68

Universi Juris Canonici
Summula Florida
Studentibus Jurisprudentiæ perutile
Manuscriptum

1453

Z BIBLIOTEKI SEMINARIUM SANDOMIERSKIEGO

Ex libris Adi Stanis: Pastrzebski
Opti Olimatovy

Summula florida
Universi Juris Canonici.
§ 1.
De Etymologia Juris et Justitiæ, eorumq; acceptionibus & Divisionibus.

Q. 1. Unde Juris nōn desumptum sit? R. Deriuari à Justitia, vtpote quod ōm ab ipso actu, seu potentia, quemadmodum Scibile à Scientia, visibile à visu appellatur, vt postq; tanquā artem seu Scientiam à suo fine. Ulp. Jus quo Scientia Juris sumendi definit Ulpianq: Ars boni et æqui.

Q. 2. In quotuplici significatione Juris nōn accipiatur apud DD.

R.

1. Aliquando significat idem quod justum, rationi nō aliter dicitur, Dnōq; et hinc Legi consentaneum, et æquum est. In hoc sensu sanctq Augustinq: Quod Jure fit, iuste fit.
2. Aliquando accipitur pro loco, in quo Jq redditur, suumq litiq cuiq, per sententiā adjudicatur. Et in hoc sensu Dicimus in Jus ire, vocari, Jui, comparere. Ego te in Jure conspicio. Cicero.
3. Significat aliquando Sententiā Judicis, et licet iniquā sententiam Judex proferat; sed tum nō est consendq Jq proferē comparatione istiq Sententiā, sed quam teneatur proferre.
4. Sæpē denotat moralem facultatem aliquid agendi vel omittendi, aut obligandi aliquem ad aliquid dandum, faciendum etc: ita ut violatio trahat onq restituendi. Ita accipitur Jq, quando dnōt dicuntur sui, vel alieni Juris.
5. Postrim Juris nōne venit ipsa Ars, sive Scientia Juris, ut Medicinæ nōn impositum ad significandā medicamentā.
6. Deniq et paucis adhuc hoc propositum Juris nomen aliquando significat Legem, vel Canonem, sive Regulam Justi. In hoc sensu accipitur Jus Canone Justus. Secundo Distinctione Prima, Ubi Isidorq ait: Jq Generale nōn est, Leges autem scripta vocantur. Item Juris sunt species. In eodē sensu dicitur aliquid Liquidi, explorati, vel dubij Juris. Laborat ignorantia Juris etc.

Justitia.

Quotuplex accipiatur nm Justitia? R° Justitia sic dicta quod Jus sistat ac statuat, variè accipitur.

1. Pro Lege: scitis quod dixerim vos Decepta stg Justitias. Deut. 4. v. 5.
2. Pro observantia Legis: sicut Cullius libro primo de Lege, eam dixit ottemperationem Legis.
3. Pro habitu Gratiæ sanctificantis: Unica formalis causa Justificationis est Justitia Dei, non qua Ipse Justus est, sed qua nos iustos facit. Trident. Sess. 6. Cap. 7. De Reform.
4. Pro collatione omnium virtutum. ut Psal. 5. Eccli. Cap. 9: Justitia in se omnes virtutes continet omnes. et Ezechi: Servianq illi in Sanctitate et Justitia.
5. Pro cuiuslibet virtutis habitu vel actu. sic quamlibet operationem honestam vocamus quod iustum. stg Matt 6: Attendite ne Justitiam vestram faciatis coram hominibus.
6. Pro omni virtute quæ est ad alterum: Charitas, Pietas etc.
7. Denig Stricte sumitur pro Justitia particulari, seu speciali virtute morali, quæ tanquam virtg cardinalis annumeratur Prudentiæ, Temperantiæ et Fortitudini: Isto sensu accepta Justitia definitur ab Ulpiano: Constans et perpetua voluntas Jus Suum cuiq tribuendi.

Justitia sic definita dividitur in 4. species. nempe: Justitia:

1. Commutativa. 3. Legalis.
2. Distributiva. 4. Vindicativa.

Commutativa est: quæ dicitur in Contractibg et commutationibg; Respicitg medium rei Arithmeticum, et bonum particulare unius cuiusq civis. Et ideo dicitur ordinare Cives in Communitate ad invicem, ut quilibet servet Jg alteri. Dari potest hæc Justitia inter Personas distinctas, v quasi. Personas: ut Collegia Communitates, Respub. etc.

Distributiva ordinat Communitatem ad Cives, quippe quæ distribuit inter Cives bona communia Rpbæ, honores et onera iuxta proportionem meritorum, facultatum et rerum. Hanc edere dicere est solis Pbis, seu Gubernatoris aut Delegati: ubi etiam

Superiorib

Superiori Ecclesiastici. Cum in hac Justitia, honorandq etc, non habeat strictum Jg, ut alias; Distributa tenuand contra eo qui dicitur augeatur Personand; non tenetur ad Restitutionem.

Legalis: Ordinat hoc ad communitatem, quippe quae respicit primo et per se bonum Comunitatis v Reipbcae, cuius conservationi v augmentum, cuij quis pars seu membrum existit, obtinendum per Legum observantiam.

Vindicativa: differt a Legali, quae etiam intendit bonum comune, per observantiam Legum, sed hoc hoc bonum procurat per inflictionem pane comitte: inclinat m ad puniendum delicta, et Superior non punit ex jure proprietatis, sed Jurisdictionis.

Jus Dividitur in Activum et Passivum.

Activum est Facultas aliquid agendi vel omittendi, vel obligandi aliquem ad aliquid agendum vel omittendum.

Passivum, seu Terminus Juris Activi; est actio vel omissio actionis, ab aliquo praestanda.

Jg Activum dividitur in Proprietatis et Jurisdictionis.

Proprietatis est: Potestas seu Facultas obligandi aliquem ad faciendum quid in Suum Commodum.

Jurisdictionis: Obligandi etc: in Comodum totig Communitatis, aut etiam privatorum bonum. Cale Jg habet Papa, Imperator, Principes, Praelati, et Magistratg etiam inferiores, ac quicung Judices, cum ordinaria v delegata constituti.

Quotuplex sit Proprietatis.

Apud alios CC. et Dictos duplex, apud alios Triplex scilicet Jg reale sive in re, Jus Personale sive ad rem, et Jus mixtum.

Reale sive in re est, quod immediate respicit rem, quae semper clamat ad Dominum.

Personale, seu ad rem est quod alicui competit ratione Contractus cum alio initi.

Mixtum, quod ab utrog participat, vg Cale Jus

habet Citig adversg Cajum, apud quem servum suum fugitivum latere non vane suspicatur, eò quod is detineat rem aliquem, quia Jus istud immediate rem et Personam respicit.

Jus Proprietatis Reale.

Subdistinguitur in Dominiu plenu seu perfectu, et in non plenu seu imperfectum, et imminutum. Perfectum dicitur: quod completitur et proprietatem rei, et illig emolumenta, nec gravatur Jure alterig. Imperfectu, ut vg in Feudum, Emphyteusim, Usufructu &c.

Quotuplex sit Jus Jurisdictionis.

Aliud est Divinum et increatum, quod est absolutissimum, et omni ex parte perfectissimum. Aliud hmn. sive creatum, quod dividitur in Ecclesiasticu et Politicum, seu Temporale. Utrumq subdividitur 1.° in Jurisdictionem ordinariu et Delegatam. 2.° In Jurisdictionem Fori interni et externi: Et ista quidem: In voluntariam, et Contentiosam. 3.° In Personalem et Realem, seu Territorialem. 4.° In Imperiu et Jurisdictionem simplicem. Imperiu vero in merum et Mixtum.

Quotuplex sit Jg pro Lege acceptum.

Dividitur in Jus nále et Positivum. Positivum in Divinum et hmn. Hmn in Jg Gentiu, Civile, et Canonicum.

§2.

De Jure naturali.

Quid et quotuplex sit Jg nále. R.° Jg nále Can. 7. Dist. 1. Dicitur: quod est cmune tiu nationu, eo quod ubiq instinctu nále u constitutione aliqua habetur. In quem sensum Libr. 5. Etic. C. 7. illud descripsit cé id, quod ubiq eandem vim habet, et u quia videtur aut non videtur.

Triplex:

Triplex est Ig nâale. Ut S. Tho. 1ª 2æ q. 94. a. 2: Est Ig nâale secundum Triplicem inclinationem quam habet homo ad bonum prosequendum et malum vitandum.

1º. Inest Homini Inclinatio ad Conservationem sui, tanquam ad bonum secundum naturâ, in qua Inclinatione communicat cum omnibus Substantijs.

2º. Inest hñi Inclinatio ad aliqua magis Specialia secundum nâa, in quo communicat cum cæteris âalibg: ut commixtio Maris cum Femina, Procreatio Prolis etc.

3º. Inest hñi Inclin. ad bonum secundum nâa rationis quæ sibi propria. Et ex hoc ostenditur Ig nâale ex prædictis, quod sibi hñi competit.

Et vero quod necessario admittenda sit Lex aliqua, á dictamine rationis distincta, quæ istud præceptum habeat, ex hoc videtur clare concludi ex Leo, quia eodem rationis nostræ dictamine cognoscimus, quod si transgrediamur Legem nâalem, non solum peccatum tantum reatum culpæ, sed etiam pœnæ. Ergo cognoscimus etiam Legem, quæ pœnam hanc statuit, Atqui pœnam istam non statuit ipsum dictamen Rationis, sed á Deo nâe Auctore statuta supponit. Igitur illa ordinatio, qua Deus creaturam rationalem ordinat ad ea, quæ natura ipsis qua talis convenientia sunt, sub reata culpæ et pœnæ, si Legem hanc transgrediatur, erit Lex naturalis. Quæ hac Ratione iuste definitur quod Sit:

> Ordinatio Rationis per Sapientiam Divinam facta et per Lumen rationis á Deo ôbus manifestata prudenter ea quæ rectæ rationi sunt consentanea, contraria prohibens, permittens indifferentia.

Ratio Juris nâalis Est illa appia generalis; Declina á malo, et fac bonum. Et: Quod tibi non vis, alteri ne feceris.

Nota: In hoc Jure esse aliqua omnibus, quæ in eos sunt illicita, propter malitiam intrinsecam perpetuam, sive turpitudinem semper

durantem vti initiū & Matrimonium in 1.o Gradu lineæ vetito.

§ 3.

De Jure Positivo in Genere, et in Spē de Jure Positivo Dīno.

1 Quid sit Jg Positivū. R.o Jg Positivū quod aliqui posita appellant apud Corn. Lib. 1. Coment. Cap. 8. ita dicitur: quod ultra ea quæ Jg nāale præcipit, prohibet, v permittit, aliqd ponat; Estq illud quod procedit, ac pendet a libera voluntate Superioris, scilicet Dei, vel hūi, aliquid præcipientis, prohibentis vel permittentis.

2 Quod sit discrimen Juris Positivi a nāali? R.o Triplex:
1. Jg nāale id quod præcipit honestum ē supponit, et quod prohibet, supponit esse inhonestum. Jg Positivū autem ōm prohibendo facit malum, præcipiendo facit bonum.
2. Jg Positivū multiplex et varium est pro varietate locorum, et temporum. Nāale autem licet plurib⁹ diversis ētiā ipsū constet; unū idemq est in oīb⁹ hūib⁹, ubiq et semper.
3. Jg Positivū ex Legislatoris voluntate, manentib⁹ ipsis circumstantijs, mutari; cuiusq obligatio ōno tolli potest; at præcepta et obligationes Juris nāalis ex sua nāa immutab.a ēt.

Juris Dīni veteris, seu Legis Mosaicæ Solq Deus fuit Auctor et Conditor, Moyses tantūmodo fuit Promulgator istīus Legis.

Istīus Generis sunt præcepta veteris Legis: Moralia: quæ directionem morū spectant, ut sunt præcepta Decalogi. Cerimonialia: quæ determinant tempus, Ritus et cerimonias, sive modos debitæ Dei cultūs et obsequendi. Judicialia: quæ ad politicum Regimen Rpūblicæ et Justitiæ administrationem spectant. Lib. Exodi.

2 Quid sit Jg Dīnū Novū. R.o Est quod X.s Dn.s, Deus simul et Homo in Novo Test.o ēdidit, et p se p Apłos promulgavit.

§ 4.

§ 4.
De Jure Positivo hūo in genere, et in specie de Jure Gentium.

Jus Positiū hūa est: quod hōes à Deo accepta potestate condiderunt, ac promulgarunt: sicē quod obligandi vim immediate obtinet, a libera voluntate hūi publica authoritate aliqd præcipientis vel prohibentis.

Differt à Jure nāali et a Positiuo Diuo, tum in ratione Authoritatis sui; tum in ratione unitatis et perpetuitatis: nā Jus nāale, et Positiua Diua pro Authore suo habent Ipsum Deū, hūa cō hūem: illa eadem sunt apud ōes, ū cō ista, sed alia aīg alia; aliqs aīg aliqs pūtes placent.

Jus hūd est duppleū: Scriptum, et ū scriptum. Scriptū est: quod publica authoritate eig, qui Legum ferendarū potestatē habet, mandatū, conditum, et Literis expressū est; tale īg sunt Canones Cōlii; Concordes S.S.S. Sententiæ, Comunionū Decreta, Constitutiones Cūm, Statuta aliorūcūa instionū Legislatorū etc. Non scriptum est: quod usu et mōrg introductum, et approbatum est; tale īg, sunt consuetudines tam Ecclesiasticæ quam Seculares; et in specie usus et consuetudines Feudales. Et quamuis tale īg in scripturas redigatur, non ideo fit īg scriptū, quia id fit per accidens, ad maig cōmodum promulgandi etc.

Jus Gentium.

Gentiū ita dictum: quia consensu ōium pleraruma Gentium est introductum. Habet cū Jure Diuo Positiuo et naturali valde pō propinquā cognationem, tum quia ad ōes aut pleras īg saltem Gentes porrigitur, tum quia tā privatos quā Pōes sibi adstrictos tenet. Partinet tā ad īg hūum īg ū scriptū; quia introductū est consensu tacito ū scripto. Hoc īg distinguitur adæquate à Jure nāali, quod fundatur in cōmodis nāe; hoc autem in cōmodis Societatis.

Quamvis hoc Jg Gentium in nullo determinato loco fuerit sanitum, necessario tamen datur, et Probatur sic: Datur commercium inter Gentes; ergo debet dari Regula.

Jg Gentium dupplex est: Propriissime dictum, et minus proprie. Ad 1um spectant ea: quæ cum nâa nr Jg peperit, et prohibuerit, Gentium usu et moribus cum mutuâ obligatione sunt introducta. Talia sunt. 1o Legatorum seu Ministrorum Securitas. 2o Jg Belli, dg tale quo ad Potestatem illud gerendi, quod Jg Gentium concedit Supremis Principibus Superiorem nr recognoscentibus, quod quoad modum id indicendi et prosequendi, circa quem Jure Gentium constitutum est: ut prig indicatur per Legatos, ut fontes et Belli instrumenta nr inficiantur veneno, ut hostis non occidatur per submissos Sicarios. etc. 3o Fœdera Pacis et Induciarum: nrâ licet ista quo ad obligationem postquâm inter Gentes inita sunt ad Jg nâa spectent, quoad petitionem tn et iuste petitorum admissionem, sunt Juris Gentium. 4o Servitg seu Servitas liberis hnibg iusto Belli captis, ac venalibus, pro Servis utendi, nrâ à nâa sed liberi nascimur. 5o Jg Commercij quæstuosi apud exteras et non hostiles nationes exercendi. 6o Jg Sepultura, seu defuncto Supremum honorem habendi, cig cadaver humando, seu igne et qua ritum est reddendo.

Quæ spectant ad minus propriè dictum, ut Jus dg Abstinendi Rebus alterius per Sanctitia, usg Panis pro cibo, constructio Aedium, diversa rendendi: Talia pertinent ad Jus Civile.

Jure Jg obligat in Conscientia pro gravitate mâe, et Ratio 3: quia pie et Sanctè Sanctum 3, pro tranquillitate et felicitate Gentium.

§ 5.

De Jure Civili in Genere, et in Spe de Jure Civili Publico.

Jus Civile varie accipitur: 1o Generaliter pro 3 Jure quo Cives utuntur, et sic comprehendit Jg nâale, Gentium, et Civile in Specie. - 2o Pro Jure positivo, quod ab Ipso Legislatore:

tois consensu, pro certa Rpblca in ordine ad finem temporalem ordinatum est. 3.° Per Excellentiã et Antonomasiã, no Iure Romano, quod scilicet ad Statum Rei Romanæ spectab. 4.° Pro Iure Civili in Specie seu dicto, quatenus à Iure Honorario et Prætorio distinctionem recipit, et huic opponitur. 5.° Strictissime pro Lege 12. Tabularũ.

Ig Civile accipitur in significatione secunda consequenter pro eo, quod cuiusq Rpublicæ Legislator in proprijs Rpublicis cõmodè constituit: Et huic extranei nullũ habent usum.
In hac secunda acceptione Ig Civile dividitur in Publicum et Privatum. 1.° Publicum vocatur à cãa efficiente, q̃ authoritate publica constitutum est. Huc revocatur Tutela, Testamenti factio, Beneficium Legis Calcidiæ. 2.° Ab usu et effectu, quod ũbq sit comune. 3.° A fine, quod ad utilitatem publicam est constitutum.
In Tertia acceptione dividitur in Comune et Antiquum, et in speciale sive hodiernum: quod post Translationem Romani Imperij à Græcis ad Germanos in Persona Caroli M. Sedis Apl.ca Authoritate factam, Consistit in modernis Romano-Germanici Imperij Constitutionibq, puta: Aurea Bulla Caroli 4. Instrumento Pacis Monasteriensis, 1648. Solenitatibq exceptis. In Capitulationibq Imperatorijs. Recessibq Imperij etc.

1. Ius Publicum in Imperio Romano Germanico, vim hodiè obtinet Bulla Aurea Sic dicta ab appenso Sigillo aureo. Hanc Carolq 4. Imperator cum Imperij ordinũ ac Statuũ consensu, partim Norimbergæ, partim Metis Anno Dñi 1356. promulgavit. In qua Statuuntur plura Electionem et coronationem Imperatoris, nec non Iura Electorũ concernentia. Bullæ istiq unum Autographum asservatur Francofurti ad Mœnum, alterum Norimbergæ, tertium Romæ.
Hæ Bullæ Aureæ cum sequentibq Iuribq, et Constitutionibq Imperatorijs, constituunt Ig Imperij Publicum recentiq.

2. Pax Publica Profana, quæ est Pragmatica Sanctio, adversus vim privatam, vulgo Dab Faust-und Rolland-Recht. A Maximiliano I. in Comitijs Wormatiensibus A° 1495. Stabilita. Et in Comitijs Augustanis A° 1500. Confirmata. Hac Constitutione retunditur audacia eorum, qui non attendentes ad auctoritatem Imperatoriam, armis litem inter se dirimere contendunt.
3. Ordinatio Cameræ et Judicij Imperialis Aulici. Concavens pub. Lica quietem, Stabilita Spiræ, deinde ob tumultus bellicos Vienna translata.
4. Pax Religiosa. Primum composita Passavij A°. 1552. Dein Augustæ A°. 1555. Stabilita. Cui cæca dederunt Religionis dissidia. Cum in Provincia à Catholica fide deficeret integra, Lutheri primum, dein alius Calvini veneno corrupta, nec appareret, qua arte vim mali frangeret Imperator Carolus V. Acatholicis adversus edictum Wormatiense protestantibus unde Protestantes dicti, factum est, ut illis libere exercitium in Imperio permittatur.
5. Pacificationes aliæ. Inter quas primas obtinet Pax Osnabrugo Monasteriensis, per quam Pax Religiosa partim roborata, partim in favorem Acatholicorum aucta est, nam plures Diœceses in Duratus et Status erecta, in horum manibus relicta sunt: Protestantes nequicquam in contrarium per Nuncium suum Sanctum Pontificem, Imperij Ordines orthodoxos urgentes, licet in necessitate publica, ut ad majora mala evitanda consentirent inviti.
6. Capitulatio Cæsarea. Quæ est Conventio qua Imperator, per Electorum suffragia deputatus, ante coronationis solennia certas conditiones sibi propositas acceptat juratus. Has Capitulationes constat aliter, nisi post Car. V. cœpisse.
7. Recessus Imperij vulgo Reichs Abschied, quo nunc veniunt Decreta Comitialia, quo sub finem Comitiorum à Statibus et Imperatore concludentur.

S. C.

Z BIBLIOTEKI SEMINARIUM SANDOMIERSKIEGO

§6.

De Iure Civili Privato.

Est Ig Positivum authoritate Pris v Magistratg Romanis conditum, et ad singulorum Civium temporalem utilitatem immediate, directe, et principaliter ordinatum.

Cuismodi Iura Civilia privata plura sunt: uti Atheniensium, Lacedemoniorum, Longobardorum, Francorum, Moderno hoc usu et per Antonomasiam Iuris Civilis nomine venit Ius Romanum. Alio nne Ig Romanu: Ius Quiritium vocatur, quia Romani Quirites dicebantur, v à Quirino, quod altera nm Romuli fuit, sumpta ab ingenti ipsig hasta, quæ Sabinorum lingua Quiris vocabatur, v à Curibg Sabinorum urbe.

Corpg Iuris Civilis comunis Romani 4. continet partes: 1. Volumina Pandectarum. 2. Institutiones. 3. Codices. 4. Novellarum. Pandectarum nm Græcum, quasi ôia capientia significat: ideo quod ôe Ig antiquum contineat.

1. Pandectæ appellantur Nid Digesta, et quandog Codex Iuris enucleati; quod scilicet confusa prudentum argumenta in iustum modum digesta sint.

Digesta hoc distinxit secundum ordinem editi perpetuum conscripta ipse Iustinianus in 7. Partes. Inter-dum autem possea dirimunt in Tres tantumodo. 1a à Libro 1. usg ad finem Lib. 24. et vocarunt: Digestum vetg, quod cæteras partes antecedat. 2a a Lib 25. usg ad 38. Et dicitur: Digestum infortiatum, seu potig infortiatum, quod inter vetg et novum medium sit, ac quod fortissimas Leges contineat. Reliqui 12. Libri componunt partem Tertiam, quæ Digestum novum dicitur. Digesta continent libros 50. notantur ff. Et ratio signi nm alia, quam quia sic placuit Scriptoribg.

2. Institutiones seu Institutio, Est quod dam Juris compendium, ex variis antiquorum Institutionibus, et Juris que ex Commentarijs Cajj, item ex Digestis, et Codice Justiniano antiquo, aliisq; novis Constitutionibus, ipsius et auctoritate Justiniani, confectum est. Promulgatæ sunt A° Chti 533. Et vim Legis habent indubitatæ. Dividuntur Institutiones in 4. Libros, et 99. Titulos.

3. Codex. Codicum nine varie Leg Legum et Constitutionum Imperatorianorum compilationes veniunt, Luiciet: Codex Gregoriang. Codex Hermogeniang. Codex Theodosiang, et Codex Justinianeg. De duobus primis solum fragmenta quædam supersunt, Theodosiang adhuc fere integer, sed eo uti Imperator prohibuit.

Codex Justinianeg duplex est: Primus, et Secundus seu repetitæ Lectionis. 1. Lectionis est quem Justiniang ex Gregoriani, Hermogeniani, et Theodosiani Codicum, aliorumq; Imperatorum Constitutionibus coniunctum a Suo nine Justinianeum dixit, et Certis Imperij sui, Chti 529. A°. promulgavit. Huius Codicis in Institutis sæpius fit mentio, sed hodie ipso destituimur. 2°. seu repetitæ Lectionis Codex: quem Justiniang A°. 7°. Imperij Chti vo 534. in ordine redactum vulgavit, et Juris auctoritatem hic Codex accepit eodem Anno. Unde a Scti his citatur.

4. Novellæ seu volumen novarum Constitutionum Justiniani, quas idem Imperator diversis temporibus, pro ea rum emergentium varietate, tam suppletorias, quam correctorias promulgavit, atq; est hic unum singulare volumen ipsi ipsis Novellæ, ubi et Ignorissimus dicitur; quia novissime post Codicem Justiniani sunt promulgatæ: non in uno tempore sed successive, nempe ab A°. 8. usq; ad 38. Imperij eius debitæ

Libri Feudorum.

Hi Feudistis Juris Civilis partibus accesserunt, et Jura Feudalia, quæ a veteribus Jura Militaria solebant appellari. Habentur pro Jure non Scripto sed consuetudinario, quia:

quia nunquā ab Imperatore publica sanctione, sed tacito tantum generali consensu approbati. Cōmuniter Duo numerantur feudorum Libri, prim⁹ et secund⁹, quib⁹ in corpore Iuris additus alij qui appellatur Quint⁹. Sed ⁊ eor⁹ in Germania tanquā inveterata consuetudo, plenā habet auctoritatem Iuris, nisi ⁊ pars investitura, ⁊ particulare Curiarum consuetudine aliud receptum sit.

§ 7.

De Iure Canonico clauso in corpore Iuris Cōmunis.

Ius Canonicū dicitur a voce Græca Canon, seu Regula, et ideo etiā ⁊ Regulare. Ratio nāmq; quia collectū est ex Canonib⁹ seu Regulis, ad dirigendas actiones Christianorū, in ordine ad Felicitatem superna obtinendam, seu assequendam. Quib⁹ hoc nōn tribui solet, nimirū: Scientiā, quā ⁊ ipsum docet ⁊ callet. Ipsis Legib⁹ et Regulis Ecclesiasticis, quas ⁊ ipsum objective constituunt. Deniq; Volumini, seu Corpori, quod Leges et Regulas istas continet. Dicitur etiam: ⁊ Ecclesiasticū. ⁊ Pontificium. ⁊ Sacrum. ⁊ Divinum.

Definitur potest: Est ⁊ Positivum, à Summis Pontificib⁹ ⁊ constitutū ⁊ approbatum, dirigens Fideles ad morū, tam ad Justitiā et Pacem temporalem, quā ad Felicitatē æternā assequendā.

⁊ Canonicū ⁊ stantiq; est Iure Civili, 1.° Quia originē habet ab Ipso Xto: Petro etc. 2.° Universalitate, quia ad per totum orbem Christianos obligat. 3.° Ratā, quia est Spiritualis. 4.° Finē, qui est æternus. Nam Iuris Civilis origo à Potestate Laicali ⁊ Lege 12. Tabularū etc: Et adstringit unā Populum ⁊ Rom. Ratā quoq; et Finis, sunt prorsq; temporales.

Finē etiā est quā plura capita Iuris Civilis, Canones ⁊ coniungunt ⁊ non admittunt, uti sunt: 1.° quā rebus ⁊ Personis.

Ecclesiasticis Judiciant. 2°. quæ Statuunt aliquid notæ
Impiis et exosæ de Personis, aut rebus Ecclesiæ, licet Ecclesiæ
commodi et favorem respiciat. 3°. Quæ decernunt aliquid in
mâa mere spirituali q̃ Voti, Juramenti, Sacramentorum etc.
4°. Quæ sunt bonis moribus adversantia; Et sic Leges Civi-
les permittant Concubinatum, Prosecutionem cum mala fi-
de etc: quæ tñ Jg Canonicum abominatur.

Originem accepit Jg Canonicum ab Ecclis, et quidem
à constitutionibus 1°. In Concilio celebrato Nicæno Anno Chri
324. in Domo Sanctæ matris Joannis ubi cecidit Sors Supra
Sanctum. 2°. Eodem Anno et loco, in quo instituti sunt 7. Diac.
3°. Anno Chri 51. In quo institutum est ut coversi ex Gentili-
bus non circumciderentur, etc: 4°. Anno Chri 56. In quo confir-
mata sunt Decreta Superioris Concilij ecclæ: Item ut Sina-
goga paulatim cum honore Sepelliretur. Quamvis Leges
istæ non statim fuerint Scriptis mandatæ, sed inter Fi-
deles per modum Traditionum servabantur.

Dividitur Jg Can. in Scriptum et non Scriptum.
vide Can. Jg generale. 2. dist. 1°. Dr Jg Legibus et moribus. Scriptum
in commune et Speciale, Commune usum Ecclæ, Speciale certos Dioc.
Prov: etc: obligat. Jg commune iterum subdividitur, in illud quod
in Corpe Juris Can. Legitima auctoritate translatum est, et in illud
quod est extra Corpus, ut Decretales quædam extravag: Secundum
quas potest Judex gerari, dummodo sint consona Juri communi.
Jg Scriptum constat ex Decretis Pontificum, Conciliorum Statutis,
et Sanctorum Patrum Sententijs. Non Scriptum continet Ecclesiasti-
cas Consuetudines, et Laudabiles Ecclæ mores.

Corpus Juris Can. constat Partibus, quibus nunc communi-
ter utimur, Scilicet 1°. Decretum. 2. Decretales. 3. Sexto
Decretalium. 4. Clementinas. 5. Extravagantes. 6. Bullas
Rom Pontificum, a Laertio Cherubino, Sub Bullario Roma-
no in tres magnos et bene digestos voluminibus Lugdunensi.

Decretum:

1. Decretum Sub nine: Concordia discordantium canonum, variis S. Scriptuum et SS. PP. locis refertum, plurimarq; Sanctorum Pontificum et etiã conciliorum constitutiones continens conflatum, et Ao. Xti. 1105. editum fuit à Gratiano quodam D. Benedicti Monacho, quæ etiã cuiusdam Galli ejq discipuli, quæ propter in allegatione reperitur: Paleæ.

Decret. sunt 3. Partes. 1a est distributa per distinctiones 101. Citatur: Can. Edeo abilis. dist. 54. 2a Distincta in Causas 36. Cit. Can. Placuit. Prima. 1a est Causa. q. 2d. Post hãc item sequitur Tractatq de Pœnit. Ideo allegat. Can. Principium. de Pœnit. dist. 2. 3a Pars continet Tractatũ de Consecratione, constat 5. distinctionibq. Cit. Canone Episcopq de Consecrat. dist. 1. Prima ẽtis distinctis allegãt sine ullo addito.

2. Decretales, quæ ipso Pregnq. IX. Ao. 1230. et ope Dni Raymundi de Penafort S. Ord. fuerunt compilatæ secundam partem Juris Canonici scripti conficiunt. Divisa sunt hæ Decretales in 5. Libros, quorum singuli sub se plures titulos continent, in plura Capitula distributos, et citantur ejq: Cap. Cum in canonibus. de Electione et Electi. Potestate. Et quandoq additur: extra, de Elect. etc: Sed uel extra Decretum Gratiani.

3. Sextq Decretalium, à Bonifacio VIII. Ao. 1300. ex variis Prædecessorũ Pontificũ Epistolis compilatq, qui tertiã Juris Can. partem constituit. Constat 5. Libris. Allegatur: ejq Cap. Statutum. de rescriptis in 6to

4. Clementina, à Clemente V. compilata, à Joanne XX. ejq Successore in Lucem edita. Complectuntur 5. Libros, variis sub se Titulos et Capitula habentes. Quæ constituunt quartam item Juris Can. Alleg: Clem. Si de Senef. de Sb. et Dign.

5. Extravagantes, ita dictæ, quia non sunt insertæ corpori Juris. A Joanne XX. variis Pontificum Decretales compilatæ. Cit: Extravag. Ambitiosa. de reb ejus alienandis vel non. Alia ejq propria. Cit: Extravag: Quia circa: Joan. XX.

6. Bullarium Summorum Pontificum.

Recensitand Iuris Can. Partim, non est par auctoritas: Decretales sunt approbata à Greg. IX. Sexto à Bonifacio VIII. Clementinæ et extravagantes à Clem. V. et Ioāne XX. Et ideo vim Legum habent, quia Legem condere, uniq est Principis. Per Text. in L. 8. Codice de Legibus.
Decretum autem Gratiani cum à nullo Romano Pontifice fuerit ex presse approbatum, quateng refert Sanctorum Patrum sententias, nunquid vim Legis habere dr, ex defectu Potestatis in condente, cum Sancti PP. non habuerint in Ecclesia sanctam condendi Legem. Quateng vò recenset Decreta Conciliorum Generalium, et Summorum Pontificum Constitutiones, vim Legis obtinet, tamsolo Canones ibi relati emendatis ex suis autographis. Licet enim Greg. XIII. emendaverit à typographorum mendis, non ideo approbavit. Et quamvis vim Legis per se non habeat, maxime in authoritatis est in Iure nostro, ideoq passim allegatur, et in Scholis publice exponitur, imo ipsi Rom. Pontifices sæpe utuntur.

§ 8.

De Decretis Conciliorum, horum Authoritate.

Concilium dicitur est à communi intentione, ex quod in unum dirigunt omnium mentes obtutum; cilia m eorum sunt, eorum qui sibimet dissentiunt, non agunt concilia. Definitio

Est Congregatio sive Conventus publicus,
prudentum virorum Ecclesiasticorum, authoritate
Principis convocatorum, ad tractandum de rebus,
Ecclesiæ utilitatem v necessitatem publicè concernentibus.

Concilia introducta sunt ab Apostolis, et quidem authoritate Ipsius Xti Dni, ut liquet ex illis verbis: Ubi sunt duo v tres congregati in nine meo, illic in medio illorum sum. Matt. 18. Et Apostoli attribuunt Spiritui S. tanquam Auctori et Actori licentiæ in 1. Cone. Hierosol. Visum è Spiritui S. et nobis.

Causæ

Causæ particulares ob quas Concilia Generalia convocari solent. Quinque sunt. 1ª Nova, et ante hanc inditam hæreses. Ubi congregata est Synodus Nicena 1ª contra Arium, Constantinop. 1. contra Macedonium, Ephesina contra Nestorium, Chalcedonense contra Dioscorum et Eutychetem, Constantinop. 2. contra errores Origenis, 3ª Sexta Monotelitas. 2ª Schisma in Ecclesia orbem, dum plures pro Pontifice se gerunt. ut Constantiense: quando tres erant qui se Pont. appellabat. 3ª Ut Cruciata: communi subsidio resistatur. 4ª Suspicio hæresis, infidelitatis, vel Tyrannidis incorrigibilis in Rom. Pont. uti Sinespandi in cæa Marcellini, Romani in cæa Damasi, Sixti III. Leonis III. quorum nullum sententia damnationis in Papam tulit. 5ª Reformatio abusuum, et extirpatio vitiorum. 6ª Si Cardinales aut nollent, aut ob aliquid cæa incertabilem id possent eligere Pontificem.

Dividuntur Concilia in Generalia et Particularia. In publica congregantur Ep̃i orbis Epi: In publica Provinciæ vel Diœcesis. Illa sunt triplicis generis: 1º Nationalia. 2º Provincialia, 3º Diœcesana seu Episcopalia. 1ª celebrantur à Patriarchis, vel Primatibus, vel Papa, ut in Italia. 2ª ab Archiep. vel Metrop. 3ª ab Epo, vel Sede vacante à Capitulo, et hi ad hæc possunt illa Regularia.

Ad Concilia Legitima hæc requiruntur: 1º ut congregentur Mandato vel approbatione Summi Pontificis. 2º Ut Pontifex præsit per se vel per Legatos: quod autem Imperatores præsederint, id fuit auctoritatis sed decoris, et securitatis a tumultibus gratia factum est. 3º Ut vocentur ea quæ hæc. Vocatio sufficit generalis, non requiritur Personalis. Vocari debent ea tota orbis Epi, Cardinales etiamsi non sint Episcopi, Epi Titulares, quoniam non sit necesse ob cavendam sinistram Epis, ne possint vocari et suffragari. Generales ordine, et etiam alij doctrina præstantes Theologi, et usu et Privilegio, non ex Jure communi vocantur. Item Notarij, Censores, et famulatus. Ad Concilia accedere possunt, qui se tales existimant.

Notandū quōd Abbates et Gñles ordinū, ed usu et Privilegio habent votū, alij vō nōes ut Oēs: nisi votum consultivum. Alia Personæ Laicis nullum habere pōt votū usum, sed dicūtur sunt solum ut Defensores, Testes etc. etiamsi sint Gñes Reges et Imperatores.

Duo sunt casg in quibg Cardinales pōt convocare Cone. Gen: 1. Si Papa sit lapsus in hæresim. 2. Si duo de Papatu contenderent, et neuter in Conciliū convocādm consentiat: tunc abīg auctoritate Pontificiū Conciliū de hoc providere debet.

Quod obijcitur. ex Historia, Imperatores v Gñes congregasse aliqua Concilia; intelligendum est: quōd si fuerint Legittima, id nullatenꝰ factum fuisse abīg auctoritate Papæ, quamvis ea aliqua de eā ab historicis faceatur.

Ut Decreta Conciliorū Gñlium infallibilitatem, et vim Legis ūsalem ēsam obligantis obtineant, oportet ut Acta Conciliorū ēia ad Romanum Pont. transmittantur, eorumg confirmādi potestatem; uti factum à Cone. Nic. 1.° ad Sylvestrum Papā: Quidquid constituimꝰ, optamus ut Vestri oīs consortio confirmetur. Et nouissimē Trid. Sess. 25. Cap. 22. de Reform. Ita decreta fuisse, ut in his Salva semper Auctoritas Sedis Apōlicæ et sit, et esse intelligatur.

Decreta Conciliorū nō statim vim obligandi hnt, sed post approbationē Pontificiū: nec obstant argta de potestate ferendi, quia ea est conditionata et dependens ab approbatione.

§ 9.

De Decretis et Declarationibg S.ti Synodi Tridentinæ.

Conciliorum Generaliū nouissimū est Sanctissima et Oecumenica Synodg Trid.ª quæ sub Paulo III. Rom. Pont. et Carolo V. Rom. Imp.ᵒ Inchoata est A.ᵒ Dñi 1546. Finita sub Pio IV. A.ᵒ 1563. Et confirmata eōdem, p Constitutē: Benedictg Deg.

Decreta huius Concilij, quāvis cum cæteris Oecumenicis eādem auctoritate polleāt, ita ut Decreta concernentia articulos fidei sint Dogmatica, concernentia autem Reform. morum, tanquā Ecclesiasticæ custodienda et observanda sint.

Potestas

Potestas et Auctoritas declarandi Decreta huius Concilij est penes Congregationem S. Cardinalium, institutam à Pio IV. Cui deinde à Sixto V. relictis sibi et Successoribus suis tantum ijs quæ ad Fidei Dogmata pertinent, concessa est potestas declarandi Decreta morum reformationia, etiam in casibus dubijs, Papa tñ in his consulto.

Dicta Congregatio S. R. E. Cardinalium Interpretum Tridentini: habet facultatem executionis, & observantiæ, et huius Concilij Decreta seruentur, quæ potestas ipsi competit cumulative cum Congregatione super negotijs Episcoporum et Regularium, quæ est alia. Habetur hæc Congregatio vel singulis septimanis, & bis in Mense.

Declarationes huius Congregationis habent vim Legis, & Ratio est: tum quia potestatem declarandi habet ab Ipso Pontifice, tam quia; ut dictum est in dubijs tñ consulto Papa: Ergo est:

Præter Congregationem Cardinalium Concilij Interpretum, pluresve adhuc alia vigent Romæ, Et quidem:

1. Congregatio super negotijs Episcoporum et Regularium, instituta à Sixto V. Constituitur est 24. Cardinalibus, et uno Prælato Secretario muneris gerit. Decernit hæc Congregatio super controversias inter Episcopos & alios Prælatos, Inter Clerum et Religiones, Inter Religiones, & inter Religiosos eiusdem.

2. Congregatio Iurisdictionis et Immunitatis Ecclesiasticæ. Instituta ab Urb. VIII. Constituit illam Cardinales et Prælati, plenum et Rota et Cameræ Auditoribus, numeris definito à Papa. In ultrag Supradictæ Congregatione proceditur extraiudicialiter sine processibus, ubi Sufficit secreta informatio.

3. Congregatio Rituum, Erecta à Sixto V. Hæc Congregatio est duplex. Ordinaria, quæ decernit super casibus Ritum Cæremonialium: et extraordinaria pro Canonizatione Sanctorum et Beatificatione Servorum Dei. Admittuntur Cardinales Prælati et Theologi ad libitum Papæ, inter quos Promotor

Fidei, Promotor eâs, Theologi dicuntur consultores, & qualifi-
4. Congregatio pro Indice Librorum prohibitorum. Erecta à Sixto
V. Constituitur Cardinalibus pro libitu Papæ, et 12. Consul-
toribus, inter quos primarius est Magister Sacri Palatij.
5. Congregatio de Propaganda Fide Catholica. Erecta à Gre-
gorio XV. Intersunt illi aliquot Cardinales, unus Prodatarius
Apcus, Secretarius Status, Auditor qui ibi solet Referendarius utri-
usq; Signaturæ, Assessor S. Officij; et Status aliquis, qui Se-
cretarius est Congregationis, cum 12 nullis Religiosis.
6. Congregatio S. Officij Inquisitionis, contra Hæreticam pra-
vitatem. Instituta à Sancto Pio Quinto P. M.

Plures aliæ Congregationes sunt erectæ Romæ,
diversis temporibus, uti: S. Congregatio Examinis Episc.
Cardinal. super Statu Regularium, Indulgentijs, et SS. Re-
liquijs Exposita, Visitationis Apcæ, Pro erectione Eccl.
et Provisionibus Consistorialibus, Pro consultationibus negotior.
Status Ecclesiastici, quæ Consulta dicitur, Super bono Regimine
Status Ecclesiastici etc:

§ 10.

De Bullario, Cancellaria Apcæ Regulis, & Rom.ae Rotæ Decisionibus.

Bullario Romano auctoritas Canonica obligans
universam Eccl.am nulla concessa est, nisi quo ad eas Bul-
las, de quibus legitime constat eas receptas, et pro tota
Ecclesiaditatesse.

Cancellaria Apcæ Regulæ non habent vim Le-
gis universalis, quæ solummodo concernunt expeditionem Li-
terarum in Curia: Quæ autem de Reservationibus Apcis,
de Dispensationibus, de Indulgentijs impetrandis et con-
cedendis, de certis Beneficijs per Papam conferendis, co-
rum resignationibus, et Annali v. Triennali possessione etc:
Legis universalis, etiam extra Curiam et Urbem obligantis,
vim habent, sed novo modo et forma.

§. 11.

§ 11.

De Usu Juris Canonici & Civilis.

Hactenꝰ de Partibꝰ Juris Canonici, quod finem diversum quidem à Jure Civili, n̄ tñ omnino contrarium spectat. Hinc est: quod Juris Leges non dedignantur SS. Canones imitari, ita sæpe Statuta Canonum, Sæpium Constitutionibꝰ adjuvente adeo ut in casu quo Leges n̄ contradicunt Canonibꝰ, et Leges et Canones mixtim allegentur in utroꝰ Foro: nam fortiri videtur ille casus, illaꝰ Decisio, ubi duplex concurrit dispositio, et quæ non prosunt singula, juncta juvant. Imo quando in uno Jure alicujꝰ casꝰ n̄ invenitur Decisio, ista ab altero Jure peti potest, et debet. His tñ Regulis servatis.

1ª est: Cum de Ecclesia aut Personis v. rebꝰ Ecclesiasticis agitur, in utroꝰ Foro Jꝰ Canonicum observandum est. Ratio est: quia nulla Juris dictio vel Potestas, extendere se ultra limites suos potest, ejusq; autꝰ extra Jus Regꝰ.

2ª Casu, quo dispositio Juris Civilis est mere favorabilis, nullumq; damnum aut Judicium v. obligationem Personis Ecclesiasticis, aliquid recipiendo v. prohibendo afferat, deficiente dispositione Canonica, ipsa retineri, et in utroꝰ Foro observari debet. Ratio est: quia talis dispositio à mero Privilegio, quod citrà non subditis concedi potest.

3ª Cui de rebꝰ Spiritꝰ agitur vꝰ De Matrimonio, de rebꝰ Sponsalitiis, Statu Clericali v. Religioso, de Dignitatibus et Benefic. Ecclesiasticis, de Decimis, Primicijs Oblationibꝰ, de Jurib. Sepulturæ et Patronatꝰ etc: Juris Canonici dispositio tantum est attendenda. Ratio est: quia Spiritualia, hisꝰ annexa tractare, et de ijs authoritative disponere, solis Spiritualibꝰ et Ecclesiastico est Potestatis.

4ª Si de Conscientia et peccato agatur, et Jꝰ Civile à Canonico diversum: sicut fit in Legibꝰ quæ permittunt Concubinatum, vel una Domi ustionis loco habenda, cæd. & adulter

111

ad filiã y uxore in adulterio deprehensi; Usura mere lucra
tiua, & iniustione ad mala fide etc: Secundu Ig Canonicu
n Ciuile pronunciandum est. Ratio d: quia de rebg salutem
ãi sternentibg dicere, est solig Supmi Pastoris. Ig vo Ciuile quod
teng recedit a Iure Can. censetur correctu et abrogatum.

5. In mãa profana, utrumg forum agit pro ra-
tione Statg sui: Ratio est: quia Ecclastica et Secularis, st
duo potestates distincte. Ego in tali mãa neutra alteri subordin.

6. Quoties in mãa profana decisio Iuris Ciuilis
d dubia, Iuris Can. autem certa, Standu est pro Iure Canon.
Ratio est: quia tunc per Pontificiu decisionem, sublata
censetur Legum obscuritas, et sopita Varietas Legistarum.

7. Contra: Si aliquid dubiu et obscurd sit in Iure Ca-
nonico, clare vo decisum in Iure Ciuili; et mãa sit Profana:
insistendum est Decisioni Iuris Ciuilis. Ratio est: quia hu-
iusmodi Leges S. Canonibus non contradicentes, ab Eccle-
sia censentur esse approbate.

8. In causis qua Processum Iudiciarium concernũt,
Ius Canonicu Ig sentur, etiã qua ad Fond Ciuile. Ratio d;
quia fatentur ões Iuris Processu maxime ex Iure Can.
ee petendu; ita tñ ut in Camera Imperiali, ordinationes
Imperij, et uigeng Iudicij Statg, stricte sit observandas.

9. In Criminibg mixti Fori; Iudex Ecclastig irrogat
penas dictatas Iure Can. Secularis, dictatas Iure Ciuili

Ad
M. D. Slovic.

Iudex Ecclesiasticus.

seu

Decretalium Gregorij IX. Pont. Max.

Liber I.

Pars I.

Regula Iudicis Ecclesiastici.

Regula quam Iudex non tantum Ecclesiasticus, sed quicunq; alij Legui in iudicando debet; quadruplex est:

1.ª Deus est. Hunc enim in iudicando, re alienâ certatur affectibq, oculis habere maximè iudicans debet; at hinc dum Sententiam pronuntiant Iudices, plerumq; in claustam eidem addunt: Solum Deum præ oculis et animo habentes etc;

2.ª Lex est. Nam ut Can. Iste, 3. dist. 4. dicitur. Iudex non de Legibq sed secundum ipsas iudicare debet.

3.ª Rescriptum Pis, siquidem Iudex sit inferior, quo aut iudicandi potestas ipsi conceditur, aut modus in eâ procedendi præscribitur.

4.ª Consuetudo. Nam ubi Lex defuit, Legis vicem legitime introducta consuetudo supplet. Quatuor istas Regulas, quatuor Tituli primi proponunt Iudici. Sit Ergo.

Titulus 1.
§. 1.
De Summa Trinitate.

Fons et norma Iuris Canonici iusta quod procedere Iudex Ecclesiastic debet; est Fides Catholica; hæc autem tanquam obiectum suum primarium Sanctissimæ Trinitatem respicit, quod Ineffabile Mysterium ut contrariæ oppositione magis claresceret, Apposita breviter hic Substantia, Pontifex ad eliminandos errores in eo Mysterio ortos procedit. Hi vero sunt maxime quinq; qui Titulo præsente damnantur.

Primus est Ioachimi Abbatis, vir de cætero Sancti, quem tamen propria ratio non satis examinata ad tentandam Fidei, ea adduxit, ut crederet in Christo Divinis Personis non eam unam eandemq; indivisibilem naturam, sed easdem moralitèr solum unam, et unitate quadam collectiva, ac similitudinaria tantum coniunctas esse. In hunc errorem triplex ratio innocentem induxit: 1.° quia si vera daretur una res seu Essentia communis Christo Personis, non esset Trinitas Statueretur in Deo, sed magis Quaternitas, videlicet tres Personæ et præter illa communis, tanquam quarta quædam Essentia. 2.° Quia unum et plura, divisum et indivisum sibi opponuntur. Igitur impertinens esset, quomodo tres distinctæ Personæ, sint una indivisa Essentia seu natura. 3.° Quia Christus pro Fidelibus rogans Patrem, petit ut sint unum, sicut et nos 1.° Pater nempe et Filius unum sumus. Ioan. 17. V. 22. Atqui Fideles sunt una Ecclesia, non vera et realis, sed impropria solum, et morali unitate, communionis nempe, et Fidei: Igitur nec Personæ Divinæ unum sunt vere et propriè, sed impropriè tantum, per unionem Charitatis.
Error iste damnatus ab Innoc. III. in Conc. Lateran. 4. Cap:

Damnamus:

Damnang C. h. t. Ubi dicitur est tanquā Fidei nostræ articulg, quod in Deo sit una quædam et simplicissima Essentia, ābg Rebg Personis communis, et cuilibet identificata.

Secundg error in eodem Concilio damnatg fuit Almanici nationē Gallo, Patria Carnotensis, qui cum aspectibus iisdē alias complures hæreses, de Rebg Personis Divinitatis insaniebat: ut diceret Filium Patris potestatem à falsæ persectam ultra Legem Mosaicā, Testamentum Novum à Christo promulgatum cum suis ābg, iam suis ævo ausisse finiem, et inæpisse tempg Spiritg Sancti, cuig gratiā et caritatem sic attollebat, ut æstimaret eig Beneficio hūs linæ actū attentionē salvari, neg amplig vetari peccati fieri, etsi adulteria fornicationes, et plagitia quævis committant. Proditg fuit hic error à quodam Joanne, aspecta eiusdem Doctrinæ, quo factum, ut complures aspecta Almanici addicerentur rogo, Magistri ō cord, qui ēā antica ex impatientia, quā ex probro damnationis ob alios errores à Sede Romana in se fulminatæ, concepit; contabuerat; ossa exhumata, igni concremata, et cineres in ventum sparsi sunt.

Septig error est pdcm negantis Veritā S.S. Trinitatis Personā, nempe Spiritum S. procedere à Filio. Erroris istig ōcasionem sumpserunt ex verbis dicti Joan 15. Mittā vobis Spiritum S. qui à Patre procedit. Nulla mentione facta, quod etiā procedat à Filio. Error iste damnatg a Greg. IX. in Conc. Lugd: Et: Spiritum Veritatis. Ego sum via veritas et vita: Ergo.

Octavg eorundem pcm dicentis: quod si Spiritg S. procederet simul a Patre et Filio, procederet ab ipsis tanquā à duobg ppiis, et per duas spirationes. Et hic error in eodem Concilio damnatg, prout definitum: quod Spiritg S. æternaliter ex Patre et Filio, ñ tnqm ex duobg ppiis, sed tanquā ex uno ppio, ñ duabg Spirationibg, sed unica Spiratione procedat.

Quintg Raymundi Lylli, qui iactanter asserebat SS. Trinitatis Mysterium à se demonstrationibg ita evidentibg probari, ut etiam Pagani seu Mahumetani si eas attendere et penetrare vellet, ijsdem convinceretur. Sed âno tenendum est, Mysterium SS. Trinit. nulla ratione tam evidenter et efficaciter probari posse. Ita communis Theologorum.

§ 2.

De fide Catholica et eig Professione.

Fides Dna seu Catholica tripliciter potest accipi. Primo pro actibg illis Intellectg quibg assentimur singulis veritatibg et Dogmatis per Eccliam nobis à Deo propositis. 2° Pro habitu supernaturali, ex quo eiusmodi actg eliciuntur. 3° Pro Summa et collectione articulorum Fidei, seu veritatum quæ nobis à Deo per Eccliam proponuntur credendæ. Hoc tertio modo sumitur Fides in presenti Titulo.

Sacra Synodg Trid. Sess. 24. c. 21. Decretum edidit, ut qui ad Pastoralem curam, vel alterig Dignitatem Ecclesiasticam mung essent assumpti, Fidei istig Professionem publice ederent, et cum Juramento promitterent se in Ecclia Romana obedientia permansuros.

Obligantur Professionem Fidei edere.

1° Provisi de quibgcunq Beneficijs, cum âno ante assecutam annexam habentibg. Trid. Sess. 24. c. 21. S. Provisi. de Ref. Ut ad faciant ad mung intra duos Menses à die deputatæ professionis, in manibg ipsig Epi, vel ejus impediti, aut Generali ejg vicario, seu officiali.

2° Provisi de Canonicatu vel Dignitate in Ecclia Cathedrali, aut Regulari quæ sacularis. Trid. l. c. § Provisi autem. Similiter intra duos Menses, coram Epo vel ut supra,

procedit, hoc etsi alias ab Episcopo sint exempti.

3. Providendi in Patriarchas, Primates, Archiep.os Epp.os Trid. Sess. 25. c. 2. & Idem. de Ref. Ubi iubentur Professionem hanc edere in prima Synodo Provinciali in qua ipsi interfuerint, et si quis eorum illud renuent, ceteris Epis comprovincialibus iniungitur, ut statim sum.d Pont. de eo admoneant, interim vo ab eiusdem renuentis communione abstineant.

4. Prelati Monasteriorum, Conventuum, Domorum, aliorumq Locorum Regularium quorumcunq etiam ordinum Militarium. Trid. cit. extendit Pius IV. Const. Incipit. Iniunctum. In aliquibus tn Relig. observanda erit consuetudo.

Fidei Professio a Personis ad eam obligatis gestari pt per Procuratorem. Sta Vivian. de Iur. Patronat. L. 3. c. 3. n. 27. Az. p. 2. L. 3. c. 2. q. 6. Sanch. de Iur. RR. D. 8. q. 3. n. 11. Barb. de offic. et potest. Epis. alleg. n. 54. et plur. alij ab Ricciatj, quibus concordat passim recepta praxis. Ratio est: quia quod quis facere potest per se, etiam facere potest per aliu, iuxta Reg. 68. in 6. nisi Canone aut Legi prohibeatur, Atqui Professio Fidei minime prohibetur ei per alium, imo per Can. obtatum. 4. Dist. 100. satis imo ita ei permittitur: Ergo. Sed quia talis Professio nihil est aliud quam Iuramentum Solenne, sed Iuram. per Procur. ei pnt: Ergo. Excepto casu quo per statuta Specialia Ecclesiæ v Monasterij tn: Professio Fidei personalis exigitur.

Pena omittentium inhabilitas Professionem intra duos Menses, quod privantur fructibus qui ex eiusmodi Beneficijs proveniunt, adeo ut eo Professione etiam postea facta n recuperent, nec possessio ijsdem quo ad perceptionem fructuum suffragetur. Fructibus privantur post elapsum bimestre, ad restitutionem autem non percepto in bimestri, Trid. non constringit. Idio n imponit

Omittens Professionem Fidei intra tempus à Jnd. Statutum, tenetur restituere ante sententiã. Colligitur ex Jnd. Cap. 12. ubi Statuit: ut omittentes culpabiliter Professionẽ, fructꝰ nõ faciant Lectos. Et consequenter eorũ acquisitionem impedit. Igitur dũ illos requirunt, rem alienã requirunt, res autem aliena ante omnem sententiam restitui debet. Distributiones võ in mãa divisa, quales est dicendi, non veniunt fructus mãe, cum exhibeantur canonicis, non titulo sed officio, et ministerij personalis in Ecclia.

Titulus 2.

De Constitutionibus.

Constitutio à constituendo, idest simul statuendo dicitur, vel quia Pãs nõ Iolꝰ, sed simul cũ suis consiliarijs condere Constitutiones solet, vel quia Constitutio debet cẽ cõmunis, et pro pluribꝰ. Huiꝰ Synonima vulgo censentur cẽ; Lex, Ꝺs, Statutum. Verũ si voces ipsæ sumantur Strictè, divisum quid sonãt, nã Constitutionũ nõe, proprie Decreta veniunt, quæ à Summo Pontifice. Legum et Jurid, quæ à Pãe Supremo Senatum. Statutorũ, quæ à Pãibꝰ et magistratibꝰ inferioribꝰ sanciuntur. Hoc Titulo Constitutionis et Legis nomine acquiritur, prout etiam Statuta complectitur.

§ 1.

De nãa, varietate, actibꝰ, et cãa finali Legis.

Lex est ordinatio Rationis ad bonum cõmune ab eo, qui curam comunitatis habet promulgata. S. Tho. 1.2. q. 90. a. 4.

Ad Constitutionẽ Legis requiruntur ex ipsa definitione, 1°. Potestas Jurisdictiua in dominativa tantum, qualem hãt Parentes in filios, Ꝺs in Servos, sed politica et Jurisdictionis. 2°. Judicium Intellꝰ quo indicat Ꝺ quid fiejit, aut prohibet, congruenti

congruere Rpi et expedire, ut ab ibg observetur.
3. Voluntas obligandi Subditos sufficienter manifestata.
Ex pte nãd autem: ut sit de re honesta, iusta, et secundum nãd possibili. Ex pte ipsig Legis denig: ut sit conveniens loco, tempori, et Patriæ consuetudini; item ut sit nãsria, utilis et manifesta. Can. Erit. 2. dist. 4.

Lad generice accepta dividitur 1° In Legem Dinã, Nãale, et Hnã. Dina est Ipse Deg, qua bene, inducit quid sit faciendum v omittendum, et voluntatem habet ad sui observationem. Hæc prima Regula est observand Legum, ad quã tanquã finem ultimã ordinari debent.
Nãalis propriè sumpta est: dictamen rationis ãnãd inditum, quo nãd rationalis discernit honestum à turpi.
Humana. quæ ab hãbg proxime et immediate ponitur, et hæc alia est Ecclesiastica, alia Civilis, seu Ig Coactiva.

2° Dividitur in Legem Preceptivã et penalem. Preceptiva est, qua aliquid absolute et simpliciter præcipitur aut prohibetur. Penalis, qua transgressori pœna aut mulcta imungitur. Est ig alia purè penalis, quæ solã statuit pœnã, et nihil, quæ obligat ad actum sub pœna.

3. In Affirmativã et negat. Affirmativa quæ imperat aliquid positivè et reale, Negativa, quæ negationem imperat, et actum positivè prohibet. ig de non occidend. etc.

4. In Legem quæ irritat actum adversg se factum, sicut Lex Civ. de Matrimonio clandestino. Et in Legem quæ solum eundem prohibet fieri: ut sunt plerãg decret.

5. In odiosam et favorabilem. Odiosa: quæ primi: paliter tendit in odium, secundario in favorem alterius, Favorabilis, quæ principaliter in favorem alicuius secundario in od. alterius.

Actus Legis 4. assignantur. L. Legis vltg. 7. ff. de Legib. Ubi Rodestinus Legis virtutes in quit hæc est.

Imperare,
Vetare,
Permittere,
Punire.

Ca finalis seu finis Legis, est Bonū comune Repbcæ, Can. Ent. 2. dist. 4. Ubi inter conditiones ad Legem requisitas ponitur: ut nullo privato cōmodo, sed pro communi civium utilitate condicta sit. Concordat L. 1.ª ff. de Legibg.: Lex est cōmune Preceptum. - Notandum: quod Lex quicunq; etiamsi videatur particulari favore niti, vg vectigalia, Prescriptiones etc, semper tñ finem boni cōmunis habet, ut ex vectigalibg conservatio cōmunitatis, et Prescript. Pad int Litigantes etc.

§ 2.

De Causa efficiente Legis.

Certum est in hnibg ē potestatem ferendi Leges, quia sine illa cōmunitas hnū gubernari nō potest. Rad ut dixit Sapiens Prov. 11. Ubi nō est Gubernator, corruit Populg. Sed Gubernator officiū suum obtinere non pt, nisi mediis Legibus. Ergo, vt ab alio debet illas recipere, vt ipse in Supng sit debet easdem condere.

Potestas Leges Ecclesiasticas condendi, est penes solum Sūmū Pontificem, Legitimū Petri Successorē, quia illi cōmissa est Potestas gubernativa totius Eccliæ, quæ sine Legislativa esse non potest. Habet autē Pontifex hanc Potestatem imediate a Xto, vt ex prosolo Petro dictum est: Super hanc Petram ædificabo Eccliam meam.

Epi, Archiepi, Patriarchæ, Primates, ānt Leges et Statuta fere, quibg sno Suis Diœcesi; Leges enim quæ totam Provinciam obligent, isti fere non possunt, nisi in Concilio Provinciali, et de consensu Epōr comprovinciatium. Can. Nullg Primas. 7. caus. 9. q. 3. et C. Sicut olim. Item Cardinales, sed tantum respectu Ecclie Suī Tituli. Item Legatg Sedis Apōlicæ; nad hi Leges fere pt obligantes totam.

totam Provinciã, durantq. illo nõ solum tempore Legatõr, sed etiã illo finito, donec a Pontifice v. alio Legato revocẽtr ut constat ex Capit. finali de officio Legati.

Concilium Generale sic habet authoritatem Summi Pontificis, Leges condere pt obligantes ũsam Ecclesiam, Particulariã nisi pro suis Semidiuis: etc:

Congregatio Cardinalitia, per se loquendo nõ habet potestatem ferendi Leges obligantes ũsam Ecclesiam, Suar. L. 4. Pabar. tr. 2. D. 1. p. 23. n. 4. Sto. Nec obstat quod Congregatio elegit Papã, Sacerdos enim ille habet potestatem conficiendi Corpus Dñi, non tñ valide, etc:

Capitulum Cathedrale Epi. Sede vacante pt condere Leges ũsam Diœcesim obligantes, Ratio est: quia Episcopꝰ potuit, à quo ad illud ũsa Iurisdictio nẽssria transfusa est. Cap. Cum olim. 14. de Major. et Obed. Cum in Epi. Sede autem plena nõ pt ferre obligantes extraneos Diœcesanos; potest autem, et quidem absq. consensu Epi sui, ferre Leges et Statuta quibꝰ obligentur ipsi; non Capitulares. Cõmunitates Regulares habent potestatem legislatiuã, tum à Capitulo Generali, tum à Superiore ordinis et Provincialibus, secundũ Statuta ipp.

Leges Ciuiles condi possunt secundũ Regimen cuiusq. gentis; nam in Statu Democratico, Leges condit ũsq. Populꝰ; in Aristocratico optimates, in Monarchico Sumꝰ Pꝰ. Cætera cõmunitates etc: quæ sunt subiecta alicui Pi. Supmo, nõ pt condere Leges, nisi privilegio Pii, usu, aut aliqua consuetudine illis id concessum sit.

Pontifex habet potestatem Leges Ciuiles condendi in omnes sibi subiectos: Et ratio est: quia Reges et Pꝰes donarunt ipsi Petro, nẽssria cum ea etiã ciuili potestate regendi: Ergo.

Leges autem Ciriles obligantes una Eccliam ferendi, Pontifex non habet potestatem, quia Ipsi sibi tradita sunt claves Regni Celor. Nec obstat quod Leo Papa transtulerit Imperiū ab occidente ad orientem, quia ibi non est usq Pontifex Potestate Civili, sed Spirituali, nempe ob remedium mine Spiritualis.

Imperator non pt obligare legibq Suis, nisi eos qui eiq Provinciis Subiecti sunt. Ratio est: quia si hanc Potestatem haberet, haberet v. a Xto v. Iure Belli; v. electione Populi; Sed nullo horum: Ergo.

Nota Solum in Provinciis Subiectis Duio Papæ, in casu defectq Regiandi Legum, gubernandi pt in causis decidendis secundum Leges Imperatoias, inaliis spectande sunt speciales illæ Leges v. consuetudo.

Prælati inferiores Pontificis, condere n pnt Leges adversus Ius comune Ecclesiasticū, possunt Magistratus et Pres Imperij adversus Ius Civile.

§ 3.

De Cā māli Legis.

Mā et obn Legis, sunt ões actiones humanæ, quæ Jussi, prohibiti, puniri, aut permitti pnt.

Nota: Lex Septima Si quis per se inhonestum, nulla est, non item Permissiva, ut patet in permissione. Lupanaria sint etc: ad evitanda majora, Princeps n pt auferre Subditis Jq Suum, nisi in casu, quo Bonum Rpbcæ hoc exposcit.

Actq hñi interni n pnt imperari a Lege Civili, pnt autem a Canonica, n quidem directe, Sed indirecte, quatenq quatenq illi nāsij sunt ad actq externos, imperatos recte peragendos. S. S. Ska. 12. q. 91. Ratio:

Ratio pro Lege Civili: quia hæc à potestate Populi ortum habet, sed Populus dare Jurisdictionem supra id, quod sibi ⁊ ⁊ ⁊

Ipsa Solemnitas Promulgationis in Lege Canonica, quæ Statim ac Romæ publicata &, obligat, Ratio est: quia cum Pontifex non arctetur Juris Civilis Legibus, ut teneatur in publicatione. Declarand Suum Sensum modum ab his Legislatum, nisi aliter per Manifestam explicit mentem Suam.

Nota: Multa Decreta Juris Canonici, ut pauca Constitutiones Pontificiæ, Regulæ Cancellariæ, et ipsa Bulla Cœnæ, tantum promulgata sunt Romæ, et tamen Ecclesiam universam obligant.

Ad Legem tam Civilem quæ Canonicam, requiritur acceptatio Populi, nisi quando Lex prudenter Judicio est difficilis observationis. Ratio est: quia Legislator tam Ecclesiasticus quæ Civilis Potestatem Legislativam habet, ipse a Deo ille a Populo, ut eas ut absoluta, ne alias elusoria esset, dummodo constet quod velint absolute obligare. Nam Regimen Simul debet esse Suave et efficax, talis autem non foret, si in arbitrio Subditorum cet obligare vel non.

§ 5.

De Effectu Legis.

Effectus Legis est obligatio ad eius observantiam: quæ duplex est: una ad culpam Sive in conscientia, quæ dicitur: vis directiva; altera ad pœnam, quæ nuncupatur: vis coactiva. Utramque certo habent Leges Divinæ, et naturales. Dubium est de Lege humana.

Sed dicendum est Legem humanam tam Civilem quam Canonicam inducere obligationem in conscientia. S. Tho. 1.2. q. 96. a. 4. Et Ap. Rom. 13. Omnis anima Sublimioribus Potestatibus Subdita sit: et quidem ita: ut si potestati resistat, Dei ordinationi resistat.

Ratio est

Ratio est: quia hæc potestas obligandi in conscientia, ad comune Bonum Reipublicæ est maxime necessaria, quippe quâ mediante subditi solum attenderent observationi Legis, quando viderent sibi imponendam eè pœnam: quod est agere via hypocrisi et simulationi: Dico: Bonum Politicum fundatur in bonitate morali: Ergo ad Bonum comune necessaria est obligatio in Conscientia.

Nota: Quæ Lex, dummodo sit justa, habet vim obligandi in conscientia. Ratio est: quia Lex est rationabile Decretum Superioris; atqui non potest intelligi de certo imposito subdito, nisi obligetur ad parendum. Ergo.

Dantur Leges mere pœnales. Ratio est quia obligatio Legislatoris intentioni comensuratur, potest autem iste habere hanc intentionem, ut obligare solum velit ad pœnam, non vero ad culpam: Ergo etc.

Nota: Lex naturalis obligat, quatiumq; etiam vita periculo non obstante. Ratio est: quia quæ Lege naturali prohibita sunt, intrinsece mala, ac proinde semper pœna minora sunt. vg Homicidium, Furtum. mendacium etc. Lex Divina positiva aut una quidem sed Ecclesiastica; in ijs quæ respiciunt bonum comune Ecclesiæ, ejusq; finem, ut Sigillum Conf: Consecratio Sub ultraq; Specie, mixtio aquæ, Indumenta Sacra etc: obligat, seq; in specialibus, quæ singulos respiciunt, ut: ut audiendi missa, sumendi Com. Paschi: Jejunare etc: Lex Ecclesiastica similiter obligat in ijs quæ concernunt communem Bonum et Salutem Reipublicæ, ejusve, et alia temporalia.

Præsumptio Juris; alia fundatur in aliquo facto, delicto, alia in communiter in illo contingente, si prima de conventi veritate, cessat obligatio Legis, quia cessat adequata finis eiusdem, vg qui per falsos testes a malis coactus solvit pecuniam debitori, ut uti occulta compensatione, quia hanc sententia

Judicis est justa quo ad se, & autem quo ad rem. Contra. Si Presumptio fundata sit in facto delicto, sed in eig periculo cessat, & cessat obligatio legis. Ratio est. quia etsi esset in aliquo, in alijs &. Sic liter in viti-atur Matrimonia clandestina, Professio ante Legitimam ætatem facta, contractg pupilli sine auctoritate Tutoris, etc.

§ 6.

De Subiecto Legis.

Legibg adstringuntur soli subditi ratione utentes. Pueri ante usum rationis, quamvis aliis Legibg teneantur, Lege tñ naali de se et in acta primo tenentur, quia cuig obligatio fundatur in ipsa naa, quæ de se capax est rationis, et cum sanctur tñ a transgressione et peccati, vig ad effectum sui radicis. Hæretici et apostatæ, & solum naalibg et Divinis, sed etiã Ecclesiasticis Legibg sunt subiecti, ratio indelebilis characteris recepti in Baptismo.

Legis Lator nullatenug tenetur Legibg ase latis, neg quo ad vim directivã, Ratio est. quia nemo ratione sui pt se simul superiori et inferiori; sed si tenetur, & vi Legis, vend vi Juris naalis, quod respicit comune bonum. L. 1. §. 3. ff. De Legibg. Et §. Instit. Severg et Antonino Impp: Licet Legibus solutus, attamen Legibus vivimus.

Clerici & obligantur subditi Legibg Laicorum neg quo ad vim directivã. Ratio est. quia potestati civili nulla est attributa potestas imperandi Pastoribus Ecclesiasticis, sed sine potestate imperandi, obligatio obediendi se & pt. 2°. quia Judices Laici nullã habent potestatem puniendi Clericos, transgredientes Leges suas,

unde:

unde obligantur d'ni Legis; sicut et Legislator, sed ex equitate naali, & quia Superior Ecclesiastic̃g fecit eas Leges suas, volendo se conformare d'no Bono.

Religiosi si non sint exempti, stringuntur Legibꝰ Epalibꝰ, seq si sint exempti, excepta hi casus 116. quos enumerat Rebier. De Jurisd. ord. in exempt. p. 2. q. 4.

Impuberes post septennid stringuntur Legibꝰ Civilibꝰ et Ecclesiasticis, sed in ijs tantu, quorũ mãa et assensu illorũ convenit: ubi excimuntur à Jejunio quo ad gustũ, Coitus tamen est: Censuris et alijs penis Ecclesiasticis, etiam ijs suo incurrendis; excepta sola excommunicatione ob percussionem clerici, propter canon Sententiã Cap. Super eo. 1. et Cap. finali, de Sententia excom.

Ignorãs invincibiliter excusat a pena et a culpa, Ratio est: quia talis ignorãs nihil voluntarie, à pena: quia sine culpa nemo est plectendus. In casu si scitur Lex et ignoratur pena, censent d'i incurrunter, sed incurruntur si sunt irregularitates. Ratio est: quia iste non sunt medicinales, sed inhabilitates.

Peregrini d'tenentur Legibꝰ suæ Patriæ: unde dicis, qui in fraudem Jejunij exiit e suo Territorio, d'fecit fraudem Legislatoꝛ, quia Leges d'obligant ad permanendũ; ergo aliter sure suo. Excipiuntur specialiter casꝰ quando quis e loco, ubi Crid'm est promulgatum, in quem Matrimonij egreditur in locum ubi promulgatum non est, animo Quide ibi contrahendi clam. Ob Declarationẽ Card. roboratam speciali Breui Aplico ab Urb. VIII. d Archi. Ep. Col. A. 1627. quo cuiusmodi Matrimonia habetur pro illegit.o Cæterum Licitum est fugere, ne quis comprehendatur à Lege. Peregrini non prosunt sibi ed leges, quia quamvis non teneantur Legibꝰ locabꝰ, tenentur tamen Legibus communibus, et localibus specialiter promulgatis in Bonum Reipublicæ. Idem de Vagis.

§7.

De Interpretatione Legis.

Legis ad et mensura obligationis ex ea orta est intentio Legislatoris. Hinc Legis interpretatio semper secundum mentem Legislatoris fieri debet, ita quidem, ut sint dicitur Can. Humanae. 11. caa 22. q. 5: Non debeat aliquis verba considerare, sed voluntatem.

Legis interpretatio nihil aliud est, quam declaratio, qua declaratur Legem ad hunc vel illum casum ea extensam vel non extensam. Quae Legis interpretatio indita Glossa ad L. 37. ff. de Legibus, est: Triplex: Authentica, Usualis, et Doctrinalis.

Authentica est, quae fit per aliam Legem latam ad declarandam priorem, et hinc eandem auctoritatem habet, quam Lex ipsa. Usualis, quae per usum et consuetudinem est introducta: hinc consuetudo L. 37. ff: de Legibus: Optima Legum interpres Si. Sit Legitima, vim Legis habet. Doctrinalis, quae fit arte et peritia Interpretum, et Doctorum. Et haec item Triplex est: Declaratiua, extensiua, Restrictiua.

Authentice interpretari Legem at solus Legislator vel ejus Successor. Talem interpretandi auctoritatem Iuris Diui habet Inno Pontifex a Deo immediate Sto. et a Pontificia Congregatio Cardinalium Quid. interpretum. Iudicium inferiorum interpretatio vim Legis habet in Sententijs, in de Sententijs recurrendo ad Legislatorem.

Legem interpretari doctrinaliter quilibet peritus potest, dummodo id faciat iuxta Regulas, et ex sensu Doctorum, non ex cerebro proprio. Prohibitio interpretationis, ubi facta est a Pio IV. In Bulla confirmationis Quid. Intelligenda est de interpretatione priuata.

Epikeia: est benigna interpretatio Legis, seu restrictio secundum aequum et bonum. Et adaequatio radii identitatis.

§ 8.

§ 8.

De Cessatione Legum.

Cessare Lex aliqua dupliciter dr: In totum, & in partem dicitur. In Parte cessat, qdo pro aliquo casu speciali, & pro aliquo tempore cui obligatio cessat. In totum cessat, quando & finis Legis ómo cessat, & qndo abrogatur Lex, & dispensatur in illa. Ea quæ sequitur cuilg modi Legem cessare potest: 1.° Cessatione finis, 2.° Abrogatione. 3.° Dispensatione.

1. Ut Lex cesset ex cessatione cáe finalis, quatuor Regulæ sunt observandæ: 1.ª cessare debet cui cáa finalis dta. Unde si in Jejunio cessat finis ex cuig nempe maceratio carnis, n' cessat intrg, nempe honestas Jejunij. 2.ª Cáa finalis cessare debet pro ómo Legis membris seu articulis. 3.ª Si data sit ratione generalis periculi, n' cessat cessante periculo in parte aliqua. 4.ª Cáa cessatio debet publice mihi constare.

2. Per Abrogationem Lex cessat, quando á tpe Lex dta tollitur. Distinguitur á Derogatione, quando tollitur quo ad partem. Abrogari trs dr dupliciter, 1.° Per aliã Legem. 2.° Sine alia Lege obligadm revocando.

In abrogatione Legis tres conditiones observandæ sunt: 1.ª Potestas sufficiens. 2.ª Cáa justa. 3.ª Publicatio abrogationis. Duo casg sunt, in quibg Legis antecedens, etiã corpore finis sui manifesta mentis sui debet. 1. Si Lex prior firmata sit Juramento de ea n' abrogada, tunc fieri mentio illig debet, ut per posteriorem abroget. 2. Si Lex prior contineat clausulam derogatoriam de inceps ferendæ.

Legem abrogare p̃t: 1º. qui eã tulit, 2º. eiꝰ Successor. 3º. Superior ĩstond. Inferiꝰ nisi ex Privilegio aut Scripta consuetudine potestatem ĩstã acceperit. Imo sua propriam confirmatã à Superiore, abrogare nõ potest.

Epi. v. Archiepi p̃t abrogare Constitutiones à se factas in Synodo, et quidem ea inconsulta, si ipsi videantur et prodesse. Ratio est: quia dixerit in Synodo congregati nõ faciunt Constitutiones. sed solus Epus, filius.

3. Dispensatione, v. quo ad vota, v. quo ad pœnã. In Lege sua dispensare p̃t quiꝰq Legislator, eiꝰ Successor, aut Superior. Inferiꝰ autem nisi ex pti Privilegio.

In Jure naãli: nec à Deo, nec a Pontifice autem ab eo habente dispensari p̃t. Ita fere ões Theologi et Canonistæ cum S. Tho. 1. 2æ. q. 100. a. 8. Ratio est: quia quæ Lege naãli prohibita sunt, intrinsecè sunt mala et inhonesta. In Jure naãli concessio v. probatio, mutantur objecta ab vniq pro circumstantijs occurrentibq: at quamvis sint ova ova, tñ Jure Gentium distribuuntur. Liberæ nascentes, tñ captivitati subiacet Respca propter Bonũ commune et pacem servandã, Bona unig tribuit alteri: ut fit usucaptione et pscriptõe.

In Jure Divino Positivo nemo dispensare potest solum Deus p̃t. et quod Pontifex dispensat in votis etc. nõ dispensat in Jure Divino, sed in actibq a voluntate tñ dependentibq, et Jure hũno intrinseco.

In Jure Ecclastico 1º. dispensare p̃t Summus Pontif. sive ab Ipso, sive a Successoribq, sive à Conc. Gli. lato, Rã. quia Successoribq par est, Comitijs Superior. 2º. Epi et Archiepi in Statutis Synodi Dioecesanæ. 3º. Non p̃t Archiepus dispensare in Legibq Comitij Provincialis, Ratio: quia sunt lata à Comitibq, eo Superiore.

Epis et Prælatis inferioribq censetur ẽ concessa facultas dispensandi in Lege Pontificia seqntibq casibq:

1º.

1° In casibg frequenter occurrentibg. 2. Si nâa sit levis. 3. in casu extraordinario, ob periculum in mora. 4° In dubio an casg indigeat dispensatione. 5° In confessionib et Scriptionib. 6° In Privilegij, modo n sit revocatum. 7° Quandocung in Canone indefinite dicitur dispensari posse, aliqua illa verba est suppositua, cum nullo Jure dicat Sit Pontificem in ôi Jure Ecclesiastico posse dispensare.

Dispensare in Lege Pontificia possunt ex unidelitione sibi comissa 1° Legati Apolici, cum habitantibg in sua Provincia; cum dispensatis exercere debeat circa Solos Subditos. 2° Epi cum suis diocesanis. 3° Prati Regulares cum suis Rebg. 4° In quibusdam casibg Parochi cum suis parochianis. Nota. Qui habet unidelitionem dispensandi, pt dispensare secum ipso, Suar. L. 6. de Legibg. Cap. 1. Ratio est: quia dispensatio est actg Jurisdictionis voluntarie, quæ distinctionem Personarum non requirit.

Sine caa iusta, neg Legislator in Lege sua licite dispensare pt. Ratio 1° quia Leges feruntur cum caa iusta bonum comune. 2. quamvis Deg possit sola sua voluntate eximere a Lege, n autem Legislator hng: quia Dna voluntas est suma Regula bonitatis. Sed voluntas hna requirit iustam caam p regula. 3. Epus pt remittere tributum, quia agit ut persona privata, n sic eximens a Lege, quia agit ut publica. 4. Quamvis Pontifex dispensat in gradibg ett. n tm sine caa, quia pro ea assignat multas ecclesiæ in bonum comune. 5. Legislator dispensans sine caa n peccat mortaliter, nisi in casu quo gravis inconvenientia edurgit. Sic intelligendus Trid. Sess. 24. Cap. 5. ek.

Titulus 3.

De Rescriptis.

§ 1.

De Rescripti nâ Varietate et impetratione.

Rescriptum est Responsum a Papa Imperatore v alijs Pie pertinens sue Sme, ad alicuj petitionem in scripto datum.

Rescriptum dicitur ab oraculo, quia hoc datur ore Pis, quamvis deinde scriptis inseratur. et ab Epla Secretarij, quia hæ interdum datur motu proprio Pis, absq ullig consultatione v petitione.

Triplex est Rescriptum: Contra Jg, Præter Jg, et Secundum Jg. 1.m est dispensationes et Privilegia. 2. ut circa Provisionem de Beneficijs. 3. ut Facultas cognoscendi de caâ inter partes controversa.

2.° Dividitur in Generale, quod habet vim obligandi Subditos, et Speciale, quod certas personas v caas comprehendit. quod iterum Pis pt transire in Generale, si inseratur Juri communi.

3.° Dividitur in Rescriptum Gratiæ, ut resignationibg et collationibg Beneficior. 2.° in Rescriptum Justitiæ sive ad Lites; ut caâ committuntur Judicibg Delegatis. 3. in Rescriptum mixtum, quod simul gratiæ et Justitiæ convenit. Ut si committat conferendi Beneficium, et repellendi resistentes, faultas.

Rescripta concedere pt Solg et sis Principg, superiorem n cognoscens, ut Pontifex in Spalibg, Imperator in temporalibg, Reges et alij Pes habentes Supmam potestatem, et cond Cancellarij. ad instantiam concessiones in scripto factæ. Litteræ committionis, excommunicationis, absolutionis etc. vocantur.

Rescriptum impetratur super dubijs de quibg litigari pt, et quæ ex officio v gratiâ concedi possunt. Et pt impetrari sive contra denied sive saltem, sive

majorem

majorem sive minorem 25. Annis. atiâ contra excommunicatu: modo impetrans sit subditg concedentis.

Impetrare Rescriptu ḡt sive autor sive reg, n̄ ḡnt autem: 1.° Servi: nisi ad atrocissima cāa, si D.ng velit ḡ ad impudicitiā etc. 2.° Exulg aut revocatus Procurator. 3. Hæreticg. 4.° Excommunicati excom.e majoꝛ.

Rescriptum Justiciæ impetrari debet a propria Persona impetrantis, v. ex speciali eg mandato, et ejusdem Persona convincta: Parentes, fratres, affines, liberti, nō he persona simul agere possunt in iudicio pro ijs quibg ita convincta ēt, donodo de vat cavcant, ita et impetrare pro his rescripta possunt sine speciali mandato. Ad rescripta frāa n̄ requiritur condemng, cui dātur.

§ 2.

De Rescriptorum forma.

Ad formā legittimā Rescripti requiritur: 1.° Ut in Pontificiis v. Imperatoꝛis ꝑponatur, et tempg Incarnationis, item Pontificiatg v. Imperij, dies, Consul, et indictio, locusg subsignatur, absqꝫ Rescriptu de falsitate suspectum redditur. 2.° ut observetur Stylg usitatg. Stylg autem Romanus Curiæ est, ut Pontifex in suis Rescriptis Patriarchas Archiepos Epos; Fratres. Reges autem Pres, et alios cuiuscung dignitatis sive Clericos sive Laicos, Filios appellet. Et si p una Persona dātur ne fiat in plurali; quia id falsitati subiacebit.
3.° Ut Rescripta frāa bullentur filo serico, rubro, et croceo. Justitia ad filo canabis. Et ignota observanda.
4.° De Jure Imperiale Rescriptum debet scribi simplicitura pergamena, signanq ordine consuetudinis, et triti conchilij: sed hæc forma in desuetudinem abiit

5. Litere etiã grã continentes dispensationes, examinari debent ab Ordinarijs, seu Comissarijs, num petita sint vera, secundũ Sanctas: Si secus, etiãno Rescripta Imperi sine Sanctas has nihil valent.

In Rescriptis Justitiæ, si detur secundum in eadem cãa, debet fieri mentionis, quia prius ẽ ãno nihil, ẽ alio modo dicto valet.

In Rescriptis Beneficialibꝫ exprimenda est distinctio grã, quia alia dantur in grã pauperum, seu in grã communi; ut Beneficiũ clerico pauperi, et hæ vocantur Rescripta Justitiæ, quia æquum est, ne clericꝫ cogatur mendicare. Alia vocantur Rescripta grãe, ut clerico indigenti; videlicet in forma gratiosa, et in forma Dignum.

Quando datur in grã gratiosa, cui datur supponitur dignꝫ beneficio, quando autem datur sub grã dignum, ẽ sit Roma sed committitur ordinario, ut præmisso examine conferat Beneficiũ, ei pro quo datur Rescriptum.

Regulæ servandæ in Rescriptis:

1. Cui rescribitur sub grã pauperũ, debet habere Patrimoniũ sufficiens, alias erit invalidũ Rescriptũ:

2. Qđ in Rescriptis Justitiæ, quæ grãe, debet exprimi habilitas, ẽ defectꝫ, cuius cui confertur, quo absq; dispensatione redditur incapax Beneficij.

3. In utraq; grã exprimendũ est Beneficiũ ante obtentum, etiam unitũ, etiã vicaria, si sit perpetua, imo et pensio, si in Titulum Beneficij detur.

4. Exprimenda est etiã qualitas Beneficij ante obtenti, an sit Dignitas, ẽ Personatꝫ, an situatum, an Residentiã perpetuã adjecta, an Patronatũ, ẽ electiuũ, an unitũ alteri Beneficiõ.

5. An sit Benef: Cathedralis an Regulare etc:

6. Exp:

6. Expimendg est valor seu quantitas Reditus.
7. Modg explimendg quo vacat Beneficium. 8. Li
ius cij Beneficij competat alteri. 9. explimendi
est etsi alig sit tantu in possessione colendo. 10.
Denig faciendo est mentio Rescripti primi super
Beneficio, ab alio impetrati.

In Rescriptis hæ clausulæ motu proprio;
quamvis & dicat obreptione comissa per narratio-
nem falsi, tollit tñ regulariter subreptione per
reticentia vel comissa. Sed sequentibg tribg casi-
bg non subreptionem tollit. 1° quando veritas sub-
ipsa respicit ig certig. 2° quando veritas subipsa
est inhabilitas vg irregularitas. 3. quando tacetur
qualitas Beneficio intrinseca.

Alie quatuor clausulæ, quæ in Rescriptis
addi & subintelligi solent, sunt. 1° si ces veritate
nitantur; quæ Rescriptu frå propter falsa nar-
ratione petentis reddit nullu, Rescriptu iusti-
tiæ tñ, quia tantu instituit iudicem. 2° si non sit
alteng: quia nulla Rescindens censetur derogare ius-
ri alteng, nisi sit ei expressum in Rescripto. 3° si
sit digng, nempe si tñ sit canonice impeditg. etc.
4° non obstantibg quibgcung privilegijs, sub quacung
verbond frå concessis. Nota hæc clausula frå non
censetur derogare Privilegijs corpori Iuris comunis
inseritis, sed ijs quæ sunt extra corpg Iuris.

§ 3.

De Vitijs Rescriptorum, maxime de Obr. et Subreptione.

Rescripta vitiari vel suspecta reddi pos-
sunt sequentibg modis. 1° si emanarent contra
ig comune, tñ addita clausula derogatoria eiusdem.
2° si emanarent contra consuetudinem Legittime Re-
scriptæ, et Stylum Curiæ. 3° si per illud ledatur
ig quæsitum alicui tertio. 4° si per aliquod Rescrip-
tum Iustitiæ, uni & plenibg Iudicibg committerentur

omnia negotia tam scientia quam futura: nam nimis ho-
ie diceretur potestati Judicis ordinarij, quod facere
minime non debemus. 5. Si in Rescripto Justitia
delegaretur Judex inertis, subditis impetrandis diligen-
dus, & addita clausula: ex certa scientia. 6. Si in Re-
scripto omittatur aliquid insolitum, nimis durum, aut con-
tra publicam utilitatem. 7. Si Rescriptum contineat
manifestum errorem in Latinitate vel Stylo Curiæ
aut lamen. 8. Si contineat rasuram, litturam, cancel-
lationem, in loco suspecto, seu parte substantiali. 9.
Si careat debita forma, solemnitate, aut stylo Curiæ.
10. Sitque per Sub- et obreptionem.

Obreptio committitur per narrationem vel ex-
pressionem falsi; subreptio per reticentiam, vel Sup-
pressionem veri. Utrumq; vitiatur, & prodest impetranti.
Notandum discrimen; quod Rescripta Jure ipso Jure vi-
tiantur per Ob- et Subrept: Justa sunt irritanda

In Rescriptis vitiatis per Ob- et Subreptionem,
etiamsi per dolum, & irritantur partes nullatenus seu
connexa, nec tunc virtualiter sunt tua Rescripta,
Ratio: quia irritatio est pœna à Jure statuta in
odium dolj, pœnæ autem sunt strictæ interpretandæ,
igitur ad partes Rescripti non connexas cum parte
vitiosa, extendi non debet.

Nota si inter duas causas copulative al-
legatas, una sit vera altera falsa; potest adhuc
subsistere Rescriptum, dummodo falsa non sit finalis,
sed solum impulsiva. In Rescriptis Justa.

Per errorem in directa qualitate fundatio-
nis vel restrictionis, aut determinationis, vitiatur Re-
scriptum, tam in Justis quam Justa, Just: si allegas
errorem cum mutui, contra debitorem tuum, cum tu ipse
sis debitor ex causa emptionis venditionis, cum hæc causa
ad substantiam sint alia, vitiatur Rescriptum.

In Rescr.

In Resciptis Prãdg: Si impetratus Beneficium vacaturum per resignationem, si resignans pig moriatur, ñ valet Resciptum.

Secg autem, si qualitas per errorem addita sit solum demonstrativa, ut Si erretur in nõe v Patria, cum ipse etiam verè detatis, nihilominꝰ conferetur Beneficium v dispensatio esti:

§ 4.

De Resciptorum Præsentatione.

Si in Resciptis tempg est Infidus, debet intra id Presentari Iudici per illud delegato. Si ñ est Infidus, distinguendum est inter Resciptа Prãd et Inst.ᵒ Prãd, quoad tempore, et id post mortem Rescribentis. Institid: Si unum sit impetratum, durat quamdiu durat Ius agendi: Si duo, primum intra Annum evanescit, et convalescit secundum, licet istud absq mentione prioris impetratum fuisset.

Effectg Resciptи Legittimi duplex est: Generalis, qui ex ad observationem sui obligat ad quos dirigitur. Specialis varig est pro varietate Causatorum, restringentid et ampliantid concessionem.

Tempg in Resciptis attendendum est Judicibꝰ delegatis, Aliquando Data, Aliquando Presentata, Aliquando aliud. Data 1ᵒ Si quaratur an validè sit impetratid vg Si impetrarit inhabilis, etiamsi tempore Presentate sit liber, Resciptid ad Suffragatum. 2ᵒ Non extenditur ad eas vices post impetrationem. Presentate 1ᵒ Si quæstio sit quando Judex in Resciptо delegatg iurisdictionem acquirat, inspiciendum est tempg Presentate, Ratio est: quia iurisdictio unisi licenti et acceptanti acquiritur. 2ᵒ Valet Resciptum Iudici quousqꝫ revocatum non Presentatur.

Iurisdictio data per Rescriptum n' extinguitur mor-
te rescribentis, si citatio facta sit ante mortem
Rescribentis, secus si post mortem.

In Rescriptis Grad, quamvis attendi debe-
at tempus Datae, ꝑt tñ attendi etiã tempus Presentatae,
dummodo si tempore Datae sit aliqua inhabilitas,
cui reticentia n' inducat subreptionem.

§ 5.

De Rescriptorum Interpretatione.

1. Rescripta Iustitiae regulariter interpretari d'nt
secundum propriam verborum significationem. 2.
In dubio interpretandum est secundum ius commune, quia
Pr' non presumitur derogare nisi ex pressis. 3. In Re-
scriptis Iustitiae stricta interpretatio fieri debet, quia
per illa detrahitur Iurisdictioni ordinarij: quorum clau-
sulae ad Personas n' comprehensas non extenduntur. 4.
Verba Rescripti interpretanda sunt, ut quod minime ꝑ ius
dicitur alijs, eorumq; Iuri quaesito, vg In Iust.e n'ne Cleri-
corum n' veniũt Epi, n'ne Populi n' veniunt Clericis Et
sic in similibus clausulae Generales st' interpretandae.

In Rescriptis Grae similiter Stricte sunt in-
terpretanda clausulae: unde vg si Beneficium incipiet pri-
mo vacare post Rescriptum, n' valet, at si Rescrip-
tum pro resignando, morte vacans n' suffragatur etc.

In Dispensationibus dubia Stricte sunt inter-
pretanda, quia sunt relaxatio Iuris communis, quod au-
tem est contra ius, debet stricte interpretari: nisi sit con-
cessa motu proprio utilitatis, quia tunc imitatur
naturã Legis, quae latam interpretationem recipit.

Potestas dispensandi est lata interpretationis, sive
sit ordinaria sive Delegata: quia cum sit meum Bene-
ficium Pr', nemini derogat nisi Pr' Loli.

§. 6.

§ 6.

De Rescriptorum Executione.

Executio Rescriptorum committi debet Personis dignitate Ecclesiastica ꝓditis, in causis extremis, in interminis vò, dummodo sit ab ordinario approbatis: ab quibus potest à Sacra Penitentiaria confessarijs. Et si in externis sedes Apca committeret simplici clerico, conferetur devolutiue. Iuri communi subsunt etiã Dignitates ad tempus.

Datis executo Si Sct. comissa Dignitatibus, transit in successores, vt Personis, extinguitur cum ipsis. Dubium est de Vicario Generali ordinis Cisterc. 1° An eo amoto, cedente, mortuo, comissione illi facta executi possit Epus. 2° An eius successor in officio. 3° An Vicarij Capituli sede vacante. Ad 1m Ipse dicitur negatiue, ob conditionem sine qua non; unde nec Epus in tali executionem, nec vicarij in Epi, se ingerere possunt, non obstante quod idem Tribunal et Iurisdictio sit actuarij, quia hoc non est de mente ad quam ad Iurisdictionem ordinariã, et eã adcomprehensa mandato ꝓti Episcopi. Ad 2m Successor sit electus, si in comissione ut Persona sed officij nõ est ipsum sit: qui Pontifex ut ꝓsumitur comissit cum periculo tarditatis mandati, quod itaque recurratur ad Sedem Apcam, decidente comissario ante executionem. Ad 3m Eidem stylo Curiæ conformior est opinio distinguentiũ Literas et comissiones, quarum executio ad Iurisdictionem ex stylo Curiæ solis Epis et earum vicarijs committitur, et inter illas, quæ aliis quoq; in Dignitate constitutis committi solent: harum executionem à vicario Epi ad Vicariũ Capituli transire concedunt, non illam, quæ ex se colligitur quia posteriores vacante sede committi à Curia solent Vicario Capituli, non priores, sed vicinioni Epo: quod signum est vicariũ Capituli à Curia

non habeat ons eadem loco, quo habebatur vicarius Episcopi sede plena.

Tempus executionis si est positum debet in eo fieri executio. si non est positum; distinguendum est: De Rescriptis Justitiæ, Judex delegatus debet quam primum fieri potest, protesta hac ei delegata, nullo certi temporis lapsu extinguitur. De Rescriptis Gratiæ ordinario ad quem directa sunt Literæ, intra 30. Dies a Literarum presentatione numerandos providere debet: nisi obstet Legitimum impedimentum.

Inter duo vel plura Rescripta super eadem re, distinguendum est: vel utrumq; Speciale, vel utrumq; generale, vel alterutrum: in 1.o si posteriori fuit mentio prioris, valet posterius, si non fuit, valet prius, nisi annua dilatione evanescat. in 2.o magis Speciale, si utrumq; prius, nisi etc: in 3.o Speciale valet, quia per Speciem generi derogatur. Judex Reg. 34. N. 5.

Inter plura Rescripta super eodem Beneficio impetrata; videndum est an consentiunt vel pugnant Inter se, si 1.mo sic valent, tanquam plura exemplaria pro cautela: si 2.o et simul sunt impetrata, manent suspecta: si successive, Speciale derogat generali; et Speciale posteriori priori.

Si unq; idemq; impetrant plura Rescripta, ad plura Beneficia, redduntur subreptitia, ob facilitatem, Ratio quia aperta via pluralitatis, contra Canones: nec obstat quod jus per ea acquiratur tantum remotum ac Imparatum.

Per Mortem Resignantis, in Rescriptis Gratiæ, si concinnatur persona providenda determinata, et res adhuc sit integra, extinguitur potestas data, si in genere, et in favorem Ecclesiæ, Loci vel Episcopi; quamvis res adhuc sit integra, non extinguitur potestas data ad providendum.

Titulus 4.

Titulus 4.

De Consuetudine.

§. 1.

De Consuetudinis nâ, varietate, et Conditionibus ad illam requisitis.

Consuetudo dupliciter accipitur, 1° communiter, pro diuturno usu, et actibg longo tempore frequentatis, a Comunitate v majore eiusdem ste. 2°. Stricte pro Iure, quod ex diuturno usu et continuatione huiusmodi actuum oritur. In 1° Sensu accepta dicitur Consuetudo facti. In Secundo: Consuetudo Iuris.

> Consuetudo est Ius quoddam moribg constitutum, quod pro Lege suscipitur, cum defuit Lex.

Consuetudo ad instar Legis est multiplex: 1° alia est Canonica, quæ circa mâ ad Spiritualem, alia Civilis, quæ circa temporalia versatur. Ali est generalissima quæ per totum orbem, alia gnlis quæ ad unu Imperiu, Regnu, nationé, v Provinciâ extenditur, ut Consuetudines Feudales. Alia Specialis quæ viget in una Civitate, Pago, alia Specialissima quæ in una Ecclesia Monasterio, Collegio etc: Item alia est Secundum Legem, ut Secundu Quadragesimale videtur moderatissima Sumptione, videtur quæ ad sumendâ Eucha: et hæc confirmat Legem in contrâ. Alia Præter Legem, quæ induxit aliquid novi de quo nulla Lex: Alia Contra Legem, quæ induxit aliquid novi contra Iuris nu illud abrogando in aliquo, v ei derogando.

A nulla Persona privata introduci pt consuet.ino nec a Legis Lator solo: nisi Scientia Iuris, non id illa quæ Legalis Consuetudo dicitur.

Ad inhoduend consuetudinē quæ sit Legis habeat, nō sufficit privata communitas, sed requiritur ea quæ habet Jus ferendi Leges, quamvis illa sit sub alio Regno, cui Leges ferendi protestatem transtulit, tū sufficit ad inhoduendā Consuetudinem Legalem, tam derogatoriā, quā novæ Legis, et quidem nō ad suā Legē sed Principis, cuius Legalitē gaudet.

Ut Consuetudo sit nō mere facti sed Juris, requiruntur quatuor conditiones: 1.° ut sit rationabilis. 2.° ut duraverit tempore requisito. 3.° ut intervenerit requisita actuum frequentia, et bonā quālitas. 4.° denig ut adsit consensus Legislatoris.

§2.

De Rationabilitate ad Consuetudinem requisita.

Quamvis Lex necessō sit rationabilis, tū contra eā fit inducī Legitima Consuetudo, nec obstat quod ratio nō opponatur rationi; id nō fit ad instar Legis positionis, dummodo adsint requisita Legitimæ Consuē

Si Judex pronunciet sententiā secundum Consuēm videat ne Consuē adversetur 1.° Juri Divino aut naturali. 2.° Pietati in Parentes, Religioni in Deum, etc. virtutibus. 3.° Disciplinæ Ecclesiæ. 4.° ne sit pernitiosa Reipūb, ut dispositio bonorum Judiciorum pervertatur. 5. ne tendat in Ecclesiæ damnum. 6.° ne in gravamen libertatis Ecclesiarum. 7.° denig generaliter pro irrationali; et cum pro illa habenda est Consuē intervenens, quæ Legem introducī nō potuit.

In Dubio an Consuē sit rationabilis: dicā Legi contraria, standum est pro Lege, si non est contraria, standum est pro Consuetudine. Exceptitur nisi Consuetudo immemorialis fuerit, nam tempus immemoriale facit præsumptionem Justitiæ Tituli.

§ 3.

§ 3.

De Tempore ad Consuetudinem Legitimam requisito.

Ad Consr. Legitimam requiritur longum tempus, sed Decennium est longum tempus, ut habetur in Jure Inst. de usucap. et L. finali C. de Longo temp. Praescrip: Ergo sufficit Decennium. Nec obstant Decretales Extravagantes, quia in illis approbatur Consr. inveterata immemorialis, vel saltem 40. Annorum, non autem negatur quod Decennium sufficiat. Procedit id etiam in abroganda Lege Statutiva, non obstante regula Communi veterum Canonistarum 40. Annor. Ratio est, quia Consr. abrogans Legem Statutivam, non est contra Statutivam, sed potius juxta illam, cum ea ejus consensu procedat.

Similiter Decennium sufficit etiamsi Legislator sit absens. Ratio est, quia Consr. non inducitur ex Consensu expresso Juris, sed tacito, qui utique jam datus est in Consr. Legitime introducenda.

Tempus Decennij debet esse continuum, non interruptum. Ratio est: 1.° Quia si interrumpitur, jam non durat Decennium. 2.° Praescriptio non debet esse interrupta: Ergo nec Consr. 3.° Tempus requisitum ad usum alicujus effectus, intelligi debet continuum non interruptum. Interrupta autem censebitur Consr. si aut Jus puniret transgressores Legis, ad quod abrogandam Consr. tendit, aut Communitas vel maior pars quamvis actus unius contra consuetudinem ageret. Suar. L. 7. de Legi.

§ 4.

De qualitate actuum et Consensu Legislatoris ad Consuetudinem requisitis.

Qualis frequentia actuum requiratur ad introducendã Legittimã Consuet.m ẽ probabilig relinquitur arbitrio Judicis. Vota. Ex ẽ essentia Legislatoris ꝺ semper intelligi sit consensꝰ, qa multa a Spe dissimulantur, quæ hꝺ approbat.

Ad introducendã Legittimã Consuet.m requiruntur sequentes conditiones actuum: 1.° Exerceri debent à Comunitate tota, v saltem maiori illig pte. C.ta hæc maior pars debet ẽ ex personis habilibꝰ et capacibꝰ Legis. 3. Actꝰ actꝰ debent exerceri uniformiter, ut intelligatur quid Populꝰ servari velit. 4.° Exerceri debent libere et sine metu, saltem grauj. 5.° Non debent procedere ex errore v ignorãa. 6.° Debent ẽ publicj et notorij. 7.° Frequentari debent animo introducendi obligationem, si Consuet.° sit pter Legem, v eam tollendi, si sit contra. Unde Aquales strales, Cineres, Salutatio Angelica ad pulsum Campanæ, nõ obligãt, qa nõ fiunt tali animo.

Consensus ad introducendã Consuet.m in data multorũ sententiã requiritur expressꝰ Legislatoris, ob rationẽ: quod qui Leges ferre nequit, nequit et Consuet.m introducere. Sed melig ad communi et recepti[illegible]ma sententiã, nullꝰ alig alig requisitus, quã Legalis, sive tendig, qui habetur per Leges et Canones Consuet.m moribꝰ Populi introductã approbantes, eig tribuentes vim Juris non scripti, si illa rationabilis, et Legittimè prescripta sit. Ratio est: quia optime potest Spes, et quidem Legislator Lege sua sanxit, ut quoties Populꝰ in aliqua consuet.e rationabili Decennio duraverit, ea consuetudo servãtur pro Lege.

§ 5.

§ 5.

De Effectibus Consuetudinis.

Multiplicite Consr. pt hæc actiones assueu. 1° obligationem imponendo, 2° interpretando Legem iàm constitutã. 3° eam abrogando. 4° supplendo actã adoptiõ Consr. Lautem.

An Consr. sit obligatoria, colligi pt 1° si sit rõi gravis, difficilis, et cõmuniter servata à Popul. 2° si viri prudentes et timorati, nõ solum ipsi serveut, sed etiã et transgressores reprehendãt. 3° si Superiores Eccliastici puniant viventes. 4° si nãa Consr. multũ conferat Reipbcæ. Non requiritur ut Consr. sit approbata in Judicio contradictorio, quia ea ipsa quod rationabilis sit, et Legitime descripta, vim Legis habet; Atqui hæc requisita obtinere pt etiã extra actg Judiciales. Ergo.

Cum Consuetudinis eadem sit vis quæ Legis, pt abrogare Legem præexistentem: Non pt autem derogare 1° Legi nãali, quæ est immutabilis. 2° Juri Divo Scriptis, quia Consr. est mere Jg humd. 3° Regi Juri Gentiũ, quia hoc ob diuturnitatem rationem est introductum. Consr. Legitime introducta, pt derogare etiã Juri Ecclastico in ipsis quæ sunt mere Institutionis humæ. Ex Unia et China imperio in Regnis etc.

Cum Consr. habeat vim ferendi Leges, habet etiã interpretandi, et quidem si sit Legitime descripta, Authentice, si Legi solum declinalitas. vis hæc interpretandi extenditur 1° in regulandis Contractibus, quia secundũ Consrm fiunt. 2° Judiciũ tam

intenno quod extenuat secundum eam interpretari debet, quia est Legum favorissima. Procedit hoc etiã in annuntiatione subsequi Componistarum. 3.° etiam ad Ig Dinã, nõ quidem aliquid addendo, vel minuendo, sed solum indicando mentem Legislatoris.

Consr.° simili Lex habet vim eiusdã imitandi actus, obtãi aliàs de Iure validos: ex quo sequit posse per Consr.m induci impedimenta imitantia Matrimonium, neq requiritur scientia Pontificis, quia sit Consr.° Legitime descripta. Ex quo sequitur quod etiã Laici possunt aliquid facere in Legibus Ecclastics, cum consensu Pontificis, generaliter concesso Consr.i Legitime introducte.

§ 6.

De Consuetudinis Probatione et Abrogatione.

Consr.° descripto debet probari abeo, qui eam allegat, et quidem plene. Plene autem probatur, si de illa deponant duo saltem testes, et simul testentur. In foro conscientiæ sufficit assertio alicuius ex allentis de ea, in foro autem externo tali assertioni credendum est dumptive, nõ concludenter. Unius testis consuetudinem non probat, nisi agatur de Consr.° multum antiqua, tunc probaret semiplene.

Consr.° fit abrogari per Legem, et per Consr.m aliam oppositam. Ut autem Consr.° censeatur abrogata per Legem, observandum 1.° nulla Lex Consr.m abrogat, nisi clare sit ei contraria. 2.° Lege ipsi abrogatur Consr.° ipsius, etiam absq mentione eiusdem. 3.° Lege ipsi nõ abrogatur Consr.° particularis, nisi fiat eius mentio, et clausula Generalis, contra eã inlex.

4. Lege:

4.° Lege Speciali Papæ v. Imperat. non censetur derogari Const. particulari, alicuius Civitatis v. Provinciæ, quia sit fieri frustranea obligatoria Const.m

Præterea in Consuetudine derogatoria, requiritur Animus, quod Const.m abrogandæ requisierit, ad sui constitutionem: nec Legitimè non præscribitur nisi in Decennio: et alia requisita.

P.A.R.S. 2.a

Creatio Judicis Ecclesiastici.

Judex Ecclesiastic Episcopali plerumq. v. alio Dignitate Ecclastica solet insignis esse. Ad hanc perveniendi, quadruplex via præscribitur. 1. Per Postulationem. 2.° Per Electionem. 3. Per Præsentationem. 4. Per Renuntiationem, à Prædecessore priori factam.

Titulus 5.

De Postulatione Prælatorum.

Postulationis vis, explicitè sit accipi: 1.° latè, et in hoc sensu significat quamcunq. Petitionem. 2.° Magis specifice pro querela, v. petitione facta contra aliquem in Judicio. 3.° Strictiùs adhuc, et in nostra Rubrica sensu pro ea solum petitione, qua aliquem in Prælatum sibi à Superiore petunt Personam aliquam, qua ob aliquem defectum non potest eligi.

Sit igitur:

§ 1.

De Postulationis natâ, varietate, effectu, & fine.

Postulatio est Capituli v. Collegij conuocati ad superiorem destinata petitio, ut ad Prælaturam Ecclesiasticam dispensatiuè velit admittere Personam, quæ propter defectum siue impedimentum canonicum non potest eligi.

Quamuis Postulatio conueniat cum Electione in eo, quod tendat ad implendam Sedem vacantem, dissonuerit tamen 1.° quod Electio sit via ordinaria, hæc extraordinaria. 2.° Postulatio est Personæ Iure impeditæ, secùs Electio. 3.° Electus in Electione consentire absolutè pòt, Postulatus autem nisi sub conditione dispensationis. 4.° Electio dicitur confirmari, Postulatio autem admitti. 5.° Quia Postulatio initiatur primò, Electio fini. 6.° Electus peracta actione pòt petere Prælaturam, Postulatus nisi postquam admittatur.

Postulatio est duplex: Solemnis et Simplex, Solemnis ab eo qui pòt dispensare ab omni impedimento, seu Simplex ab Religioso assumatur ad Episcopatum, requiritur Simplex à Superiore.

Effectus Postulationis est, quod Postulatus post admissionem de Iure habeat actiuè et electus. Si autem se ingerat officio ante admissionem privatur commodo Postulationis, et Postulantes Iure postulandi vicem et Ius deferuntur ad Papam.

Electus Postulationis non Solemnis est, ut sequuta admissione seu data licâ à Superiore, postea possit eligi, v. confirmari si id sit electus.

Finis.

Finis Postulationis est subsidium electionis, ut si quis per sacros Canones prohibeatur eligi, saltem administratio Postulationis dispensative eligatur, ad Statum & alia Ecclastica Dignitate.

Causa Postulationis est duplex, nempè: Ecclæ vidualis necessitas & utilitas. necessitas, si nullus in Capitulo & Collegio sit, cui vacans Status tuto committi possit. Utilitas, si postulati Pietas, Doctrina, Prudentia et alia bona dona Dei eadeant Statura Ipsius. Potest tamen casu quo necessitas & utilitas Ecclæ ita exigeret Epus consecratus si postulatus fuerit ad alia Eccla Cathedralem auctoritate Pontificia ejus ad acceptandam illius Eccla. Con Sciat. 35. Caus. 7. q. 1. Et in hoc comparatur Epus Monacho, qui non habet protestatem contradicendi suo Superiori.

§ 2.

Qui postulari possit & non possit.

Postulari possunt ij, qui ob impedimentum Canonicum non possunt eligi, et quidem ita quod nec postulando possit eligi, nec eligendo postulari.

Impedimentum & defectus debet esse talis, in quo Superior ꝑt dispensare. Unde postulari ꝑnt et debent. 1°. Laborantes defectu natalium. (si status legitima ad Epatum 30. requir. 2°. Minus, et si laicus & minor. ad Epatum. 4°. Professionis. ut si novicius & nunquam Professus ad Stat.

Postulari nequeunt qui sunt aut natali, aut Dno inhabiles sunt: quales sunt: Infantes, furiosi, amentes, propter Crimen infames, rudes omnino.

Similiter Bigami, Spurij, sive ex damnato coitu procreati, et alij, qui ess. laborent defectu ab Epis dispensabili, talibus in quos Epis dispensare solet. Et hoc quos Epis specialiter postulari prohibet, ut sunt: temerarij, violatores, interdicti. Religiosi mendicantes ad Epiam saeculares. Nimis Juvenis ad Epiam Cathedralem. Praedicentia in Germania, in mittitur Privilegio Pontificis.

Episcopus electus confirmatus nec consecratus, potest adhuc eligi ad aliam Epiam, quia per electionem Matrimonium Spirituale contractum dissolvitur, sed non contractus. Si sit autem confirmatus, et bene et consecratus imo talis si sit solum Titularis, ob consummatum Matrimonium Spirituale per consecrationem, quare et Annulum gestat; non amplius eligi potest, sed debet postulari, nisi habeat Indultum eligibilitatis.

Cardinalis sive sit Epus, sive Presbyter aut Diaconus, non potest eligi, sed debet postulari. Et quidem Primus solemniter ob vinculum suae Epiae, secundus non solemniter, quia est obligatus Papae diuturne in regenda ipsi Ecclia, si ad regendam particularem deputetur, indiget licentia Papae. Praelati inferiores Epo possunt eligi absq postulatione, quia quamvis portent Annulum in Signum Vinculi cum Epia, contingit tamen contingit est solum impressio literarum, unde nec vera videntur si absint.

Seniores et Monachi exteri potest absq postulatione eligi in Praelatos aliena Epia et Monasterij, quamvis multi sint Electi Juris Canonici videntes eligere ex premio, tamen exteri electio nulla Juris cassata reperitur. Ergo etc.

§ 3.

§ 2

Qui nam Postulare possint.

Postulare possunt, qui possunt eligere. Si Postulatio sit simplex, debet fieri ab eo, cui postulatio immediate subest: unde si filius familias, postulatura Patre, Religiosus a Superiore ejus ut ij licentiam det accipiendi Electionem. Si autem Postulatio sit solemnis, fieri debet ab eo, ad quem spectat confirmatio, quia admissio vim confirmationis habet, imo qui etiam potest dispensare in impedimentis, segn.

Extranei quicunq; ij eligendi obtinuerint per Constitutionem Pianiam, etiamsi nunquam actum postulationis exercuissent, possunt postulare, cum Postulatio in supplementum electionis sit instituta.

Superior quamvis teneatur ex officij sui admittere Postulationem ad promovendum publicum bonum, non tenetur ex obligatione stricta Justitiæ, quia data admissio continet pactum, dispensantis in defectu: unde non admittens nulli facit injuriam proprie.

Non postulentur Personæ impeditæ indispensabiliter; postulantes sive sint conscij sive non, sua culpa privantur jure postulandi, et ij devolvitur ad illos item ij capituli, qua tali postulationi non consensit, etiamsi sit pauciores, qui ipsi sint insontes, delicta autem sua debent plectere auctores.

Postulantes ad Etiam Cathedralem ante 27. annum ætatis. Religiosi mendicantes ad Etiam sacram cathedralem inferiorem, et ad quidcunq; Monasterium extra suum ordinem. Invenient penes Statutas Extrav. com. int. Comm. h.t.

§. 4.

Quæ sit forma Postulationis.

Forma Postulationis tam Solemnis, quæ Solemnis; seclusa Speciali Fide, eadem esse debet, quæ et Electionis, sive ratione Solemnitatibus Scriptis Cap: Quia propter. 24. de Electione.

Eadem Persona debet simul eligi et postulari. Ubi à Bonifacio VIII. inita sunt hæ formulæ: Eligo postulando, postulo eligendo, etc: nisi sit probabile Dubium sive facti sive Juris, an Persona sit eligenda, an postulanda, tunc ea formula uti debet: Eligo et postulo, prout melius de Jure valere potest vigore 30. completo Capitulo etc:

Si concurrat Postulatio ad Postulationem fovebit maior pars Capituli; si concurrat Postulatio ad electionem, postulatio indiget duabus partibus, alias Electio si habeat plus quam tertiam partem; fovebit.

In casu quo Electio concurrens ad Postulationem habeat plus quam tertiam partem Suffragiorum, et tum sit idonea; à Superiore nequit debet confirmari. Cap. Scriptum. 40. De Electione.

Si Postulatio nondum Superiori est presentata, postulantes possunt resilire, si autem ad presentata est, non amplius recedere possunt et aliud eligere: non quidem propter ius postulati, quia nullum per presentationem acquiritur ab eo, sed ne Superior illudatur, et cuius Judicium videatur dependere ab arbitrio postulantium.

Titulus 6.

Titulus 6.

De Electione et Electi Potestate.

§ 1.

De Electione et Electoribus.

Electionis ñr̃ quot ad Personas et Beneficia Eccle-
siastica referuntur, triplicitẽ sumi pt. 1º Latissime
pro quacunq; vocatione approbatione, & institutione
Personæ alicuius ad Beneficium: et sic includit etiã
Postulationem, nominationem, Presentationem, Collationẽ.
2º Late pro vocatione Personæ idoneæ ad Beneficiũ
Ecclesiasticũ quodcunq; facta Canonicè per suf-
fragia, et Superioris Legittimi confirmationẽ: Et
sic comprehendit etiã electiones ad Dignitatem &
Prepositurã, Decanatũ, officia alia. 3º Stricte ac
propriè pro vocatione Personæ idoneæ ad Prælaturã
vacantem, per suffragia Canonicè facta, et Le-
gittima confirmatione Superioris approbandæ.

Est Persona idonea ad Ecclesiã
vacantẽ Dignitatem Pastoralẽ
& cæta Capitularia et alia quibꝰ
& eligendi competit, Canonicè
facta vocatio. C. ad hoc Cunct.

Ad Electionẽ hoc tertio modo acceptã Sequitur 1º ut
fiat circa Personã idoneã, seu nullo impedimẽto Canonico
laborantem, 2º ut fiat ad Dignitatem Pastoralem vacan-
tẽ talẽ, quæ ex eludentur electiones ad alias Digni-
tates, quæ non est prima in Ecclia aliqua. 3º Ut fiat pero-
cta Capitularia, quibꝰ competit & eligendi. 4º Ut fiat
Canonicè, nempe servata fõrã præscripta à SS. Canonibꝰ.

Cum præter Electionem dentur alij modi acquirendi Beneficium, nempe 1° Libera collatione, 2° Presentatione, 3° Nominatione, 4° Postulatione: Electio distinguitur: quia collatione acquirit Jus reale, et sic sine consensu Superioris renunciare nō pōt, electo autem pōt. a Presentatione: quia ab electo requiritur ejus consensus ante Presentationem, Presentato autem pōt etiā ante requisito ejus consensu, denique electioni subsequitur confirmatio, Presentāo instituitio. A nōnatione: quia per electionem acceptata acquiritur aliquod Jus, item per nōnationem. a Postulatione: quia ista inhibetur jure, electio sum:

Potestas eligendi Epos & alios hujusmodi Prælatos: In primitiva Ecclesia Cleri sibi successores constituebant. Deinde aliquamdiu fuit penes Reges Pontifices. Successu temporis penes Clerum cujusq; Diœcesis. Auctō denique numero cleri ad Capitula Jus istud devolutum est: cui ob varias causas in aliquibus Regnis, sublatum et & ad Reges, & ad Papā devolutum: ad Reges forsitan ex aliquo particulari Privilegio.

Jus eligendi Epos etc: multis rationibus obstantibus, nullatenus dicitur pōt ad Laicos, Ratio est: quia cum sit Jus spirituale, nec consuetudine, quæ tanquam corrupta reprobatur, cadere potest in hujusmodi personam, sine Titulo Privilegij.

Jus istud pōt devolvi etiā ad Seculares et extraneos, qui vel sunt de eo Capitulo, sequentibus modis: 1° Privilegio Pontificis. 2° Fundatione. 3° Consuetudine. 4° Pacto & conventione extranei cum Capitulo: et plenum pro una vice tantum.

Ad elig.

Ad eligendum q̃d nemo clericoꝝ vocantes
Elect intrat, sc̃z est qui actu corp̃ Capituli con-
stituunt. Numerꝰ ꝺ̃ sufficit Trium, Duorum, et
secundꝰ aliquos unꝰ, dummodo sint simul super-
stites: maxime si sic conservari Jura sit semel offitio.

Excipiuntur a Jure eligendi: 1° Furiosi et
amentes. 2° Impuberes. 3° Suspensi a voce activa.
4° Excomunicati, scz̃ si Vitandi; et qui locum in-
terdictum celebrando violarunt. 6° Absentes et ꝺ̃ legit.
time impediti: nisi legittime impediꝰ ꝑt prevo-
care ad eligere. 7° Eligentes vel postulantes indigno.
8° Vinculati ꝑt eligere successores. 9° Nemo ꝑt eligere
nec instituere se ipsum, nec sibi Beneficium conferendo:
quia inter dantem et accipientem ꝺ̃t ce distinctio personalis.

Qui Canonicatum vel possidet mala fide,
ejꝰ suffragium nihil valet in electione, Nisi sit
mota Lis, quia tunc melior conditio possidentis.

Suffragari possunt etiã 1° qui ordinem sa-
crum post Electum suscepit. Glos: in Clem: 2. de etate.
2° qui eum suscepit ante Legittimam etatem ex dispen-
satione Apostolica Ratio: quia tale ꝺ̃ admittitur solum
ratione ordinis. 3° Qui ante Legittimam etatem ille-
gittime promotꝰ ad sacrum ordinem, si promotꝰ bonã
fide, secꝰ si mala fide: et ꝺ̃ ratione suspensionis.

Si inter Capitulares vel Religiosos nullꝰ
minoratus sacro ordine initiatꝰ, vel ce excomunica-
tionis etc: et si intra tempꝰ a Jure constitutum ad electio-
nem non ordinantur vel absolventur, cessatur ꝺ̃ devo-
lutum ad Superiorem, ut Ecclesiã provideat.

Nota: Non ce excomunicati etc: privantur
Jure suffragij; sed solum excomne maiori, et quidem
nominatim publicati: quod si cum adest, irritat electio.

Irregulares etiã ex delicto, de ijs ratione Irregularitatis, ab actu eligendi non removenti. Sedet hoc etiã ratio juris; quod ubi de pœnis agitur, strictam interpretationem lata affert, ita ut pœna potius excludatur quam inducatur.

§ 2.

De electis eligendis ad Dignitates et Dignitates Ecclesiasticas.

1° In eligendo ad Epãtum requiritur ætatis maturitas, gravitas morum, et Literarum scientia. 2° Ineligibiles sunt aliqui ob impedimentum nãle, uti sunt: fœminæ, infantes, vitiati corpore vel legitimitate natalium. 3° Alij ob crimen vel defectum morum, ut sunt: Sacrilegi, Patroni Literarum. Usurarij manifesti et notorij. Pueri. Publici aleatores. Ambitiosi qui ante præelectionis consensum, et electi contra nulla. Reg. Criminis Sodomiæ frequentati. Qui plura Beneficia curata aut Dignitates absq dispensatione retinet. Qui electioni de se facta per sæculares potestates abusus consensive præsumpserit contra Canonicam libertatem. Haeretici etiã absoluti; eorum fautores &c. Schismatici. Qui ob defectum animi seu crimen semel repulsi sunt à Dignitate: semel malq, semper præsumitur malq. Simoniaci. Infames sive juris sive facti. 4° Alij ratione census et aliarum pœnarum Ecclesiasticarum. 5° Electi indigni invalide est. 6° Eligentes indigne pro illa vice privantur jure eligendi. 7° Quod si in tali casu ad electos innocentes, qui tali electioni non consenserunt, vel si ab ea dissentiunt seu elegerunt, devolvitur ad Superiorem.

§ 3.

§ 3.

De Convocatione Electorum ad celebrandam Electionem.

Ad Electionem vocandi sunt ōes, in tanta in loco Residentes, sed absentes, qui interesse dēt, volunt, et comode pōnt.

Valet Electio etiā contempta minā quā tertia pte Capitularis, dummodo ad Residentes consentiat maior pars, computatis etiā absentibus inter residentes, quia et ij habēt suffragij.

Absentes ōes qui comode pōnt vocari debent ad Electionē. Absentibus in negotijs Ecclesiæ vacantis eadem Ecclesia debet benificiare ad expensas itineris ad electionem: seclusa contraria consuetudine: nā in aliquibus locis ōibus Electoribus certum aliquid tribuit.

In casu quo Electus absens nō pōt habere Procuratorem, neq; pōt mittere suffragia per literas; quia secundum prāscriptam in Concil. Later. Cap. quia propter 24. h.t. non ante Scrutinia nisi sed in ipsis Scrutinijs, suffragia secrete et scrupulatim exprimenda seu danda sunt. S. fin.

In illis autem Capitulis ubi ad servatur forma Scrutinij, ut Regularium; duo per schedulas sigillatas suffragantur, valet ab absente scripta suffragia. Vel casu quo per dolum capitularium absentia procurare suscipere velit, pōt legitime absens intimata instare ad vocandam Electionem.

§ 4.

De Electionis Loco, Tempore, et Tractatu eius.

Electio fieri debet in Ecclia, & sanctia, & alio honesto contiguo intra ambitum Ecclie eiusdem. Urgente graui necessitate, sit fieri etiam in Ecclia interdicta, Ratio: quia per Interdictum solum deseruiuntur Diuina, & non Contractus.

Electio fieri non debet ante defuncti Epi sepultum, sed post datum Depositionis Dies à capitulantibus determinatur tempus Electionis, seu sede quamdiu ejus sine non sit vacua, per sententiam vacari, sic similiter si de morte, nisi ex graui causa.

Tempus pro eligendo Epo à Iure datur trimestre, non ultra Stat: semestre, quia ha sub Epo st. Data tempus incipit currere a die notitie de vacatione. Si adsit impedimentum, à die remoti impedimenti, & etiam à die non effectuate Electionis: non accepte, morte etc: Quale tempus abbreviari sit ab ejus capitulantibus, ab alijs autem Papa inferioribus, nisi graui de causa.

Tractatus Capitulandi de successore, viuente Stato est inito: Iuse non Epus sit cum electoribus consulere de aliqua Persona in suum successorem eligenda, sed hoc erit libertum, ut Epus non liceat eligere successorem.

Capitulationes ante electionem fieri sint, si tendant in commodum Ecclie, & seminarium introducendum etc: seu si restringant Iurisdictionem eligendi etc: Si sit Iurantum pro capitulationibus iniquis, capitulares eo non tenentur.

§ 5.

De Tra Electionis, et Cajusdam de Tra Scrutinij.

Tra Electionis est triplex: 1. Per Inspirationem. 2. Per Scrutinium. 3. Per Compromissum. Per Inspirationem Diuinam, ut S. Stephanus in locum Iuda Proditoris. B. Nicolaus ad Latus Episcopus.

B. Seelig.

B. Severg et Lanificio Archiepiscopg. B. Ambrosig nondum baptizatg, Archiepiscopg etc. Ser quasi inspirationem, ut quando Electores nullo precedente tractatu, repente in unum consentiunt.

Per Scrutinium: essentialiter requiruntur: 1° Ipsum Scrutinium, seu Secreta Suffragiorum collectio. 2° Eius publicatio. 3° Suffragiorum collatio. 4° Declaratum seu Promulgatio Electionis. Cætera: Preces, Missa, Hymny, Protestatio, Absolutio, Curatus submittendg de eligendo, non sunt de essentia.

§ 6.

De 3ª Electionis per Compromissum.

Ad Electionis 3ª per Compromissum requiritur ut Capitulares deant alijs viris idoneis, negotijs, et presertim et unanimem, ac nullo, saltem expresse contradicente consensum eligendi. Numerg Compromissariorum non est determinatg, quia etiam unig superiori compromitti potest.

Compromissum dupliciter fieri pt: absolute, ut eligatur quicung. Limitate ut ng: Ex Capitulo. y non ex Compromissarijs. z adhibito consilio vorum. z pluralitate Suffragiorum secundum a Capitulo: qui modus datur mixtg cum scrutinio.

Supposito dari posse: pt etiã ex compromissarijs eligi; imo etiã inter duos, ung alterum; secg si sit unus, cum nemo de ipsum etc:

Si Compromissarij non servarunt 3ª vel limites, vel indignum elegerunt; Compromittentes possunt repellere electum, et alium eligere.

Resilire pnt Compromittentes 1° ante Processum ad substantialia Electionis. 2° Lapso tempore sine effectu. 3° Defectu Personæ electæ; et quidem

si indign, elect, Ep. ad Capit: si Comp. ab. ad Superior.

Pena Compromittendi eligentiu scienter indignum: suspensio à Pontificijs Ecclesiastici per triennium, intellige à Benef: Ecclesia offensa. Seq. si Compromissarij sit Epus, quia Epi nisi expressas penas non incurrunt. Ad alias vo Prælatos eligentes indignum, ni incurrunt eas penas.

§ 7.

De Electionis Libertate, eiq Intimatione et Confirmatione.

Electio debet esse libera, ita, ut si cogatur etiam à Pe ad eligendu detenta Persona, erit nulla, se Seq; erit per sententia rescindenda, quia q̃uis sit valida, ni fuerit facta secundu Can. ob defect: pt. liber:

Qui opprimit quocunq modo Capitulares cogendo ad detenta electione, Elti et mandantes, et quocunq modo concurrentes ad id; incurrit Excom. ipso facto.

Eligentes p abusum Sacularis pttis: Pe. Ipsi pro ea vice privantur Jure eligendi: 2° Officijs et Benef: per triennium. 3° Electio d inita. 4° Elect ipse Pe. fit inhab. ad Dign.

Eligentes Elect debit intra 8. Dies Pdentare electionem, sub privatione per Spium Ben. eiq Ecclie. Elect intra Mensem à Pdentatione dt se resolvere, alias ni Jure per electionem sibi quæsito ceciderit.

Epus electus tenet ig solue ad rem: unde vicini; et ij qui in discordia fuit electi, quomodocunq se administrandi ingerunt ante confirmatem, privantur Jure quæsito, et gesta irritantur. Excipiuntur Epi remoti, qui statim administrat, ni Jure quidem, sed necessitate Ecclie, gesta valent, etiamsi Electio occulte in aliqua defecerit à Ecclie Lege.

Defectus qui fuit Divi vel naalis, per confirmatem non sanantur: qui tenet non potest sanari; sed requirit expressis Pontificis, nec sufficit clausula gnlis.

§. 8.

§ 8.

De Consecratione Episcopi Electi et Confirmati.

Consecratio ante Confirmationem non valet ad effectum Ordinis: quæ à Confirmatione intra tres Menses fieri debet, sub pœna restitutionis fructuum perceptorum, et si ne in altero Trimestri, privantur Ecclesiæ. Trid. Sess. 23. Cap. 2. De Reformatione.

Consecratio Epi et Archiep. hodierno Jure est reservata Sedi Apl. quæ fieri debet à Subg Epo, cum dispensatione tamen Sedis Apl. potest fieri ab uno, assistentibus duobus Episcopis in Dignitate constitutis.

Frà ejus est: Accipe Spiritum Sanctum, ad quod essentialiter requiritur impositio manuum. Si non pt cõmode conferri in Ecclesia ad quam promovetur, pt in alia. Est antiquissima traditione. Die Dnico hora qd. intra Missæ Epi consecrantis. Qui consecratus, tunc à confert ordines. Effectus ejus: Plenitudo officii.

§. 9.

Specialia de Electionibus Regularium.

Ut Religiosus habeat Electionis activæ, requiritur 1o ut sit de ordine et Conventu. 2o Professus saltem tacite. 3o Saltem Subdiaconus. 4o Hoc Jure caret, qui à mendicantibus ad nmendicantes transiatus est. 5o Proprietarius bonis caret hoc Jure. Adsunt et Regulæ pleræ.

Si necessaria vel notabilis utilitas Conventus exigat, pt Statim post Professionem eligi ad Statum, ad quod Professio tacita non sufficit.

In Electione Abbatissæ etc. Ubi est Episcopus, qui ultimam et Scrutatores, nhabent Jus Suffragii. Eligenda dtæ ejus dei ord: Anno 40. vel saltem 30. Professionis 8. vel 5.

Circa Electionem Regulariu hoc sunt observanda:
1° Nullus pt eligi ad Pl.atum alterius ordinis. 2° Ad Eccias Cathedrales sive Regulares, sive Seculares, pt eligi etiã novitius. 3° Ad Pl.aturas Seculares, Cathedrales Liginferiores, Rendiantes absolute nec eligi nec postulari possunt. 4° Si non mendicus assumitur ad Pl.atum extra ordinem, requiritur generalitas consentiendi. Si Rendiantes: vid confessarius. Secus si iam Cardinalis et assumat ad Epatum, quia ad amplius subiectus fugo Regule.

§ 10.

Aliqua quæsita de Electione Summi Pontificis.

Iam Pontifex quid Eccles non pt instituere successorem, vide Sanctus in Conclavio: ubi liquet etiã ex Lino, antepositio Clementi. Deinde ab Ecclesia sua Episcopum.

Pontificem eligebat ipse Clerus. Deinde hoc sibi vindicaverunt Imperatores. Modierna Iura à Nicolao II. Can. In nomine 1. à Duabus saltem partibus Cardinalium.

Ad pt ee: Per Inspirationem, Per Compromissum, et ultimo Per Scrutinium. Differt hoc compromissum ab aliis, in quibus ad completa suffragia votus per eligentis valet: secus hic: ga Papa à nullo unquã confirmatur.

In Pontificem pt eligi quicunq fidelis, etiã laicus et uxoratus: modo habeat ea qua Iure Divino et naturali ad Dignitatem requiruntur. Ad obiectionem Respondetur: quod Iuris antiquioris est abrogatum per Iura recentiora.

Si Pontifex eligatur cum impedimento Iuris Divini vel naturalis, electio pt impugnari et annullari per Concilium Gnle, ut Cardinales procedant ad novam Electionem, quæ fieri debet à solis Cardinalibus, nisi in casu schismatis deberet fieri à Concilio Generali.

Electus cum defectu etiam Iuris Eccli, opposito tñ libertati, Ligatur eodem Iure, quia non est vere superior eo, vg electa contra Electionem, Simoniacam, Sanctionem Suffragia quæ duarum partium, vel si electores Iure suffragij carent. Secus si cum defectu naturalium ordinis, etc.

Titulus.

Titulus 7.

De Translatione Episcopi.

Tertia via perveniendi ad Staturas est Translatio, quæ est duplex: specifica et generalis. 1° Dum Epus transfertur ab uno Epatu ad aliud, 2° quando Status, vel alig quicunq Beneficiario, à Statura v Beneficii qd habet, transfertur ad aliã Staturã v Beneficium.

Potest auctoritate Pontificia Epus transferri ab una Epali ad aliam, nõobstante indissolubilitate coniugij spiritualis, quia illa est in casu necessitatis solubilis ab immediato Sti Vicarij: ubi sit et aliud in Carnali.

Episcopus solum electus potest transferri absq auctoritate Papæ, non item si sit confirmatus, quamvis nondum consecratus, quia per electionẽ matrimonium efficaciter actu, per confirmationem ratum, per consecrationem consummatum.

Aly Status Epi inferiores, si sunt exempti, absq auctoritate Papæ non possunt transferri, si non sunt exempti, transferuntur auctoritate proximi superioris, si in aliã Diœcesim, utriusq superioris.

Capitulum sede vacante potest transferre abbatem v Beneficiatum, quia talis translatio est actus purę Jurisdictionis, qui a Capitulo sede vacante fieri potest.

In Translatione Episcopi, suæ ecclesiæ statim incipit vacare, alias committeretur adulterium spirituale, nisi intercedat dispensatio Pontificia, ut utrumq retineat: non sic in aliis Beneficiis, in quibus non contrahitur coniugium spirituale proprie dictum: qud Beneficia non vacant, antequam Beneficiatus perveniat ad pacificam possessionem novi Beneficij.

Titulus 8.

De Authoritate & usu Pallij.

Pallium est vestis candida, et lana alba con-
fecta, in Corona seu circuli modu, pectg et humeros
circumiens, ac quatuor nigris & rubris crucibg distincta,
antetrore pte ponnichil dependens. Cuius origienem
habet ab ipsis discipulis Sancti Petri. Effectg, est Ple-
nitudo officij Archiep. Sunt Conferad Epales. Dicitur lan-
ni de Corpore S. Petri, quod ibi benedicitur, et inde as-
sumitur per se, sive per Procuratorem.

Confuebatur Pallia olim a quatuor Patriarchis
Apalibg: Constantin. Antioch. Alexd.o Hierosolim.e Postgm
solum Pontifices; à Solo Papa. Forma: Ad Honorem
Dei Omnipotentis, et B.æ Mariæ Virginis, et B.B. Petri et Pauli
Apl.orum, et Dni Papæ N. Ecclesiæ Rom.æ et Ecclesiæ Talis
tibi comissæ, tradimg tibi Pallium de Corpore B.i Petri
sumptum, in plenitudinem Pontificalis Dignitatis,
ut utaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebg, qui et pri-
muntur in Privilegijs Ecclesiæ tuæ concessis, à Romana Eccla,
In Nomine Patris, et Filij, et Spiritg Sancti. Amen.

Utuntur Pallio: 1.o Papa, cæteris Archiep. Rom.
idg à primordijs Ecclesiæ. 2.o Primates, Patriarchæ, Epi,
3.o Ex speciali Privilegio quidam Epi; ut Ostiensis, qui
est Decanus Cardinalium, et Papæ consecrat. Papiensis
in Longobardia, Lucanus in Tuscia, Bambergensis in
Germania, Dolensis in Gallia, Quinq ecclesien. in Hungaria.

Petit debet intra Ires Menses à consecratione vel
confirmatione sub amissione Dignitatis & Potestatis. Utit
hoc Pallio Papa semper et ubig, cæteri certis locis et diebg.
Epi et Arch. ubi concedit usg Pontificalium. Pallium ornat

Pallium adhæret Personæ sibi, et Loco, unde nec
accomodavi

audiendi ꝓt dixi, nec valere pro successorib⁹, imo si
subsequ. transferatur, debet aliud petere, etc. ut dixi. Se-
quitur ꝙ debet ꝙ ad tuos, ꝙ ꝓxime sub Capite ponendo.

Titulus 9.

De Renuntiatione.

Quarta demum via perveniendi ad Platum est
Renuntiatio, dum quis prior Platum prospector ea
renuntiatione dimittit, occasionem novae collationi dat.

§ 1.

De nata et vanetate Renuntiationis.

Renuntiatio est spontanea et libera dimis-
sio Beneficij, propij ex justa causa, facta coram Legiti-
timo Superiore ab acceptante. Duplex S. Sacra et ab ipsa
Sancta: 1°. Matrimonium. 2°. Professio. 3. Ordines.
4°. Pacifica possessio alterius Beneficij incompatibilis.
5. Post curatum Beneficium intra Annum si in Sacerdos.
6. Si acceptat aliud incompatibile. 8°. Possessio Canonicalis
ab alio. 8. Quotiescunq; facit aliquid Jure incompatibile
cum retentione Beneficij.

Expressa est illa, qua Beneficij dimittendi
voluntas verbis v. Scripto, juxta formam à Jure ꝓscri-
ptam Legitima declaratur.

Renuntiatio etiam metu et dolo, modo metus
talis non afficiat libertatem, adhuc subsistit, per
sententiam tn rescindi ꝓt. Similiter dolus: si dolus
non afficiat substantiam, sed solum circumstantias.

§ 2.

De Beneficijs quae resignari possunt v. n. possunt.

Resignari ꝓt Beneficia ea, circa quae sunt gene-
ris v. qualitatis, nisi specialiter aliqua Jure prohi-
bitae sunt. Sunt resignanda Beneficia simplicia,

Sequentia autem unde alio discindig: Ecclesiarum Parochialium, Stabrum, ut Abbatum et Plati Regularis. Epi.

In ijs in quibg agitur de interesse: Patronatg, Electionis, Reservationis etc ad Resignationem requiritur consensus interessatorum. Beneficium Titulo prohabitum nõ pt resignari: ob Evidentiam.

Non valet resignatio ante Professionem, ante sententiam pro Crimine, et in aspectibus alterig incommutabilis, quia est contra libertatem: ut sit libera etc: Exigitur quando crimen ig ipso Iure nõ est privatg, sed privandg: pt ante sententiam resignare etiam in favorem Cessis, quia nemo privatg Iure: Ergo neg libertate.

Pensiones simpliciter nequeunt resignari, cum quilibet possit cedere Iuri Suo: non sic illa Beneficiorum, nisi cum Scientia Superioris.

§ 3.

De Personis quæ Benef. resignare pnt v non pnt.

Resignare pnt ĩd qui Iure nõ prohibentur. Non pnt, qui alios actg Legittimos edere nequeunt: ut furiosi, amentes etc: qui nõ pnt unde deinde sustententur. Qui ig ad rem Solum habent. Qui ob crimen ipso Iure privati sunt Beneficijs. etc:

Pontifex etiam potest renuntiare Papatui ex iusta causa, soli Deo redditurus rationem de iustitia causæ, tanquam Supremg in Terris.

Infirmi Iure novo non valet Resignatio, si non supervixerit Viginti Dies Regula 18. Cancellariæ, quæ ex Canone: Plenig causa 8. questione 1. Dies inchoantur à præstito consensu, neg vigesima inchoata sufficit. Et hi tenendum in quacung resignatione. unionis Beneficij. Providitg hoc etiam de benehabentibus.

§ 4.

§. 24.

De Consensu Superioris requisito ad Renuntiationem.

Ad Renuntiationem Beneficij Canonicalis requisitus, etiamsi fiat de necessitate Juris, ut ob incompatibile Beneficium; requiritur consensus Epi. secus autem si ob crimen per sententiam privatus.

Renuntiatio fieri debet coram Superiore Ecclesiastico, et quidem Legitimo, ita ut si fieret coram Judice Ecclesiastico Ordinario, ipso jure sit invalida.

Resignatio simplex debet fieri in manibus ejus Superioris, qui habet potestatem destituendi seu amovendi reddita.

Resignatio conditionata in favorem certi determinati, est reservata Papae, nec fieri potest ab inferiore ob Jus: ob notam Successivitatis; idcirco nisi ab eo, qui est supra omne Jus. Similiter Beneficij conditionalis, quod fit cum reservatione pensionis aut fructuum, nam aliis nisi ab ipso Papa, pensiones imponere Beneficijs permittitur solum definite, seu ad vitam Pensionarij, ad gravem causam etc. Reservatio similiter solo Papae renuntiatio Beneficij cum reservatione regressus, ingressus et accessus ad illud, ob similes causas ut supra. Et potissimum Concil. Sess. 25. Cap. 7. De Reform.

In casu permutationis, si Resignatio fiat inter permutantes, potest fieri coram ordinarijs Collatoribus, si autem extenditur ad alios, coram solo Papa.

Permutatio Beneficij Triangularis, Quadrangularis, similiter fieri potest, nisi soli Papae auctoritate, et quidem ob notam Simoniae, quae cum sit solum Juris Ecclesiastici, ille solus dispensare potest. Secus autem si talis permutatio Triangularis quadrangularis fiat successive, tunc etiam coram Ordinario, quia non esset nota Simoniae ob favorem certi, et certi.

§. 5.

De Cãa Renuntiationis.

Ad Renuntiandum Episcopatui requiritur cãa iusta, quarum sunt 6: 1.° Conscientia Criminis, cuig infamia nec poenitentia tollit, ut Simonia commissa in Electione, Haeresis, Apostasia, falsificatio literarum Apostolicarum, et aliud quodlibet, quod infamiam secum ipso Iure irrogat. 2.° Debilitas Corporis. 3.° Defectus Scientiae, 4.° Paucitas plebis; in hoc tñ videndum est, ne ut nemo regiat, sed provide deficiat, si gravissime cogatur. 5.° Grave scandalum aliter non reparabile, 6.° Inquietudo Personae, quae indispositio. Et hi non solum permittit, sed etiã cogi possunt ad renuntiand.

Per enumeratas aliã iustã cãa a Communi sententia non admittuntur, unde nec periculum sanctitatis corporalis, et votum Religionis post susceptum Episcopatum absq licentia Papae factum, est irritum, quia votum debet esse de meliori.

Aliae Dignitates inferiores, ubi et Beneficia, non solum ob superioritatem, sed etiã ob seriosiores cãas inducte conspectudinem et necessitatem, etiam a Loci ordinarijs ad renuntiationem admitti possunt.

§. 6.

De Cãa Renuntiationis, et quae de modo renuntiandi Beneficia per Procuratorem.

Cãa Legitimae renuntiationis est: 1.° ut sit spontanea et libera. 2.° Ut fiat pure et libere, absq ulla Specie et pactione Simoniaca etc. 3.° Ut fiat ad consensum Patroni etc: 4.° Ut fiat ad consensum Superioris, ades ut contraria consuetudo sit corruptela.

S. Ut.

5.° Ut sit cum iusta cā. 6. ut fiat debitis specificis et expressis. 7.° Ut fiat in Scriptis, ut Superiores causas expressas videat. 8.° Denig Renuntiationes sic factæ debent publicari. Et quidem si Beneficium sit Cathedrale, in ejus Cathedrali Ecclesia, si Parochiale, vel intra eius limites situm; in Parochiali, et Cathedrali. si nullig dissensus, in eo solum.

Tempus publicationis, si Rentiatio fiat in Curia Rom.ª citra Montes S. Marcum, ultra montes 4. vel 5. Legatis vel ordinarijs in uno Mense, si vicis tempore non fiunt, nulle reddantur Renuntiationes.

Resignari pñt Beneficia non solum simplicia, sed etiam curata, non solum personaliter sed et per Procuratorem, unum vel plures, et etiā Laicum. Item Procurator pñt simul agere pro resignante et acceptante. dummodo Mandatum habeat factum et resignatum authoritate Judicis ordinarij

Morte mandantis extinguitur mandatum, si vel a Procuratore non sit inchoata, vel si ad petitionem supplicationis ejus mandans inchoavit, cui Procurator faceret rem novam agendo, nisi fuerit inchoata stante vita et ita Expirata vita Pñtis.

§. 7.

De Effectibus Renuntiationis.

Effectus Renuntiationis pure et quod ea sequuta renuntians amittit ad Beneficium. Renuntiationis conditionalis, nullus est effectus, nisi purificatis conditionibus. Potest quis petere de renuntiatione ante obtentā licentiā admitti, seu post obtentam. Potest etiā recedere, si renuntiavit conditionate: vel in fraudem facta pñt non acceptare etc.

Titulus 10.

De Supplenda negligentia Prælatorum.

§ 1.

De supplenda negligentia in Beneficiorum collatione.

Si Beneficium conferatur indigno etc negligentia coll.ris devolvitur Suppletur devolutione Juris ad immediatos Superiores, qui si circa negligant etc gradatim usq ad Papam.

Beneficia electiva, si sunt exempta ad Papam, si non sunt exempta, Cathedralia ad Archiepum, inferiora ad Episcopum.

Beneficia collativa quadrupliciter accipiuntur. 1.o Alia conferuntur a Capitulo, sede vacante, ea devolvuntur ad Epum. 2.o Alia ab Epo sede vacante Capitulo, ea ad Capitulum, non obstante quod sit inferior, nisi illud Jus Epo competat aliquo Jure Speciali, tunc ad Archiepum. 3.o Alia ad Epum et Capitulum simul, ea ad Archiepum, si exempta ad Papam. 4.o Ad alios Epos inferiores, ea si non exempta ad Epum. Semper conferendi B. Mensis.

Beneficia quæ devolvuntur ad Epum, sede vacante sunt conferri a Capitulo, non obstantibus sententijs contrarijs, quia talis collatio spectat ad actus Jurisdictionis necessarij, qui Capitulo ob commodum Ecclesiæ vel animarum sunt concessi.

Si ij ad quos Beneficia devolvuntur inutiliter conferant etc: redit Jus ad collatores, nisi sit taliter collatum a Papa, tunc a nullo, nisi ab Ipso debet recuperari.

§ 2.

De Supplenda negligea, in Justia et officij administrandæ

Si Epi:

Si Epus sit negligens in administratione Iustitiæ & officij, probabiliꝰ devolvitur ꝰ suppleñdi ad Archiepm, nisi in casib⁹ à Iure expressis, quia eius debet in subditos suffraganeos esse ꝯsimilis ꝯta Archiepm, in maꝯ autem ꝯsimilis, quod non est ex presso, causatur ꝯsimilitudo. Si autem Epus sit impeditꝰ, et culpabiliter, devolvitur ad Papam, si inculpabiliter, ad Capitulum.

Curator seu Coadiutor datur Epo; inhabili ab ipso Epo cum consensu Capituli, remisso & negligenti a Papa. Visitator & administrator Ecclie Cathedralis vacantis: si Capitulum negligenter administret, datur ab Archiepo: si iste stringitur, a Papa: et talis habet ple. nas suas dictiones in Diœcesi; datꝰ autem ab inferiore Papa, restringitur à collatione Beneficiorꝰ liberè conferendorum ab Episcopo.

Pars 3.a
Titulus 11.us
De aliqua breviter de Ordinibus.

Prima Censura iuxta probabiliorem sententiam non est ordo, sed solum dispositio ad ordines, Episcopatꝰ probabiliꝰ est ordo, distinctꝰ à simplici sacerdotio: Ita Canonista communiter et multi Theologi. Trid. Sess. 23. Can. 7. Cum etiã quia habet distinctã maꝯ et spam, nempe impositiõ libri Evangeliorũ supra cervicem, et: Accipe Spiritum Sanctum &c:

Constatꝰ Theologi Simbolorũ in suscipiendis ordinibꝰ, probabiliꝰ est de valore ordinis, et sic dicendum: tum ex S. Tho. in 4. Dist. 24. q. 1. a. 1. qq. 3. ad 3. quia nihil impediat aliquem sic intendere, Cum etiã communis usus Ecclesiæ in ea solicitudine tam ordinandi, quam ordinandorum.

Ab Interstitijs dispensant: 1° Papa, et quidem universaliter, 2° Nuncij Apli. 3° Epi cum subditis. 4° Capitulum sede vacante. 5° Prelati Regulares cum subditis: de his vti et de Capitulo intelligi in quantum eos ordines conferre possunt.

Ad Dispensationem: 1° Si sint Referendarij vtriusq Signaturæ, Familiares Papæ, Canonici Cathedralis v Collegiatæ, v earū adiutores. 2° Si Doctores Phlgiæ v JJ. v Can. 3° Si Beneficiū habeant quod tantā dotalem ordinem exigat. 4° Denunciā Sacerdotum. 5° Solatiū Patriæ v Matriæ. 6° Annos 26. completos, dūmodo Triennio habitum honestē portaverit.

Ad validam ordinationem requiritur 1° ut sit mas, nā fœmina sine Dño est incapax ordinis. 2° ut sit Baptizatus. 3° Ut si ordinandus sit adultus, et capax rationis habeat intentionem saltem habitualem.

Fœminā esse sine Dño incapacem ordinis, ex quo ex voluntate xti Dñi, sicā suam Dilectissimā Matrem, nullo ordine condecorantem. Hermaphroditus adultus etiamsi ob potentiā fœ virilis, sine Dño sit capax ordinis, tñ sine Sacrificio ordinis è repellendus.

Servus grauis tollens ad libertatem, et usus ab obligatione ordini sibi subiecti annexa. Non valet grauitas Baptismi; quia ibi est Professio Fidei; hic autem votum, ad quod requiritur libertas. Item Baptismus ianua, quod etiam impuberes; vere intrant, cætera autem sunt liberi seruitij. Imo qui ordinatur stabilē voluntas, nihil suscipit, qui graviter coactus consensit, valet ad ratificandum: secus ad nihil tenebitur.

Quinq modis pōt quis esse subditus ordinanti: 1° Ratione originis. 2° Domicilij. 3° Beneficij. 4° Triennalis familiaritatis cum Episcopo. 5° Ratione Licentiæ seu Literarum Dimissoriarum.

Ecq:

Epg ordinans extra Sud Jenis dictionem, illicitè quidem, sed valide ordinat, secg Rbas, ga talem potestatem habet ad vi ordinis, sed Privilegij, et Restrictam ad Suos Religiosos.

De Litteris Dimissoriis.

Ex Prati Epus Epg pt committere ordinationem Suorum Subditorum non solum Suis Suffraganeis, verum etiam cuicung Episcopo.

Litteras Dimissorias dare pnt: 1° Papa oibg. 2° Epg Suis Subditis. 3° Prælati inferiores; sed non ad alienum, nisi ex aliquo Privilegio.

Epus electg et confirmatg pt dare dimissorias, quamvis nondum Consecratg: non confirmatus autem nisi ex necessitate ob distantiam.

Capitulum intra Annum Vacationis, pt dare Commendatitias de vita et Moribg, Dimissorias autem nisi antiquis Beneficiis. Vicing, nisi Specialimandato, aut consuetudine, vel si Epg in remotis agat.

Si vacat Capitulum intra Annum Vacationis, dare Licentiam ordinandi Epo, ut in Diœcesi vacante conferat ordines, sive extraneis, sive Subditis Diœcesanis, à Papa, Nuntio vel Defuncti Epo Dimissorias habentibg.

De Titulo.

Triplex est Titulg: Beneficij, Patrimonij, et Paupertatis Religiosæ. Requiritur Titulg ad Subdiaconatum, etiamsi fructg percipiendi, nisi Sæcularis. Sufficit etiam Titulg Pensionis, cautionatg realiter.

Clerici Regulares ante Professionem non possunt admitti ad Sacros Ordines, ob periculum remanendi absg Titulo. Excipiuntur illi Soc. Jesu, qui post novitiatum ante Professionem Solem. pnt admitti, ob Const. Greg. XIII. Similiter Alumni Pontificij.

De Panis male ordinantib^s, et ordinatond^s.

Multipliciter in ordinatione peccari potest. 1° Defectu ætatis. 2° si nec subditg nec licentia. 3° Quamvis subditus extra Dioc. prop. absq licentia. 4° si extra tempora etc. 5. si sine titulo competi.

Si Epg scienter confert indigno aliquem ordinem, incurrit suspensionem annud ferendæ sententiæ, a collatione ordinud, Et si suspensus ederet, incurrit Irregularitatem.

Taliter ordinatg est ipso Jure suspendg à susceptis, absq ad purificationem conditionud: et si ederet, incurrit Irregularitatem. Qui absq malitia, eg ante Legitimam ætatem est ordinatg, purificata ætate, ederet absq absolutione: dummodo si ita subsistet factg sit, celebret deinde cum Epo, quia concelebratio nisi ex usu Epis est simultanea.

Qui alienud subditum absq Dimissoriis ordinat, incurrit suspensionem annud a collatione ordinum, ordinatg dispensandus est à suo ordinario.

Si Capitulum Sede vacante Dimissorias contra frem à Concil. præscriptam conferat, et eand virtute ordinentur; subiacetur interdicto Ecclesiis, si Clericg, ab officio et Benef. si aliud ipso Jure suspenditur.

Si Epg exspectabiliter ordinavit absq titulo, Jure Novo loco suspensionis, tenetur eos sustentare donec provideatur, est eg onus reale, quod transit etiam ad Successorem: quod si ita ordinans incat pactum cum ordinando, ne molestetur de sustentatione et Beneficiis, incurrit ipso Jure suspensionem alienalem a collatione ordinum, sedi Apl. reservatam.

In aliena Dioc. ordinans sine consensu, incurrit suspensionem ab exercitio div. ac tuum ordinis.

Ordinis Epalis, ordinati à Suscepti, ipso Jure suspensi: et iamsi sit solum prima Censura, quia S.a Synod. Trid. simpliciter ad exercitium Pontificalium &c.

Extra Tempora Jure Statuta ordinans, antiquo Jure suspendendi erat. Nov. privandi potestate ordinandi per Sententiam: ordinati ipso Jure suspensi. Si Interstitijs non servatis vel eodem Die Duos sacros ordines: hi a Collatione, iste ab exercitio suspendantur, a Papa dispensandi. Si distinctis Diebus, tu contra interstit: ab ordinario arbitrandi puniendi &c, ob defectum ex Ipso patent in Jure.

Titulus 12.

De Scrutinio in Ordine faciendo.

Scrutinium seu Examen ordinandorum debet ee Cinplex. 1. a Parocho vel alio ab Epo constituto. 2. Ab Ipsto Epo ante ordinationem. 3. In ipsa ordinatione. Primum in singulis locis suppleant testimonia Professorum. In 2. ante ordinem, inquirenda: 1.o Origo, an honesta, &c. 2.o Libertas a censuris, irregularitatibus. 3.o Ætas. 4.o Scientia. 5. Vita et mores. 6.o Doctrina. 7.m Peragitur uberius ea in Pont. Rom. ea ipsa.

Titulus 13.

De ordinatis ab Epo qui renuntiavit Epatui, vel ab excommunicato.

Epus suppliciter renuntiare potest: 1.o Loco tantum, relicto Epali Titulo. 2.o Loco et ordini, ut sit vel devotionis causa ob ingressum Religionis, vel poenitendo depositionem ob aliquod crimen.

Prim cū Licentia ordinarij, ꝑt conferre ordines quos dam, secundo nisi primā confirmand et minores, scilicet Abbates, quia ꝓ amplig Epi ꝓpg. Si quis ordinetur à tali Epō licenter, suspensio reservatur Papæ, si ignoranter Epō. Procedit hoc etiam d ordinatis ab Epō Excōmunicato, Deposito, Lapso in hæresim.

Titulus 14.

De ætate et qualitate ꝑsciendorū.

Ad sūmū Pontificiatum nulla ætas certa requiritur. Ad Episcopatum 30. Annī completi. Ad Dignitates Epālē inferiores Vigesimg quintg inchoatg. Ad Dignitates et Personatg, quibg cura ānexa ē subest, vigesimg secundg. Ad Canonicatg Cathedralium Epālium, exclusa consuetudine vigesimg primg. Ad alia Beneficia simplicia Decimg quartg. In Collegiatis Exclesijs ad obtinendas Dignitates, probabilig requiritur Annꝰ vigesimg secundg. Ad Canonicatg in ijsdem et Pensiones Ecclasticas Decimg quartg.

Epus dispensare ꝑt ætate Jure cōmuni requisita non potest. Estg probabilitēr collatio Beneficij non habenti ætatem requisitam, ipso Jure nulla.

In Dubio de ætate: si sit ante obtentū Beneficium, probare eam tenebitur providendg, si ꝑo obtentū, ong probandi incumbit eligenti, tempore promotionis fuisse defectū ætatis.

Deordine

De Ordine requisito in promovendis ad Prelaturas & Beneficia.

Ad Papatum obtiendū nullus requiritur ordo. In Cardinalibus requiritur ordo iuxta gradum illorū. Episcopus ante electionem, saltem sacerdos Presbyter debet esse in Sacris.

Ad Beneficia Curata requiritur Subdiaconatus, & saltem aptitudo cum suscipiendi intra annum: Promoveri autem possit etiam in Minoribus constitutus.

Ad Canonicatus; si eorum in Cap.o habere velint, requiritur Sacer Ordo: possunt in gaudere his duobus: 1.o Stallo in choro, et aliis quæ extra Capitulum fiunt. 2.o Sanguis hebdomadarius possit conferre Beneficium. 3.o Conferre possit tanquam Deputatus a Cap.o 4.o Potest optare Stendam, nisi Const.es & Statuta Ecclæ obstet. 5.o si cum Dispensatione ante etatem promotus ad sacrum ordinem, possit gaudere sine suffragio. 6.o In Promotione ad alia Beneficia simplicia, attendenda Const.o Ecclæ and Statuta, & mens fundatorum, cum Jure communi nihil de hoc Statuitur. Sed hoc observandum, quod saltem Primam Cursum habeat.

De aliis qualitatibus in Promovendis.

Sita etatem requiruntur sequentia. 1.o Natales Legitimi. 2.o Sanctus, ne sit mulatum. 3.o Conditio Personæ, ne Servus, Conjugatus &c. 4.o Literarum Scientia. 5.o Morum ac vitæ Probitas.

Collatio Beneficij penitus illiterato est ipso Jure nulla, et a Solo Papa dispensanda, illiterato Solum quoad Scientiam a Beneficio requisitam, non est nulla ipso Jure, sed irritanda a Superiore.

In Promovendo ad Dignitatem & Beneficium Eccliastica, Duplex requiuntur Quia: 1° Ne sit criminoso crimine digno Depositione. 2° ne laboret infamia Juris & facti. 3° Ne sit Ligatus censura, & Irregularis.

Collatio Beneficij Curati, infami facta, est ipso Jure nulla, Beneficij Simplicis, est irritanda, Irritatur ipso Jure collatio: 1° Excommunicatione, 2° Suspensione, 3° Interdicto.

Possunt restingi aliqua Beneficia, Canonicatus &c. ad solos Nobiles ex clusis ignobilibus, et Ratio Cujus, quia sint fieri fundationes tali conditione, quæ nullatenus est illicita, et patet approbatio Apca, cum in Regno Papali conservatur nisi contrarium mente fundatorum.

De Electione inter promovendos ad Dignitates et Beneficia.

Beneficia Eccliastica conferenda sunt dignis. Conferens Beneficium indigno, cui digno posset; graviter peccat. In Beneficijs Patrimonialibus, & ipso quæ dit conferri alicui de corpore, & est preferenda Persona extranea. Extra hos casus, dignior præferri digno debet. Extenditur obligatio hæc ad Ligatos et Plateatos, ad Curatos, et Simplices.

Tit. De Sacra Unctione. 15.

Unctio Chrismatis quamvis in aliis Sacramentis sit de essentia, non item in Baptismate, & in Confirmatione constituit mat. Sacramenti; Baptismi autem consistit in aqua. Quamvis collatio Confirmationis possit committi cuilibet Sacerdoti, non tñ confectio Chrismatis,

quia

quia ipsa eŷ frā eligit Potestate et charact. Epāle.

Benedictio olei infirmorū fit ex delegatione Papæ fieri à simplici Sacerdote, legitur ex Ecclesia orientali, et approbatione Clementis VIII. in Instructione de Ritibŷ Græcorum alata.

Si oleum consecratum pro aliquo tempore sufficeret, fit Sacrŷ minore item effundere simplicis olei, non obstante, quod deberet hoc cum vino consecrato, quia in oleo Benedicto non immutat Physicam Substantiam, ut in Eucharistia. In casu necessitatis sufficit oleum Sacrŷ mingitur.

Non est negandā hæc Unctio: 1° Sensatus infectis nā ipsa eŷ morbŷ. 2° Pueris rationis usum habentibŷ. 3° Quos si etiam in quibus cum Sacramenta vita desiderium Pœnæ potest.

Ultra Quatuor Sacramentales unctiones, sunt aliæ quædam: 1° Imperatorū et Reg: Ol. Cat. in Brachio Dextro. 2° Ecclesiæ ab Epo. 3° Altaris. 4° Calicis ab Episcopo consecrantis. Chrismate.

Titulus 16.

De Sacramentis non iterandis.

Sacramenta non iterabilia, etiamsi suscipiantur cum fictione, deest cum obicē peccati mortalis; remoto obice per Pœnitentiā recipiunt, et ides non possunt iterari. Etsi quid essentiale omittatur eŷ imprudentiā manuū in ordinatione; illa sola supplenda.

Si error fiat in oleo eŷ Chrismate pro Infirmorum; nihil erit supplendum, quia non differunt inter se substantialiter.

Titulus 17.

De Filijs Presbyterorum ordinandis, vel non.

§. 1.

De Filijs illegitimis in gre et horum inha-bilitate ad Ordines et Beneficia.

Ab Ordinibus repellantur &c. illegitimi, etiam si eorum defectus sit occultus. In dubio standum legitimitati.

Filij Presbyteri, vel Religiosi, facti post Matrimonium consummatum, in Lege Curiæ ad Successiones hereditarias valet, in Lege Can. indiget dispens. post Matrimonium solum factum, semper illegitimi.

Illegitimi, vel fieri capaces ordinum quatuor Ieiquae modis: 1.° Per subsequens Matrimonium Parentum, 2.° Rescripto Papæ, 3.° Professione Religiosa, 4.° Dispensatione.

Dispensare cum illegitimis ut sint capaces ordinum, Beneficiorum, et Dignitatum Ecclesiarum, est soli Papæ, Loci Ordinarij nisi quo ad ordines minores, et Beneficia simplicia.

§. 2.

De Filijs Clericorum in Specie.

Filij Presbyterorum sunt Canonice Legitimi, ante Clericatum ex Legitimo Matrimonio procreati. Post susceptum autem clericatum procreati; etiamsi dispensationem obtinuerint super defectu natalium, ad Beneficia tm prorsus sint incapaces, maxime in Ecclesia Cathedrali, ob generalitatem Juris.

Filij

Filij Legittimi succedunt à Beneficio titulari Patris immediate scilicet obtinendo, obtinendo odio successionem, mediate autem obtinere pôt. Dicunt autem quidam, etiam in eadem Ecia, aliud à Titulare Patris, imo simulato. Contra id pôt Pater immediate succedere in Beneficio Titulare Filij; quia hoc nullibi prohibet.

Nepotes ex Linea collaterali pôt immediate succedere in Beneficio Avi: non item ex Linea recta, pôt tali Nepotis Pater vivens mediet, seu si sit mortuus.

Nepos legittime natus ex filia Virgine, pôt in eadem Ecia cum eo Beneficium obtinere, quia Trid. et Clemens VII. sanxit contra memoria in contrarium Patris in avi.

Titulus 18.

De Servis ordinandis, et eorum manumissione.

Tria sunt Servorum genera. 1° Servi proprie dicti, ut Mancipia iuste possessa. 2° Adscripticij, qui agriculturæ adscripti, et originarij, qui ex ijs nati. 3° Servi abusive, nempe Annuli mercenarij.

Sexti generis Servi libere accedunt ad ordines Primi et Secundi, nisi sint plene manumissi, vel dispensati à Sede Apostolica, qui quamvis sit supra Legem Ecclesiæ id prohibentem, ab Episcopo tamen Diœcesim suæ sæpissime fiunt.

Manumissio fieri pôt tripliciter: absque ulla reservatione, aut cum reservatione, qua vel potest fieri ad opera temporalia, pôt tali fieri ad spiritualia absq; nota Simoniæ, quia Ecclesia valet pro

opere spirituali; sed pro obligatione perpetuo serviendi: hoc adeo verum est: ut qui non staret pacta obligationi prout ordines; sit deponendus. C. nullus. 4. h. t.

Si servus sciente, nec contradicente Dño, sudium fiat etiã primã tonsurã; per hanc statim sanctã consecretur liber. Si inscio, etiã post minores restituitur. Quod ad Majores si Epus sciuit, statim servus fit liber; sed Epus tenebitur dare duos servos Dño, aque bonos & eosdem estimandos. Signoravit, tunc servus debet se redimere, & alterum sibi equali, & Deo: si neutrum valet facere, restituit Dño: qui deinde gaudebit quidem privilegio ordinis et tonsurã, respectu aliarum personarum, non autem respectu Dñi, cui insciõ per ordinem non debet fieri prejudicium. Repetitio autem a Dño si infra annum à scientia; fit liber per interstitium sancti. Si autem iam sit sacerdos et nequeat se redimere nec pecunia sufficiat, in spiritualibus erit subditus Dño.

Filius familias sine licentia patris pt se suspendere ordines sacros. Clericatu exempta dignitate Epali à liberat à patria potestate, adeo etiam Bona ante clericatum acquisita si non sunt castrensia, manent sub iure et administratione patris: secus post clericatum acquisita.

Si servus fiat Religiosus; in triennio pt repetit Dnus, cum fide tã in pruinitatis. Notandum si servus vtus sit fraudibus; retinebit deinde in pena obligationis voti, quantum in eo est. Si autem Monasterium sit consciũm status filii; erit obligatum Dño satisfaciendi equivalenter pro eo.

fol. 19:

Titulus 19.

De Obligatis ad ratiocinia Ordinandis vñ.

Arcentur ab ordinibꝰ obligati ad ratiocinia, ut sunt qui obligantur ab publicam administrationē Rpūbl. Thesaurarij, Quæstores, Subtutores Optimo suscepto, etc. etiã à privatis; uti Tutores pupillorũ, Curatores minorũ, Actores et executores, Procuratores, Depositarij etc. Et quomodocunq; administratione, aut negotiatione sua aliquã obstricti, aut stipulatiõe. Et quidcunq; impedit servitium Dei, in officijs Spiritualibꝰ, nisi prius à talibꝰ liberentur. Judex Rpūbl. Q. Thesaur. Q. Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibꝰ.

Non arcentur, 1. Procuratores, Subtutores, Procuratores miserabiliũ personarum, viduarũ, orphanorũ etc. huic auditus detur tutorũ. 2. Administratores Rpūbl. aliquã Ecclesiæ, alterius cãdē sid. 3. Qui legitimam tutelam proximorum agnatorum habent.

Cum illis, qui ob superadditum impedimentũ repellendi sunt ab ordinibꝰ; solꝰ Papa dispensare pōt; quod hic raro fit, cum ob periculũ damni et infamiæ, quæ redundare pōt in Ecclesiã vel Episcopum cond, quond rec administrantur.

Titulus 20.

De Corpore vitiatis, ordinandis vel non.

Ab ordine removet vitiũ corporis, et in primis mutilatio. Irregularitas voluntarie alicui ꝓprie, irregularis est. Similiter qui indiscreto zelo se castraverunt, vel castrari permiserunt, etiam vovis conservande grãdi non ꝺo qui infirmi, vel imbecilles huiusmodi ꝓpter sunt, etiamsi culpa sua cãm dederint.

Inhabiles sunt etiam debilitati in alegus: ita ut vel penitꝰ vel secum in suo ordine administrare nequeant. Ut etiã debilitati mente, quemcumque in modum, Item monstrosi, nimis deformes leprosi et qui cum scandalum movere possunt etc.

Cum his impeditis, solꝰ Papa dispensare ꝑt, ad suscipiendos ordines, et exercitium ꝺo in eam susceptis, ꝑt etiã Epꝰ, nisi impedimentum sit valde notabile et scandalosum. Si autem periculosum, neque idem Papa ꝺe irregularitate.

Titulus 21.

De Bigamis non ordinandis.

Bigamia est triplex:

Vera: si quis successive cum duabꝰ vere et valide contraxit et consummavit. Non contrahitur hec irregularitas vere Bigamie: per invalidum Genitum Matrimoniũ, per fornicationem adulterium, concubinatꝰ etc: quia ꝺsa de internis nõ iudicat; si nõ constat earum in plures vite contrahendo, in publica fama ꝺsa, nec internis altera reputabuntur.

Interpretativa. Interpretatur ꝺꝰ Bigamia, 1° In eo, qui duas Matrimonia contraxit, alterum, vel utrumꝙ invalidum: saltem ꝺe intentione contrahendi:

contrahendi, et consummand affectu maritali. Hæc species Bigamiæ, non ob defectu fidei; sed ob debitum incurritur; Ideo non extenditur ad cæteros. 2.° Si contractum cum vidua, v ab alio corrupta. 3.° Cognoscendo mulierem quæ prius adulterio cum alio: hoc autem in viro non militat, et quidem ex statuto Ecclesiæ.

Similitudinaria: Contrahitur, qui post Professionem v Sacrum ordinem, actu contrahit et consummat matrimonium cum una et virgine; seig cum interpretativa, ut scilicet si antea habuerat uxorem.

Pœna Bigamiæ abeg dispensatione ordinandum: Si sint in Sacris, privantur suscepto ordine et exercitio suscepti, ita, ut neg mortua uxore admitti possint. Si in minoribeg, amittunt omnia, imo et Clerum, tanquam nihil habuissent.

In Bigamia vera et Interpretativa, Solus Papa dispensare pt, eg nisi speciali authoritate. In similitudinaria pt etiam Epus, post peracta pœnitentia, et Laudabili vitæ experimentum. Procedunt supradicta etiã de Bigamis Laudabiliter, Dummodo exprimatur in petitione Dispensationis.

Titulus 22.

De Clericis Peregrinis.

Tria cujusq; Clerici Peregrini requirenda; 1.° ut abeg Literis Dimissoriis ordinentur, et ad exercitium admittantur. 2.° si aliquos ordines habeant, ne abeg Formatis ad alios promoveantur. 3.° si cum sint ordinati, ne ad celebrandum v administrandum admittantur abeg Comendatitijs, quod non solum de omnibeg et carentia impedimenti canonici,

sed etiã de vita, moribꝫ et Doctrina testari debent. Ad quã vigilantiã Epi subalternos obligat sub pœ.

Epi Clericis, qui aliquo modo non sunt Ligati in Diœsi; per se loquendo, tenetur dare Literas dimissorias, Cõmendaticias, peregrinationis Domicilij; vel etiã Diœsis permutandæ cãa: nisi dilatio cedere velint ob cãminis suspitionẽ vel aliã similem cãm: tunc omittet in Cõmendaticijs vitã et mores.

Si Clericus quocunq modo ordinationis suæ Literas amiserit, aut Dimissi ad ordinẽ, dũmodo amissæ vel per testes, rẽ sua sufficienter probet, secus autem Juramentum, nisi pro supplemento seu mẽ plena probationis; nihil valet.

In Conferendis Beneficijs, indigena extraneis sunt præferendi, inter pares Doctrina et meritis, saltem Idiomatis et morũ similitudinẽ: sed si indigena præferatur extraneo dignioni: intrat periculum subreptionis, quod nõ bene intrat in Pectus Patrimonij.

PARS 4.

Titulus 23.

De Officio ArchiDiaconi.

Archidiaconus est vox Græca, primum seu Principem Diaconum significat. Antiquitus erat Positus illis 7. Diaconis in quavis urbe, Sed postea non est Dignitas proxima post Epum in Ecclia Cathedrali. Cujus potestas de jure extenditur ad totam Diœsim; sed attendenda est consuetudo: in aliquibus locis sunt plures, limitatis etc.

Officia Archidiaconi est: 1° ut officium Diœsanum bene fiat. 2° Cura vasorum Sacrorum. 3° Restauratio Ecclesiarum.

Epi and. 5.° Visitatis caed quæ intra suos fines sunt. 5.° Loca Epi quæ corrigenda sunt in Epali corrigend. 6.° Promovendos ad ordines et Beneficia examinand. 7.° Exercitia Exercitii Epali, in in Studiendis Abbatig, Abbatissis Beneficiatis et. 8.° Studia Iuventia Clericor et cognoscend de causis ecclesiis. 9.° Denig ad ipsum pertinet solliciturdo Parochiand, a Vicario Epi and Diœcesis, quæ Loco Epi in foro externo exercet.

Non potest ArchiDiacong 1.° absg Licentia Epi alicui committere curã ãand. 2.° Non pt dare Literas Dimissoriales Commendatitias. 3.° Non habet Iurisdictionem in Regulares et Monasteria; nisi Consuet. 4.° Cleg examini non subsunt cæt Matrimoniales, Criminales et Beneficiales. 5.° Nequit excommunicare, suspendere et interdicere, nisi obstante Iurisdictione ordinariã Loci externi, quã habet, nisi Speciali authoritate et Consuetudine.

Ad ArchiDiaconatg Dignitatem sufficit ordo Diaconatg, nec etiã in ipso qui solam Dignitatem et Eminentiã habent, Curæ, non requiritur ut sint Graduati.

Non pt Epg in ArchiDiaconi officio deregere, neg cum suo libitu amovere; quia Vicarig Epi ab eo assumptg, sed a Iure datg. Cæn Institutionis 7. Ca. 25. g. 2.

Differt a Vicario Generali, 1.mo quia Vicarius Generalis factus est ab Episcopo, et ad eig nutum amovibilis: ArchiDiacong autem datg est a Lege et in amovibilis. 2.° Quia Iurisdictio ArchiDiac.i ex Iure, Vicarij autem ab Epo. 3.° Iurisdictio ArchiDiac.i est distincta ab Epali; Vicarij autem est eadem cum Epali.

Titulus 24.

De Officio Archimonasterii.

Archimonasterii seu Decani est Monasteriis, in quæ officij sacerdotalis sunt. Datur Urbanus seu Civitatensis, et Ruralis seu Forensis.

Officium 1.° Cæteris eand. quæ habent tibi. 2.° In Ecclesia honoris competentibus stare. 3.° In absentia Epi. Missas solemnes et collectas cantare. 4.° In eadem absentia officium inchoare, Benedictiones Monasterales in Ecclesia impertiri. 5.° In eadem absentia Pontes benedicere, Infirmos Oleo sacro ungere, consulto Epo pœnitentiam solemniter reconciliare, alios sacerdotibus pœnitentiam. 6.° Celebrante Epo sacerdotes cum debitis indumentis ad ministerium altaris ordinare. 7.° Providere ut conservetur, et ministretur infirmis Sacr. Eucha. 8.° Ut alteri ad officium et horas psallendi intendat. 9.° Ut ecclesiasticis Confessionibus, Baptizandis infantibus, instruendis Catechumenis provideat.

Archimonasteratus seu Decanatus Ruralis est Dignitas seu Personatus officium eius est: Tum inter Clerum, quod Monasteros sibi subiectos, sine figura iudicij disponere, ac decidere: majora autem ad Epum sive eius Vicarium referre.

Cæteri Archimonasterii seu Decani, communiter eligantur a Capitulo, confirmante Epo, qui præmissa Professione fidei, debent præstare Juramentum, de suo officio fideliter administrando.

Titulus 25.

Titulus 25. 6. et 7.

De Officio Primicerij, Sacristæ, et Custodis.

Primicerij nõ antiquũ, quia primus in tabula erata scribebatur. Cantorem significat. 1° Est Diaconis, et aliis clericis in docendo: unde in aliquibus Scholastici dicitur. 2° Onerator ei conscientia, ut inter Clericos servetur disciplina. 3° Assignat lectoribus Lectiones ad nocturna officia et 4° Delinquentes corrigit, sed administrationẽ in judicijs, s. Habet tã administrationẽ cum Eminentia, cùm sit primus post Archipresbyterum.

Sacrista, qui et Thesaurarius: De Jure est officiũ nudum, Consuetudine tã in aliquibus inter Dignitates numeratur. Officia: Providere vasibus, vestimentis sacris, et Thesauro Ecclesiæ.

Custodis officium pro consuetudine aliquorum locorum, cum officio Sacristæ confunditur.

Titulus 26.

De officio Vicarij.

Vicarius dupliciter sumitur: Natus, seu legitimus, qui a Lege v Canone instituitur: ut Archidiaconus et Archipresbyter. Et Datus, seu Dativus, qui ab hne assumptus, vel in Jurisdictione v in Divinis.

§ 1.

De Vicario in Divinis.

Vicarius in Divinis seu quo ad forum interius unus pro alterius genit: Est, Perpetuus v Temporalis. In Institutione perpetui, sequentia sunt observanda

1° ut a Rectore Spali. 2° S. Beneficiid Patrona
ty ex Jure Patroni. 3° ut fiat a Epo. 4° ut exa-
minetur. 5° ut ipsi assignetur Congrua fructuum
portio. Instituitur: ex ob Ejus Parochialem
unitam alteri; ex ob frequentia etc. Notandum:
quod quidquid Jure Statuitur de Parochis, de Vi-
carijs perpetuis etiam locum habet.

Si Vicarius perpetuus cura ejus totaliter
sit Commissa; Rector Spalis ex visito nec se inge-
re debet; quia solum habitualiter retinet: nisi ali-
ter exceptus etc.

Item prout hic notatur instituendi Spt. 1° Actu;
2 enunciatione actus. Rectoris. 2° ejus, ni simitte,
negotijs, manutenere ni ejus Epis. 3° Diversitate ido-
matis. 4° Pluralitate Parochiar ex Dispensa.
5° Sabatina Religiosa Rectoris. 6° Instru-
mentum Divini Cultus.

Item Vicarius ad tempus Quando quid
hebdomadæ, spt instituere Parochy; ad longius
requiritur Authoritas Episcopi. Nota: quod
nullus Vicarius, etiam popsit subStituere, nisi ex
speciali mandato. etc.

Vicarij perpetui officium cessat: Morte,
Resignatione, et Depositione propria. Improa-
bis; 1° Morte, Resignatione, Depositione Spalis
2° Revocatione. 3° Reditu Spalis ad suum officium.

§ 2.

De Vicario Juniori Actionis Spalis.

Hic similiter datur: Natg et Datg. Dequi
Duplicis generis sunt vicarij Dati: Qui idem

Subsunt

tribunal constituunt cum Epō, et qui separatim, ut Coranei. Trini diffinitiue instituuntur:
1°. In Spiritualibus tantum; tunc vocatur Vicarius gñlis.
2°. In Temporalibus tantum; tunc dicitur Rector.
3°. In Spiritualibus et Temporalibus; et tunc Vicarius gñlis.

Cessat officium et Iurisdictio Epālis Vicarij:
1°. Per Mortem ejus: Nota hic solit. 2°. Per prosam renuntiationem. 3°. Per Mortem, Renuntiationē, Depositionē, aut Translationē Epi, etiā quo ad vacationem ineptae. 4°. Per revocationē ab ejus constituente. 5°. Denig finitur aut potig suspenditur per excommunicationē ejus & Epi.

§. 3.

Specialia de Vicario Capituli Sede Vacante.

Vicarij à Capitulo eligi: Ut intra 8. Dies à notificatione. Neq requiritur nēsis ut sit de Premio, nisi ob paritatem aptitudinis Preferendi sit advocatus. Assignata ei congrua portio est reditibus Epātus vacantis, cum nemo teneatur suis Stipendijs militare. Jus probabilis et distributiones, etiā ab absente percipit.

Iurisdictio talis Vicarij est Epālis, quia sede vacante devolvitur ad Capitulum. Et quidem talis Vicarij, probabilis expedit ut etiā ea, quae sede plena indigent speciali mandato.

Capitulum, à se institutus Vicarius probabilis non ut revocare et alium instituere, neq Metropolitanus à se institutus propter omissionem Capituli, intra Tempus Statutum.

Iurisdictio expirat cum electione Novi Episcopi, qui tam a Vicario, quam aliis officium alibi debet exigere ratione administrationis.

Titulus 29.

De Officio et Potestate Judicis Delegati.

§ 1.

De onda et Varietate Judicum Delegatorum.

Judex Delegatus instituitur in casu quo dus Judex ordinarius nequit per se ipsum causam tractare. Delegatorum vana sunt genera: 1° Alij sunt delegati a Jure, alij ab hne. 2° Alij ipsius, alij speciales. 3° Alij ratione Dignitatis, alij ratione Personæ. 4° Alij licite delegati, alij ab ipsodem subdelegati.

In Jure Civili Delegati appellantur Judices Commissarij, Judices Dati, Judices extraordinarij, qui non ordinariam Jurisdictionem habeant, sed Delegatam.

Advertendum est: an quis habeat mandatum, an solum delegatam Jurisdictionem, quia primus aliquis parantur in multis Judici ordinario, excepto quod non possint aliud similem substituere, nisi hoc fuerit ad singulam particularem causam. Ille autem habente mandatam Jurisdictionem, ipse recte appellatur ad Mandantem, nisi in casu restrictionis.

Jurisdictio Ejus a Jure Communi concessa adversus exemptos, non est censenda ordinaria, et ratio est: quia quæcumque Jurisdictio non est in ipsis, consulter esse dicitur delegata: et patet, quia talles Commissiones non transeunt ad Capitulum sede vacante.

§ 2.

De ijs qui potestatem delegandi v. Judicis habent.

Delegare potestatem sibi competentem potest quilibet Judex ordinarius: ut etiam delegatus a se subdelegare. Et ratio est: multitudo causarum etc: nisi talis delegatio sit facta ex pacto in diversis

indistincte

industrie personalis, & per clausulam sit adjpa.

Delegati ab inferioribus nequeunt alios subdelegare, nisi cum sint delegati ad universitatem cau, ad aliquas particulares, quæ sunt Jurisdictionales, & si sit per clausulas concessum. & denig si ob aliquam necessitatem delegent, non nomine suo, sed nomine ipsius delegantium.

§ 3.

De ijs quibus Delegatio fieri pt & à quibus.

Delegari regulariter possunt ijs, qui sunt aliquo non prohibentur. Prohiberi autem possunt à naa, à Lege & Canone, à Consti. seu muneribus knd.

Minores etiã possunt delegari; modo capaces sint, et simul Decimum octavum ætatis expleverint. Dumodo non Laici ad causas spirales & Ecclesiasticas. Potest tñ Papa committere Laico causam Spiritualem, quia Judicare in tali causa, n ad actus Jurisdictionis Spiritualis. Sed hoc militat solum in causis, quæ non sunt mere Jurisdictionis Spiritualis, in quibus spiritualibus etiã annexum Judici Spirituali ordo est incapax.

Delegatus à Sede Apolica debet esse in aliqua Dignitate Ecclesiastica constitutus, ab Epo vel et aliis similibus pt esse etiam simplex Sacerdos & Clericus aut Religiosus.

§ 4.

De causis quæ delegari possunt.

Regulariter delegari pt de illa causa, quæ ad ordinaria Delegantis Jurisdictionem pertinent. Etiam ea quæ sunt ardua; ut patet in Epo et Parocho. Præcipitur hoc etiã de Judice ad quem est appellatum, cum cognitio illius

in ea instantia sit ordinaria. Cap. Pastoralis. 11. in Princ. De offic. ord. Et iam si ù sit secund Iudex. Neq ; in Terre Curiis; ubi Appellationis Iudex ipse cognoscere dt.

In Iure Ciuili probabilig ; quod ordinarie et salua infirmitate, absentia, aut alio impedimento, à Iudicibg ordinarijs tpe inferioribg cáe mei et mixti Imperij, specialiter concessi; delegari non possit.

In Iure Canonico, cum Aliq dicter Imperium merum et mixtum, meruum quidem dupliciter, ut patet in ijs qui ig gladij exercent per alios nempe, et ratione gladij sibi; cáe mei et mixti Imperij specialiter concessi; ab inferioribg Iudicibg delegari non posse probabilig est. Neq a Delegatis subdelegari: quia cáe mei Imperij, semper delegantur in tuitu industriæ personalis.

Iurisdictio voluntaria, nempe quæ absq iuris administratione officij v Dignitatis per petentes est concedi, cum expedire esse ordinaria, potest delegari; nisi concessione Regalis v alio impedimento obstet.

§. 5.

De Officio Iudicis Delegati.

Quamis plenum officium cum Potestate pro eodem sumantur; discrimen tñ est; etquidem Potestas consistit velut in habitu seu actu 1° officium vò ipsum actum secundum seu exercitium significat.

Delegatus non est danda fides; nisi suam sui Delegationem per Literas authenticas probet, neq ante Rescriptum Delegationis sibi præsentatum procedere potest. Debet observare frà rescripti, et admittere necessarias probationes, et rationabiles exceptiones, ùt Iudex supremg ù censeat derogare depositioni à sua concessa.

§ 6.

§ 6.

De Potestate Judicis Delegati.

Delegati Potestas metienda est ex Persona Delegantis, et Delegationis Mandato: Notandum est, quid vis ad eam necessaria sint in Mandato ex Persona, qui committit finem, committi etiam media ad eum necessaria. In specie sit citare partes, et ad comparendum compellere. Durum alios, qui ei Jurisdictionem turbant. In casu obedientiae a parte citata, cognoscere num sua sit Jurisdictio, diversimode a Judice ordinario, quid de Jurisdictione Delegantis, cui ne is agit, nullum vim dubium debet. Potest Delegatus absolvere actorem ab excommunicatione, quam incurrit post Rescripti impetrationem ob ea pertinente ad eam ad quam Delegatus facta est, Eundem restituere in possessorem. Sententiam a se latam exequi. Ejus executionem alij demandare. Pro eadem executione implorare auxilium Brachij secularis.

§ 7.

De cessatione officij et Potestatis Judicis Delegati.

Officium et Potestas Judicis Delegati. 1.° finitur Sententia pronunciata, et executioni mandata. 2.° finito quovis modo negotio. 3.° si Judex Delegatus interloquendo pronunciet, sibi nullam Jurisdictionem seu Potestatem in casu delegato competere, quod Rescriptum Delegationis sit invalidum, etiamsi id male pronunciet, si et assumere, nec partibus consentientibus, quae nequeunt dare Potestatem. 4.° Renunciatione ejusdem. 5.° Lapsu temporis ad dandum.

6. Revocatione Delegantis. 7. Morte ipsius Delegati. 8. Non Ln Depositione Dignitatis. 9. Morte Delegantis, si res adhuc sit integra, Caliter autem censetur esse, si ipsi Delegatj ante Mortem committentis alteri sub-Delegatj innotuerit. Denig Morte eij qui vi Rescripti conveniendj erat cui Delegatj. Notandum quod si Delegatj degradentur ex Dignitate qua delicti, finitur eius Jurisdictio Delegata.

§ 8.

De Judicibj Conservatoribj.

Conservator, spectatis Jure Communi: est Judex Delegatj seu Deputatj à Sujmo Pre, ad defendendos aliquos ab injurijs seu damnis et violentijs manifestis, abj Judiciali cognitione. Deleguntur Personæ in aliqua Dignitate Ecclastica, saltem Ecclesijs Collegiatis constitutæ, et Graduatæ.

Conservator debet officium suum per se ipsum exercere, nec Subdelegare aliquem vel quod officium extenditur ad eos, à quibj damnum vel injuria inferetur, vel paratur quocunq modo inferri.

Titulus 30.

De Officio Legati.

Legatj est quid medium, inter Delegatum et Ordinarium, nam vices gerit mittentis, et Jurisdictionem habet ordinariam. Horum species triplex est. Scilicet: Legatj à Latere, quandoq. Cardinalis aliquis qui ad Latj quasi in consilijs Sti. Pontificis assistit, mittitur. Missi, seu nuntij, qui vel sunt Cardinalitij, quod Statum seu Dignitati Ecclastica Legationis munus perpetuo annexum est. In specie:

In Specie quilib Legatg Pontificij ꝑtet debet. 1° Reformare mores et corrigere vitia, etiã Epos et Archiepos, qui sunt in eg Provincia: quia est Iudex illoꝝ ordinarig, et Potestate superior. 2° ꝑt condere Statuta, finito etiã eg officio duratura. 3° Potest cãas Provinciales ad se devolutas audire, et de illis cognoscere, easq alteri delegare, mansura Delegatione finito etiã eg officio, si ꝑtim cepit. 4° Potest etiã super cãa electionis Epi examen instituere, mittendo cum informationibg ad Papam. 5° Ecclesiam et Populos in Fide et affectione erga Sedem Aplicam conservare, constituendo Pontificias in usum deducendo. 6° Deniq in Provincia Sibi commissa omnia ꝑt quæ ipse Supmus Pontifex ꝑt, præter illa quæ sibi Pontifex sibi reservavit, in Signum singularis Legationis.

Et quidem in Specie. 1° Non ꝑt unam Epum ab una Cathedrali ad aliã transferre absq speciali Mandato. 2° Duas Epas absq unire, nec unam dividere, aut alteri subjicere, neq Primatem constituere. 3° Cãas a Papa alteri specialiter delegatas ad se trahere. 4° Admittere appellationes a Delegato Papæ, quia is in ea cãa est maior Legato. 5° Restituere aliquem adversq Sententiam Delegati a Papa. 6° Se intromittere in cãas ad examen Sedis Aplicæ translatam. 7° In prima instantia adire, nisi pro causis ei specialiter Delegatis. 8° Delegare cãas, nisi qualitatibg requisitis pollentibg.

Legatus a Latere, quamvis amplissima sit Facultatis, tñ ultra ea quæ Pontifex sibi reservavit, ad intromittere se collationi Beneficiorum, Canonicatuum, Dignitatum, Sine consensu Patroni, ea quæ devolvuntur ad Epum ob negligentiã Patroni Regulariũ exemptorũ, et Ratio quia Legatg ꝑt Privilegium ꝙferendi gãle, ergo in hoc casu speciale. etc.

Legati Missi tota Potestas potissimum definenda est ex eiusdem Commissionis Privilegio, nam Jure Communi aliud potestatem nō habet, quā quod Provincia sua sit ordinaria.

Legati Nati Specialis Prerogativa est, quod Potestas illig sit diuturnior, cum Dignitati adhæreat, et retineatur, quamdiu Dignitas retinet. Cetera extra Privilegia Specialia De Jure Communi in absolvendo dispensando etc: non habet altra Archiepiscopum.

Titulus 31.

De Officio Judicis Ordinarij.

§ 1.

De Summo Pontifice.

Inter Judices ordinarios Summus Locum obtinet Sumus Pontifex. In Quo D.D. Sextum Canonista Scripturam Personam et Potestatem considerant: 1° Episcopi Ecclesiæ Universalis. 2° Episcopi Romani: 3° Principis Temporalis Status Ecclesiastici.

Ipse est certa et infallibilis Regula veritatis, et Supremus Judex Controversiarum Fidei, ita ut in his publicis Judicijs definiendis errare non possit. Ita cum S. Chrys. Cornel. Doctores Catholicos. Et probatur: Luc. 22: Ego rogavi pro Te. Matt. 16: Tuæ Sedis. Joan. 21: Pasce oves meas. etc:

Et quod Sumus Pontifex in Fidei controversijs definiendis sit infallibilis et ab inde pendenter à Concilio: S. Chrys. contra quosdam cum Corrente Doctores. 2.2. q. 1. a. 10. Cum etiā esset absurdum dubitare, ut post tantas promissiones Xti. Dñi. Caput esset fallibile.

Ad 06:

Ad obiectiones hereticorum Respondem:
1. Greg. III. Can. Quod proposuisti 18. Caus. 32. q. 7.
Dicit de Matrimonio contracto cum impotente, ad eum
nullo. 2.° C. Licet 3. De Sponsa. duor. Alex. III.
Dicit Matrimonium ratum per subsequens illud
consummatum, solos intellige ratum esse solubile à
Papa. 3.° C. quando. 7. De Divortio. Innoc. III.
Imo et Celestinus III. De solutione matrimonij
alterutro in haeresim lapso, nihil definiunt,
id dicat. Licet quidam Ecclesiae noster aliter sen-
sisse videatur. 4.° Can. Compertum. 32. Dist. C.
De Consecr. Pe. dicitur Corpus Christi fuisse de San-
cta Virg: Corpus Christi sine ejus sanguine, sumendo
non debet anisere. 5.° Cap. Cum speciales. 10. de Sent.
Dicit quod Leges quae plures Testes exigunt, sunt
à Lege Divina aliena; hoc est: Deus illam, vel tu contra,
nec in Lex Divina plures Testes adhiberi prohibet.
6.° Can. à quodam Judaeo. 24. Dist. 4. De Consecr:
Nicolaus Papa dicitur quod Baptismus valeat
sine exspressione Personarum SS. Trin. sed dicit
valere etiam a Judaeo, adhibita debita materia et forma.
7. Cap. Exist. 1. de V. S. in 6.° Nicolaus III. et IV. Doce-
bat, quod Xtus Dns perfectam paupertatem, in ab-
dicatione omnis Dominij, tam verbo quam exemplo docu-
erit. quae Doctrina à Joan. XXII. Haeresis damna-
ta est. Extrav. 4. et 5. Ex: Joan. Solum damnat
eos, qui volebant Xtum nunquam aliquid pro-
prij in communi possedisse, quod Nicolaus
Sanct. non asserit, sed tantum voluit dicere:
quod aliquando illa ardens Xti ad perfectam paupert-
atem docuerit, tum scilicet, quando Dis-
cipulos misit ad Praedicandum, dicens: Nolite poss.

Pontifex in Canonizatione Sanctorum non fundatur in Testimonijs hum., sed in Sanctitate Vitæ, adeoq; Suppositâ assistentia Spiritus Sancti, errare non potest.

In approbatione et confirmatione Religionum Nullig erarit: nā Siqua Religiones, ut Fratrum Humiliatorum et Ordinis de paupere vita, S.ti Joan. Ch. reprobarit: vel nunquā fuerunt approbatæ, vel earum Alumni à suis institutis recesserit, vel denig talis Religio non amplig Ecclesiæ fuit utilis.

§ 2.

De Sacra Romana Ecclia Cardinalibus.

Cardinalium Figura dicitur in Lege Veteri, ut habetur Num. C. 11. Jussu Dñi Moyses congregavit Viros 70. adjutores Ducis, et Populi Magistros. Deinde dicuntur in Apocalipsi, tanquā Coadjutoribus S. Petri. Eandem in Eccla Rom.a sub D.o Sylvestro: Cardinalium nō attributum. Varig fuit numerus, sed à Leone X. ad 70. Patres redactus est: quorum 50. debent esse Presbyteri. Diaconi 14. Episcopi 6. Ostiensis, Portuensis, Sabinę, Prænestinę, Tusculanę & Albanę. Titulig Eminentiæ ab Urbano VIII. concessus.

Privilegia Cardinalium: 1.o In Civili Titulis Lauream dictis Equalis, ubi Benef.a etc: 2. Jussos invadentes, ei Sunt Criminis Læsæ Majestatis. 3.o Nisi extra Curiā dicuntur: à Latere. 4.o Non includuntur sub gli Sententiæ Interdicti etc. 5.o Exercitio ad Cardinalatum solet à Patria potestate. 6.o Si sit Regularis ab obedientia etc: in tm à votis, et q.d de Substā Reg.

§. 3.

§ 3.

De Patriarchis, Primatibg, & Archiepis.

Patriarchæ sunt dupplicis gris: Maiores, et Minores. Maiores post Sumū Pontificē Basilicæ Lateran. Patriarchæ, sunt 4. Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, et Hierosolimitanus. Minores itidem 4: Aquileiensis, Venetus, Æthiopiæ, et Indianus. Maiores olim amplissima potestate, nunc Subjecti. Minores in officio cum Primatibg conveniunt.

Primates, sunt quidē Archiepi potentiores, qui Maiores Metropoles regunt. Ut Germ. Salisburgiensis. In Hispania Toletanus. In Gallia Bituricen, Lugdunen, Arelaten, Viennen. In Italia Pisanus. In Polonia Gnesnen. In Hungaria Strigonien. In Anglia Cantuarien. In Scotia Archiepiscopus S. Andreæ. In Hibernia Armacanus. In India Goanus etc.

Archiepi seu Metropolitani, qui licet habeant authoritatem, una in propria Diœcesin, atteñ in Epos suffraganeos, certa in eorū Subditos.

In Epos habent Jurisdictionem ordinariā, sine consensu, Et quidem: 1.° confirmat electionem confirmat, nisi reservati: 2.° eosdē consecrat. 3.° Contumaces pro negligentia ad Suū Judicium citat. 4.° Suppletet collatam Beneficior. 5.° Vocat eos ad Synodū Provinc. 6.° De illor causis civilibg cognoscit: nō nimiū. Sed ut plurimū ut reservate.

In Subditos eor, ut quidem ordinariā, dumtaxat quando visitat Provinciā, et quando cāa in casu gravaminis, per appellationem ad ipsū devolutum, de illis cognoscere in propria Diœcesi; nisi partes aliter consentiant.

§. 4.

De Epis et horum Offitio ac Potestate.

Episcopi Etymon et Potestas suppleb. est: ordinis nempe et Jurisdictionis. 1.° Potestatem habet immediate à Summo Pontifice, qui solus eam immediate habet a Deo. Et patet ex jis si Jurisdictio sit Epi immediate à Deo, ut possit ausferri, sicut à superiore Potestas ordinis, quæ immediata à Deo habet.

Sua et Potestas Epi consistit in duplici Lege: una Jurisdictionis, qua stringuntur omnes Ecie Diœcesi inclusæ. Altera Diœcesana, a qua Jure non eximuntur Ecie Regulares seu Monasteriales non item Capellæ et Parochiæ in clusis Monasteriis, etiã exemptis.

Ipso Jure de Lege Diœcesana ad Epum spectat. 1.° Catechizatio seu Signo Datio Luorum Solidorum Annuorum. 2.° Subsidii Charitativi, qd Epus a Cleris precisatis eorum reditibus exigere pt. 3.° Quarta Decimationum, quæ nunc in multis abolita est. 4.° Quarta Mortuariorum. 5.° Procurationes, seu victualia pro Visitatione Diœc. 6.° Convocatio ad Synodum, quã extenditur etiam ad Abbates Locorum Exemptorum.

De Lege Jurisdictionali: 1.° Cognoscit, et Judicat causas. 2.° Corrigit crimina. 3.° In Jurium Epalium violatores fert poenas à Jure Ecclesiasticas, sed etiã Corporales. 4.° Si obj fuerit, invocat etiã auxilium brachij Secularis. 5.° Visitat Diœcesim etc: 6.° Inquirit, confert, et deponit de Benef: 7.° Condit et dispensat in Statutis Diœcesanis. 8.° Relaxat poenas

a se y infendie tales. 9. In administrde Sacram. conuenit cum Parochis, cui ista Diœcesis sit sua Parochia. Reliqua quæ Sti ordinis Galis in sua Diœ exercet priuatim ad quemuis Qui extranea. 10. Vasa DC. sacra et alia Deliciat, et Deliciarios instituit. 11. Concedit Indulgentias, profutura, etiam exemptis. Imponit penitentias publicas etc.

Regulares exempti, in casibus fere 32. In Libro Manuali P. Schmalzgruber Pag. 963. enumeratis, videantur.

§ 5.

De Officio et Jurisdictione ordinaria Prælatorum Regularium, ejusq; infensorum.

Abbas nimirum et Abbatissa assumptum Patrem significat. Duplicis generis dantur Abbates alij Seculares, alij Regulares, et hi sunt variarum Religionum Præpositi, Generales, Provinciales, alij Locales, qui uni tantum alteri Monasterio præsunt.

Alij habent solum Dignitatem, alij simul et Jurisdictionem cum alij Subordinatam, alij independentem, et exemptam. Potestas ejus dupplex est: alia Dñatiua seu œconomica, alia Jurisdictiua.

Abbatissæ habent potestatem Dñatiuam, ad Regendum Monasterij, cum pleno usu exercitij Jurisdictionis vero Spiritualis sunt incapaces, nisi ex Plenitudine Potestatis Pontificiæ, ea ipsis concedi pnt, quæ non includunt Potestatem ordinis, vt: Condendi Legem, ferendi censuras, dispensandi in voto etc. Ita Communis C. P. et Canonist. Patris est: quia eiusmodi sunt Spiritualia de Plenitudine Potestatis Pontificiæ, pnt concedi actui Laicis. Ergo in casu etc.

§ 6.

De Officio et Potestate Parochi.

Parochus etiã aliquo modo refertur ad Judices ordinarios, quippe qui Jurisdictionem ordinariã in foro interno, quo ad suos Parochianos habet.

Cum Parochi Jurisdictio sit solum in foro interno. Sequitur, quod 1°. possit: 1°. Dispensare in Legibus et Deciis Ecclesiæ ad suos Parochianos 2°. In votis, Juramentis, & illa commutare; quia ha sunt Jurisdictionis disjunctæ ab ea Fori interni. 3°. Similiter Jure ordinario non possit excommunicare, aut alias censuras ferre: nisi aliqua horum ex speciali Privilegio vel Legitima Consuetudine &c.

Officium Parochi quoad aliquid consistit in sequentibus: 1°. Debet saltem Diebus Dominicis et Festis; per se nisi Legitima sit impedimentum; rei Divinæ interesse, et Sanctum Missæ pro Populo sibi commisso celebrare. 2°. Eisdem subditis ministrare Eucharistiam, non solum tempore obligationis Paschæ et art. mortis, sed quoties desiderant, congrua tñ frequentia ipsorum conditio, et Sacramenti Reverentia. 3. Teneatur Parochianorum suorum Confessiones opportunas tempore et loco excipere. 4°. Administrare Baptismum. 5°. Extremam unctionem: quæ si sine justa causa neget, graviter peccat. 6°. Diebus Dominicis et Festis Solemnibus, per se vel per alium, verbum Dei pascere sibi commissos. 7. Eisdem Diebus Doctrinam Christianam exponere. 8. Debet assistere Matrimonio suorum Parochianorum, aliis nisi de illius licentia. 9. Ad prona Parochi Functiones pertinet: Benedictio Candelarum in Festo Purificationis, Cinerum, Conficio Baptismalis &c.

10. Jejunii:

10. Ipsig est: Denunciare Jeiunia, Indulgentias, Festa, Matrimonia incunda. 11. In Libris distinctis annotare, Baptizatos, Mortuos, Matrimonia iuncta. 12. Post obtentam Parochiæ Possessionem, intra Duos saltem Menses Professionem Fidei tenetur emittere in manibus Epi, vel eius Vicarij Generalis.

1. Potestas Parochi est ordinaria, quo simul in collatione Beneficij censetur approbata Jurisd. 2°. Absolvere pt ab alijs Reservatis et Excommunicationibus à reservatis, et alijs in art. mortis, et in casibus Papalibus priant Galeis, et in foro interno pt. 3°. Ita absolvere pt subditos Parochiales, sic etiam Peregrinos et vagos. 4°. Parochianos suos audire pt Confessiones etiam extra suam Parochiam, aliorum vero nisi de licentia Parochi, qui tenetur ea facili dare. 5°. Peregrini et iter facientes, pnt satisfacere tenentur confess. suæ, in Parochijs ubi Tuti versantur, ad quod Parochi proprij facta licentia suffuit, dummodo id sit ex indevotia fiat.

Titulus 32.

De Officio Judicis.

De Judice in genere Tria sunt consideranda: 1°. Judicis nata et qualitates. 2°. Ejus Jurisdictio. 3°. Potestas illius alterius officium.

Judex est Persona Legitima, qua subditi potestatem habet cognoscendi de litigantibus contra se ipsos, et secundum Jura lata Legum locorum de ijs pronuntiandi. Sic definitur secundum ea.

Dicit Pers. Legitima; ne sit Lege prohibita. Subditi autem hinc; ad differentiam alterius qui solum privatam habet cognoscendi et definiendi offi-

Judex ē duplex: Jurisdictionalis et rationalis. Jurisdictionalis: Seng et Subalterng, Ordinarig et Delegatg, Criminalis et Civilis etc. Judex rationalis, qui etiā Pedaneg dicitur: qui nullā Jurisdictionem habet, sed nudā rationē et pronunciationē sententiæ obtinet: nunc nisi in Comissarijs frequenter abhinc officio impediri nōa ex Leg. Nōa ut ei Judicet: a Lege: Infami ignorant. Hic §. 1.° De nōa et variette Judicum. Nunc:

§ 2.

De Jurisdictione Judicis.

Multiplex ē Jurisdictio, et quidem: alia Ecclesiastica, alia Politica 2.° ordinaria, et Delegata 3.° Fori interni, et externi: quæ item duplex: 4.° Contentiosa et contentiosa, prima nisi in volentes, secunda etiā in inuitos exercetur. 5.° Personalis et Realem, nempe quæ extinguitur cū Persona, et quæ cum re. 6.° Imperij et Jurisdictio Simplex. Imperij quoq; in Merum et mistum.

Imperij Merum: ē Jurisdictio, quæ exercetur nobili, Judicis officio, utilitatē pūcā spectante: cuiq; ōno sunt sex Gradus: 1.° Imperij Maximi: Leges ūsas condere, dispensare, congregare consilia gālia, Bella indicere, imponere Tributa, cāsq; appellatione cognoscere etc:

2.° Imperij Mixti: Delinquentes afficere pœna mortis, mutilatōis, carceris etc: Degradare, Potestati Secular tradere, excommunicare motu proprio. etc:

3.° Imperij Magni: condemnā ad Furcas etc:

4.° Imper:

4°. Imperiũ Pœnd: Potestas relegandi, subiiciendi tor-
tui etc: hoc habet loud etiã in Foro Ecclesiastico.
5°. Imperiũ mixtũ: Quo datur potestas leviter
coercendi in Corpore.
6°. Imperiũ Pecuniãm: Potestas imponendi mo-
diam multam pecuniariam, & quid simile.

Imperium Mixtum: Est Jurisdictio quæ
exercetur nobili officio Judicis respiciente uti-
litatem privatam.

Jurisdictio ordinaria acquiritur tribus
modis: 1°. a Spe. 2°. à Lege. 3°. Et Consº. Legit-
time præscriptæ: idq; privatiue, & cumulative.

§ 3.

De officio et Obligatione Judicis.

Officium Judicis: Est munus publicũ cognoscen-
di et definiendi res inditio positas.

Officiũ Judicis dupliciter accipitũ
Nobile, et Mercenariũ. Nobile dicitur: quod
per se stat, et Judex motu proprio, nulla
implorante ptẽ exercet. Mercenariũ: Est mer-
cede, quæ in Judicis sordes redolet, sed quia
venit actioni.

Obligatio Judicis: ut serues, atq; secundũ
Jus et æquitatem Judices. Hinc cavebit:
1°. A Lætis: Ira, odio, timore, Cupidine, amicitia.
2°. Ne habeat acceptionem Personarum.
3°. Munera: quia Justitia Est à Deo æstimabilis.
4°. Ne Cupidine indagãdi Statũ cãdi Sent: pnuntiet.
5°. Ne quid ex arbitrio domestici voluntatis faciat.
6°. Femina pro Reo pti faveat: Strenua dam. Inst.
7°. Ne quæstiones probabilitatis, æqualiter dirimat.

8. Neminem iudicabit cäa ppria, nisi in actibz a. jrisg. In criminalibz pötig favebit reo. nisi secundu leges mendianä approbata; condemnabit.

Iudex pt supplere omissa a pttibz. caus advocatis. in ijs nempe que sunt facti, nö circa ijs que ad factum spectant. nisi 1o. quando facta sunt notoria Judicii et in publicis deducta. 2o. Si ita sit notoriu qd nulla probatione indiget. 3o. Si versatur periculu vite et frequenter accidit in huiusmodi causis. 4o. Si testes notorie sunt indigni. 5o. Si in causis rem Boni publici, cäa pie et miserabiles adst. 6. quando Iudex contra absentem procedit in contumaciä, tunc inquirere debet iuxta actorie dt.

Iudex debet amplecti sententiä sanctä in lege, visa etiä aquitate contraria, nisi ppter statutum Legislatoris esse aliam.

Certum est quod Iudex private sciens cä innocentä, non eu inde absolvere pt, sed pt hoc alti modis, nisi prosutum sint. 1o. Repetere examen. 2o. Inquirere cäas ob quas reus delli potuit accusatus. 3o. Diminuere ut fugiat. 4o. Remittere cäa ad Iudicä superiorä, et testimonia ferre. 5o. Reu absolvere penas solutas protestatem si secus fit. etc.

Tres sunt Doctorä sententiä de privata Judicis Licentia: 1a. Negat absolute Judicem posse condemnare reu, qui private scit ee innocentä. 2a. Contraria, affirmat posse imo teneri: 3a. Concedit in casibz et circumstantijs minoris momenti; ubi autem agitur de morte, mutilatione, et quacung gravi condemnatione; satis teneri renuntiare officio, quam innocentem licenter condemnare.

Titulg 33.

Titulus 33.

De Majoritate et Obedientia.

§ 1.

De Majoritate.

Supremus Majoritatis Iudex possidet Summus Pontifex. Deinde S. R. E. Cardinales; inter quos S. Epi; Subsystei; Diaconi Subdiaconi. Quibus subsequuntur: Patriarchæ, Primates, Archi Epi; Epi. Et demum cæteri Status, ac Ordines secundum suum ordinem.

Inter pares Dignitate, attendenda est de Jure & consp. Prærogativa Ordinis, seu ordinans à Papa, aut ferendo ordinato ab Epo etc: Status Exempti, à non exemptis. Canonici Cathedrales aliis &c. Et si alteri ejusdem sint: Majoritatis ad Seniorem habet tempus, etiam momentaneum.

Post Epum utrum sedeat Vicarius Foranus, an Abbates, Præpositi Conventuum Collegiorum etc: non conveniunt DD. Unde de Controversiis de Precedentia in Possessionibus etc: si à sint devolutæ ad Judicem: Epus cognoscit, seu Judex, de consuetudine inter Laicos, etiam Secularis.

§ 2.

De Obedientia et Reverentia, quæ Majores à Minoribus præstari debet.

Ex Majoritate potestatis Jurisdictionis, sequitur Obedientia. Et quidem 1: Obedientia debetur Summo Pontifici, ab universa Ecclesia, et ab omnibus Fidelibus: ex quibus nullus eximitur

in ipso videlicet quæ ad Cultum Divinum et Animarum salutem spectant. 2.° Epos à Diœcesanis, in ijs quæ ad eorum ærarium pertinent. 3.° Cardinales à Clero Urbano eorum Titulo subjectum: et tamen sint Subb. Diœc. quia hi habent Jurisdictionem ordinariam, et quasi Epalem. 4.° Prælati et Superiores Regulares à Subd.is 5. Abbatissæ et Superiores Monialium. 6. Denique omnes Superiores Legitimi.

Omnes Curati tempore investituræ tenentur Juramentum præstare Epo. Alij vero simplici satisfaciunt si promittant obedientiæ et hoc verbaliter aut manualiter.

In eos qui suis Superioribus Ecclesiasticis sunt inobedientes, duplex à Jure pœna statuta est. una pro ipso quæ Decretis seu Statutis Eporum, alterum Prælatorum seu Superiorum Ecclesiasticorum per contumaciam non obtemperant. Altera pro illis qui non obediunt Constitutionibus Canonicis.

Ad inobedientiæ notam, seu quasi amovendam infamiæ incurrunt. Prout ex C. Illud. 5. hoc Tit. notat Hostien. Abb. Pich. qui N. Epus. addit. Infamia stam talem esse: quæ tollat peccatum ex quo provenit, per Pœnitentiam tollitur.

Inobedientes excommunicari dbt, prout habetur Can. Si quis. hoc Tit. Hæc autem pœna desinit infligenda, nisi propter inobedientiam, quæ sit respectum de gravi culpa, et propter adjunctas circumstantias, cui insuper contumacia addat.

Pars 5.a

Pars 5.ª

Praeliminaria Judiciorum Litigiosor.

Reducuntur ad 3 Capita: 1.º ad modum spectat, an Subiect pars, cum v. sine strepitu Judiciali per pacta, Conventiones, Transactiones etc: Litem inter se ortam velint componere. 2.º Personas continet, quibus Litigantes invantur; quales sunt: Advocati, Procuratores Sindici. 3.º Ipsos Litigantes concernit.

Titulus 34.

De Treuga et Pace.

§. 1.

De Bello.

Ut dici possit Bellum, oportet ut sit inter Spes: nad Inter Spd et Remp. Subditos, Rebellio dicitur, Inter Cives: Seditio. Inter privatos: Duellum v. Rixa. Bellum offens. et Def.

Quod Bellum Sit licitum, Jubid n.: non Ab. Nascente Pace Juma Judicatur; Bella non prohibentur. Consilium Ab. non tam privatim Obligat: nad et Ipse Servus Dei venit ad terram Madian ad Imo Sequentibus conditionibus Bellum etiam offensivum est licitum: 1.º Legitima auctoritas. 2.º Causa justa. 3.º Recta Intentio.

In Bello justo ad Sit licita quae ad finem Belli v. Sunt necessaria v. valde conducentia. In specie autem, prohibita Sunt Sequentia:

1. Actes Sacrid. 2° Venerat. armor. Sanct. etc. 3° Expoliat. Viar. etc. 4° Prosciat. Peregrin. etc. 5° Priuatio Libertat. etc. 6° Violatio Treuga.

Innocentiu occisio indicenda, atiã est Iniusta, cum finis sit Iniusty, media nęssria non ąnt imputari ad culpã: Modo occisio sit indicenda.

§C.

De Treuga.

Treuga significat brevem suspensionem armor. inter Belligerantes, si sit longior, dicitur Induciã. Treuga dupliciter sumi ąt: Legalis seu Canonica, quæ Lege v. Canone constituitur, protesty ẽ perpetua, et Temporalis. Alia Conventionalis, quæ mutuo partiũ consensu constituitur: et ab eadẽ Lege et frãte ipsã accipit.

Treuge sunt fidelit. servandæ, et si una pars ea frangat, alteri tiã est liat obligatis: nã frangenti fidẽ, fides frangat eidẽ.

Licet Bella geree, tiã Die festo, et Ratio est a fortiori: si permissũ est laborare die festo vy Medicinæ etc: cũca Salvandæ unius hoĩs etc: cur nõ pro Salvanda Rpũca periclitante.

Treuge Legales durant, quandiu Status ratio, ob quam late sunt, adest. Ruricolæ gaudẽt securitate quandiu agriculturæ vacant. Similiter Mercatores, Peregrini, pro exigentia negotiorũ. Legati quandiu in Legatione sunt etc.

Conventionales Solemnitas et Scripti Capitula: 1° si expat conditio. 2° si tempy sit sufficiens. 3° si alterutra pars violavit.

§ 3.

§ 3.

De Pace.

In Publicis disidijs ꝑt Pax aut alig segnior pars tenet̃ ad Pacem, et quidē ob timorem, majoꝝ malī: non item inter privatos, quia nemo tollendus est ꝑ ꝙ quod habet.

Pax pro sequendo Pacis Tractatu ꝑt damna illata Publicis remittere, autē ꝙdā Bona illond hostī dimittere sine illōr consensu, quod in Publicis utilita habet ꝙ in Bonis Subditorū: non item si sint ēstimatia, sine consensu segnioris ēstimandi, quod tale Jus Laicis habere nequit.

In Bello justo Damna privatis illata, si nequeunt compensari ex Bonis hostilibꝫ; ꝙ a Pace ꝙ a Communitē; si Bellū sit injustū et contra ꝙ Pacē Subditorū consensum: ita Pax tenetur reparare.

Titulus 35.

De Pactis.

§ 1.

De Pacti natā Vanitate et Obligatione.

Pactum est duorum ꝙ plurium in idem placitum consensus.

Multiplex est Pactum. 1o Dividitur: In Publicū et Privatū. 2o In Promissoriū et Declaratoriū. 3o In Expressum et Tacitum. 4o Et Joīque: In Pactum nudum et Legitimum.

Pactum nudum est: quod fit absq; ulla solemnitate firmante obligationem, nisi quatenus vestitur autem sequentibus modis.
1°. Si transeat in Contractum Emptionis vq Emptionis etc.
2°. Si ex alterutra pte sit secuta traditio rei.
3°. Si accedat Stipulatio vq Promittis dare? promitto.
4°. Si adjungat alteri parti Legitima vq Dotis alis.
5°. Si fiat in Judicio, quia fit quasi Contractus tenet.
6°. Si fiat ad Instrumentum à Notario vel simpliciter scripto.
7°. Si ejusmodi pacto adjiciatur Juramentum.
8°. Denique si tale pactum Legis assistentia et Privilegiat.

Differt Pactum: 1°. à Contractu. 2°. à Transactione. 3°. à Pollicitatione. 4°. à Testamento. 5°. a Judicio.
Pollicitatio sive nuda promissio, si nondum acceptata, nullam inducit obligationem. Promissio facta Laventi, probabilius non tenet. Verum hujusmodi Pacta et Promissiones, etiam nudæ, post acceptationem, obligant in Conscientia.

§ 2.

De Personis, quæ pacisci pnt vel non pnt.

Pacisci pnt, qui vel à nâa vel a Lege non prohibentur. A nâa: Infantes, amentes, Prodigi, muti etc. A Lege: Status et administratores Reipub. quia illorum Bona non alienare vel sine Juris Solemnitatibus pnt. Leges etc. Religiosi, quia pro quid velle et nolle non habent, nisi permissa Superioris, imo si Stipulentur pro Honestate, modo illud non contradicat, vel sit actus Personalis in se non inhonestus.

A Lege prohibentur 1°. Impuberes seu pupilli. 2°. Minores. 3°. Prodigi Judicial. 4°. Servi. 5°. Filiifamilias.

Potest.

Potest etiã Filiusfam. pacisci sequentibus casibus: si fiat nuptiæ, et si ei Bona adventitia v. profectitia; cum consensu Patris.

Regulariter Filiusfam. ex mutuo, etiã consensu Patris contractu non obligatur; nisi sequentibus:
1°. Si sit Miles; quia habetur pro Civi Curiis.
2°. Si habeat Bona Castrensia, v. quasi Castrensia.
3°. Si communi errore acceptabatur ut Filius=fam.
4°. Si se simulaverat quod sit Pater familias.
5°. Si Legationis v. Studiorum causã accepit pro alimentis.
6°. Si in pecunia non vero in frumento; nisi de fraude.
7°. Si fiat: absque consensu, mandante etc. Patre.
8. Si fiat Titulo emptionis, oblationis etc. excepto fraude.
9°. Si pecunia sit in utilitatem Patris conversa.
10. Si Filiusf. erat à Patre Præpositus alicui negotiationi.
11. Si post nuptias filius; ubi liberantur per hoc.

Extra supradictos casus, Filiusfam. nullo negotio in conscientia tenetur stare pacto, ob beneficium S. Cti. Macedoniani, quod prodigentibus; tam vitæ parcentibus, quam coercendæ Filiorum temeritati, et iniquitati Generationum. L. 1. et Segq. ff. et C. ad S. C. M.

Ratio quare isti quia Lex iusta in Foro æterno, merito etiã proinde pertingitur ad Forum internum: atque Lex lata in memorato S. Cto, nullo excludendi limites Potestatis Legislatricis, ut non est iusta cur Prudens ab uno, in alium transferendi; est Iusta. Ergo etc.

Excipe casum: quo Filiusf. taliter mutuatam pecuniam; postquam evadat liber, adhuc in utilitate retineat, tum saltem in Foro conscientiæ tenebitur: quia tali casu cessat conditio exceptionis facta in S. Cto Macedoniano.

Mutuante ex usu ignorante talis Juris, dummodo sit supina et crassa. Filiusf. sit renuntiare huic exceptioni; cessato tali incommodorum periculo.

§ 3.

De Materia, sive Objecto Pactorum.

Ut Pactum aliquid deduci in pactum possit: Primo debet esse Proprium. 2° Possibile. 3° Honestum.

Promittens tempus pactum, non tenetur implere, sed si implevit, potest exigere pecuniam, et alter tenetur ea dare: quia in data pecunia peccatum nullum est.

Non possunt deduci in pactum: 1° Res Spirituales, de quibus pactum onerosum potest simoniam. 2° Res quæ non sunt nec esse possunt. 3° Res alienandæ. 4° Res exemptæ à commercio humano: uti Res Sacra, Religiosa, publica. 5° Res incerta. 6° Res causæ prohibitæ, (cuius: 1° De Beneficio, 2° de succedendo post Mortem Patris in ejus Etiam, 3° de Domo et Feudo Regio. 4° Religiosi de sepultura apud se eligenda. 5° Inter Parochos de sepeliendis Parochianis, cum electio sepulturæ cuilibet sit libera:) 7° Res: super quibus præsumitur prohibitum est Lege, uti: 1° Inter advocatum et Clientem de quota Litis. 2° Pactum, quo Filia Dote contenta, renuntiat hereditati Paternæ; ne renuntiatio sit extorta reverentia Paternâ. 3° Pactum de hereditate viventis.

Renuntiatio etiam cum Juramento facta non tenet sequentibus casibus: 1° Defectu alienationis, 2° si renuntiat ejus Dotis; nisi aliunde non indigeat. 3° Si Renunt.° extorta metu aut dolo. 4° Patris testamento solitus Juram.° 5° De futuris in quorum favorem renuntiavit. 6° Si non admittatur Legitima, Dotis nec accepta. 7° Si minus se læsit exiguâ Renuntiando portione accepta.

§ 4.

§ 4.

De Cra Pactorum, aţq Contractuũ.

Cra Pactũ et Contractus ex consensu et voluntate paciscentiũ pendet: nã quidq quod ad ria: nad a nãa v alcjbq definitũ substãa habet; sed quæ ipsa quæ ex rinsq ejusdem accidunt, additio v diminutio aliqua pro libitu.

Possunt autem Pacta et Contractq inire quinq potissimũ modis: 1° Pure, idest absq tempore Conditione aut mod. 2° In Diem. 3° Sub Conditione. 4° Sub mod. 5° Alternative.

Notandũ: si Pactum incatur de re impossibili secundũ nãa, Legem, aut mores, statim in initio sui est nullq ehamsi Contractq sit.

§ 5.

Aliqua de Contractibq, quæ præcipua est Pactorum Species.

Contractq dupliciter sumitur: 1° Strictè pro eo, qui ultro citroq obligãem inducit utile: ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio &c. 2° Late; quatenq est una pte obligãdm inducit: ut: Mutuatio et Donatio.

Dividitur Contractq 1° In Nominatũ, nempe qui nñ in Jure habet, ut Emptio, Locatio, Societas, Mutuum. Et in Innominatũ: qui pt retractari, sine hñ Judicio ex præscand, quod prodit etiam in Foro Conscientiæ. 2° In Unilaterale, qui una pte tm obligat: ut Mutuum, Stipulatio, Literarũ obligãõ, additio hæreditatis, solũõ indebiti: et Contractq innominati: &c. Et in

Bilateralem, q utramq; ꝑtem obligat: et dicitur: per se: ut: Venditio, Emptio, Locatio, Conduc, Societas, etc: Alter: per accidens, q initio unꝰ deinde per accid: alia ꝑte obligat: ut: Comodatꝰ, Depositꝰ, Pignꝰ, Mandatꝰ, Cutela etc: 3: in: Bone fidei, q benigne interpretadm admittit, ut Emptio, Venditio etc: Et in: Stricti: Juris qui stricta admittunt, ut: Stipulad, Solud indebit: Procedit, hoc etiã de Jure Canonico. 2: Alij: st Juris gentiu, ut Emptio, Vendic, Locad, Conductio, Societas, Depositum, mutuum, et cæteri pene oes Juris Civilis: Stipulad, Litis ad obligad, Largitas, Sponsalitia, seu Donatio propter nuptias, et Contractus Emphiteutici. 5: Denig in: Onerosum, qui utramq; ꝑtem onerat: ut Emptio, Venditio Locad, Conduc, Permutad. Et Lucrosꝰ seu lucrativꝰ, qui unã gravat: ut Comodatꝰ, Pignꝰ.

Contractꝰ fiũt ꝑ: Nudos: Consensu, re, verbis, et Scriptis. Advertendum st in detinente rem circa quas contrahitur 1: Culpa, et qualis. 2: Cautele et conditiones contrahentiũ.

Si in Contractibꝰ ad sit aliqua defectꝰ vꝫ consensꝰ vꝫ Concessatis in nãa etc: ꝑt in: tam Lege nãa, Pena, vꝫ Cãa: mod declinatur et expurgatur: Ligamen vꝫ libertas conscientiæ vꝫ circa bonificationem etc.

Titulus 36.

De Transactionibus.

§ 1.

De Transactionis nãa et Varietate.

Transactio dupliciter sumitur 1: Latiꝰ pro quocumq; negotij Compositione. 2: Stricte pro

pio ea lantur, qua per dubia et controversa, aliud consensu componitur, aliqua re data promissa, retenta, vel remissa est.

Transactio definitur, quod sit: pactio non gratuita, de re dubia et controversa, sive lite incerta et nondum finita. Numerari pot inter contractus saltem innominatos.

§ 2.
De Causis Transactionum.

Causa finalis Transactionis est finis, seu id, quod efficiens: ipsi litigantes. Finalis seu omn: res et jura, circa quae transigitur. Formalis seu pactio, qua Transactio fieri debet et solet.

Transigere pot quicunq habet potestatem rem alienandi. Unde exceptiuntur: Infantes. Pupilli. Prodigi. Furiosi. Syndici. Procuratores. Vasalli. Haeres fideicomiss: Data de bonis adventitijs filij emancipati. Religiosi. Clerici Rectores: nisi cum consensu etc.

Transigi non potest, nisi de solis rebus quae sunt dubia et indefinitae: et pactum de periculo alicujus mali ad longa tempora, pote componuntur per Transactionem.

§ 3.
De Effectu, extensione, et Restrictione Transactionis.

Multiplex est effectus Transactionis: 1° aequiparatur Sententiae. 2° Ponit finem negotio. 3° ei Legitimae facta, altera pte inita retractari nequit. 4° est probandi contra aliud initat. 5° si firmata sit ex traditione et stipulatione, parit Actionem civilem, et ad suos illius; exceptionem.

Titulus 37.
De Postulando.

§. 1.

De Postulatoris nata, Advocatorum diffrea et varietate.

Vox Postulare triplicitur accipitur, 1°. quando aliquis postulatur ad Staturam. 2°. quando exponitur Legibus et Judici etc. 3°. pro Advocatione seu officio Advocati.

Advocatus, qui Sid. Patronus dicitur, orator, et causidicus appellatur; est: qui pro altero praesente postulat, seu defensionem petat, et ei auctoritate consilio opera sua in judicio assistit.

Differt Advocatus a Procuratore: 1°. Advocatus postulat pro praesente, Procurator pro absente. 2°. Advocatio est scientiae, quia causam movet, seq. Procuratio, qui ei sola administratio est. 3°. Advocati officium est publicum, honorabile et privilegiatum, Procuratoris privatum vile, et onerosum. 4°. Advocatus ut cogi a Judice ad suscipiendam patrocinium causae, seq. Procurator. 5°. Procurator si causam male egerit, et cum adversario colluserit, tenetur actione Mandati; Advocatus in eo casu de praevaricatione tenebitur. 6°. Procuratore post Litis contestationem fit Dni Litis, non item Advocatus. 7°. Caligam. quod ex Advocatione acquirit, tanquam peculium quasi Castrense acquirit sibi; non item ex procuratione.

Advocati alii sunt Publici, alii privati, alii ordinarii curati immatriculati, alii extraordinarii, qui non habent publicam auctoritatem. Denique alii voluntarii, alii necessarii: nempe a Judice dati.

§. 2.

§ 2.

De subiecto Postulationis.

Lege prohibentur postulare seu advocari 1° Haeretici & tolerati et Infideles. 2° Servi. 3. Minor. 17. Annis. 4° Feminae, nisi pro filiis quibus est tutela. 5. Caeci. 6° Surdi. 7. Infames. 8. de Capitali Crimine & calumnia publicis Judiciis condemnati. 9. Qui ex Testamento accepit aliquid contra Testamentum. 10. Judex et Arbiter eiusdem cau. 11. Caeci & Rabba contra privatos, pro certa debiti. 12. Potentiores. 13. Literati et Juris imperiti, qui Gradu Doctoratus Juridici carent.

Canone prohibentur; 1° Excommunicati. 2° Religiosi: nisi in causis sui Monasterij, exceptis Cathedralibus Minoribus S. Francisci. 3. Clerici seculares: nisi sequentibus casibus. 1° In cau propria. 2° Pro cau Suae Ecclesiae. 3° Pro Personis coniunctis usq ad quartum Gradum: secundum Glos: etiam pro fratribus Spiritibus et Canonicis, ob paupertatem, imo majoritatem rationis. 5° In quibus apparet tolerata apud Pontificios, ut videre est Romae: Extra tri cau Sanguinis.

Non pt Advocatus suscipere cau iniustam, aliquin si sciens id fecerit; tenebitur tum parti laesae, tum Clienti, si cum decepit; ad restitutionem damni illati: Hoc intelligendum est de iniustitia evidenti Advocato: nam cau etiam cum minori probabilitate quam adversa, potest suscipere, modo Clientem de minori probabilitate moneat.

Quod autem Advocatus possit etiam minus probabilem cau suscipere, liquet Tum quia defensio nulli prohibita, tum quia proposita utrag: et quae sit cau.

Titulus 38.
De Procuratoribus.
§ 1.
De nãa et Varietate Procurationis.

Procurator, seu pro alio curator, est qui aliena negotia mandato Dñi administrat. Datur Procurator: Generalis, qui ad oã negotia, et Specialis qui ad aliqua solum instituitur. Similiter datur Judicialis, et extrajudicialis. Procurator ad Lites, tenetur etiã de culpa levissima; is autẽ ad negotia tenetur de culpa lata.

§ 2.
De ijs qui constituere Proc: possunt.

Procuratorem instituere pnt ões, qui rerum v Litis sunt Dñi; et qui inde nõ prohibentur. Prohibentur autem et instituere nequeũt. 1° Servg, nisi de statu suo litigẽt. 2° Filig fam. 3. Pupillg. 4° Procurator in cãa quã procurat. 5° Tutor, Curator Syndicg C. Captg ab hostibg. 7° Excõmunicatg. 8. Bannitg. 9° Religiosg.

Prelatg pt instituere, de rebg Eccle v Monasterij, quia qui pt agere per se, pt p alium. Excipiuntur 3. casus. 1° Si cãa sit magni momenti. 2° Si constituendg sit Proc. gnlis et perpetuus. 3° Si Capitulũ v Conventus habeat Bona, õins etiã quæ ad administrationẽ diversa à Bonis Prælatis.

§ 3.

§ 3.

De ijs qui constitui Procur. pnt.

Procuratores institui pnt ées, qui mandati negotij exequendi sunt capaces, et non sunt aliqua Lege prohibiti: Inter alios autem Lege prohibitos, nõ pnt constitui: Redemptores aliene Litis, et qui Procurationi munus in se recipiunt cum pacto de aliqua parte ex Litis eventu.

Femina etiã nõ se agere pt, nisi quibq casibq: 1.° Si in rem suã et nõ pmodum heredis sibi actionibq agat. 2.° Si Parentes sit morbo impediti, nec adsit alij; tum filiã, in cãs hi cognita pro se agere permittuntur. 3.° Si in defensionem libertatis. 4.° Si sit nutrix. 5.° Si sit Abbatissa: tum pro Monasterijs etc.

§ 4.

De causis in quibq constitui Procur. pnt.

Procurator constitui pt 1.° In causis pecuniarijs. 2.° In liberalibq seu Status controversijs. 3.° Etiam in Spiritualibq. 4.° Non tantũ ad Lites inchoatas, sed etiã ad futuras. 5.° Non tantũ in prima instãa, sed etiã secunda, seu in causa appellationis.

Matrimonium pt contrahi per Procuratorem, sed observanda sunt sequentia: 1.° ut Procurator habeat speciale mandatũ ad Determinatã Personã. 2.° ut contrahat per se ipsum, nisi expressa ad id facultatem à Pãli habeat.

3.° Ne constituend interea, suum consensum revocet, quia tale Matrimonium erit invalidum, etiam si Procurator sit nisi[g] retractationis, et hoc dissentire aliqua contractus politicis, qui a jure sunt prohibita: in quibus defectus consensus Ejus, v. g. Impubes supplet. In Matrimonio autem mutuus consensus essentialis, qui in tali casu sufficit quod moraliter perseveret: in dormiente etc.

§. 5.

De Mandato Procuratoris.

Mandatum Procuratori duo necessario est, et acta a Procuratore absq[ue] legitimo Mandato sunt irrita: nisi 1.° Absente et scientis Dno. 2.° Instrumenta seu Acta apud se habeat. 3.° Si sint consortes ejusdem Litis. 4.° Si sint communia. 5.° Si Mariti pro uxore. 6.° Canonici, et Clerici pro Loco negligente etc. Sic de Sic Mandato pat.

Mandatus [g]ale: 1.° aut est retractatus, 2.° in [g]ale Juris. 3.° Approbatus. Speciale Mandatum requiritur sequentibus: 1.° Ad retractandas Causas Criminales, criminaliter intentas. 2.° Ad jurandum de calumnia. 3.° Ad deferendum juramentum Juratorium decisivum. 4.° Ad transigendum, et paciscendum. 5.° Ad compromittendum in arbitros. 6.° Ad petendam Restitutionem in integrum. 7.° Ad impetrandum Rescriptum. 8.° Ad tractandam Causam Matrimonialem. 9. Ad donandum Locatum, remittendum, faciendum. 10. Ad renuntiationem Juris Beneficiorum etc. 11. Ad acquirendam Possessionem Curæ, et Beneficii. 12. Ad Collationem etc. vel ratione Juris Patronatus. 13. Ad petendam Absolutionem ab excom. 14. Ad impetrandam dispensationem.

§. 6.

§ 6.

De Officio et Potestate Procuratoris.

Procuratoris officium est gratuitum, et ideo ante actg officij sui nequit pacisci de mercede, alias potius Locator quam Procurator dicetur. Procuratoris officium et Potestas maxime pendet ex Mandato, cuius tenorem et clausulas stricte observare debet.

Et quidem Procuratoris est: 1.° Contestari Litem. 2.° Appellare. 3.° aliud Substituere si impeditg. 4.° Finita Lite rem reddere. 5.° Quæ consecutus est restituere Dno Litis.

Post Contestationem Procurator facit Dnm Litis, ita ut etiam Sententia in contra pcipalem sed contra eum fieri debeat. Excipe: 1.° Sente pcipali. 2.° in Matrimonialibg Benefi: et aliis spiritualibg. 3.° in causis criminaliter intentatis. 4.° in causis Ecclesiasticis Monasteriorum etc. 5.° quando specialiter in sententia exprimitur quod fiat contra Dnm.

Appellare potest Procurator 1.° quando ei denegantur Indutiæ, 2.° in casu contrariæ sententiæ. 3.° Procurator per negligentiam 4.° in agendo secundum fines et limites sui Mandati notabiliter præjudicavit pcipali, Dana cadit in eum, nisi Dns consentiat.

§ 7.

Quomodo officium et Potestas Proc: expiret.

Expirat 1.° Mutuus consensu utriusq. 2.° Revocatione. 3.° Renuntiatione ipsius Procuratoris. 4.° Mutatione eiusdem. 5.° Finita Instantia. 6.° Morte constituentis re integra. 7.° Morte ipsius Procuratoris.

8. si Dñs ipse ad cãa veniat. Exceptiones quæ opponi ꝑnt aduersꝰ Procuratorem: 1° ex parte constituentis, si ꝺ̃ habet potestatem. 2° ex ꝑte Procuratoris, ꝙ si Lege aliqua prohibeatur. 3° ex ꝑte mãe: si cãa Procuratorē ꝺ̃ indigẽt. 4° ex ꝑte Rei, si Mandatū ꝺ̃ hãt, ꝙ ꝺ̃ sufficiens.

Titulus 39.

De Syndico.

Syndicꝰ est Procurator, qui a Cõi ꝯstitꝰ cõmuni Mandato cãas, et Liten eiꝺem administ. trat, curat, et prosequitur.

Ad constituendū Syndicū, requiruntur vota eorū, qui ꝙ Suffragij in Cõmunitate habent. Et ꝙ constitui possunt, qui ꝑnt ꝯstitui in Procur, quorum officiū et potestas est fere eadem, quæ et Procuratorū: Cessatq; eodem modo quo finiꝫ tur Mandatum Procuratorū.

Titulus 40.

De his quæ vi metusve cãa fiunt.

§. 1.

De nãa vi et metꝰ. comuñ Definitionibꝰ.

Vis est majoris rei impetꝰ, qui repellit ꝑt. Definitur in Absolutam seu Cujam, quæ sine vllius ꝺ̃ voluntate, et consensum tollit. Et in Conditionalem seu modificatam, quæ ꝺ̃ tollit quidē sine vllius voluntate, sed conditionatē aliquem consensum admittit. 2° In vim publicā seu armatā, et in privatā seu sine armis. 3° In vim ablatiuā, et Turbatiuā, Inquietatiuā, et pulsatiuā, compulsi-

compulsiva, qua quis compellitur ad faciend alq.

Actg: Est mentis trepidatio, instantis v mox futuri periculi cáe: Alig procedit a cáa necessia ut in naufragio etc: alig a libera, ut quando inseritur seu inuitatur ab hñe. Alig inv ste illatg: consciq v etc: iniuste: innocenti etc: Alig Actg Grauis Iusty et probabilis, qui cadit in virú constantem; alig levis vang et improbis. Actg Dicitur in absolute gravem, qui etiá in fortissimú cadit, et in Respective gravem v qui in feminá etc. Actg Reverentialis solg, á adequat promissæ Actg Grauis; nisi accedentibg aliis adminiculis: indignadis etc et aqua.

§ 2.

De valore et firmitate actuum metu gestorum.

Actg tenent, facti etiá grauí metu, provenientε á spiú intrio v extrio naáli á libero, ut patet in votis et Iuramentis, factis etiá metu Rapidis Naufragij etc: Imo etsi caa sit libera, modo metg iuste sit incussg: ut Matrimoniú metu incussis.

Actg grauí metu extorti, ipsis Iure Positivo á sint irriti, sunt tñ irritandi Sententiá Iudicis. Ratio est, quia ad valore actg, requitur voluntarij &c.

In Contractibg, exceptis Matrimoniis, etiá dolum metum passg, á tenetur stare, sed inuitus tenebitur ad Restitutionem etc:

Actg sequentes grauí metu extorti, ipso Iure sunt irriti: 1° Matrimoniú. 2° Professio. 3° Procuratio ad contrahendú Matr. 4° Promissio Dotis. 5° Cessio rerú Episc. 6° Absolutio á censura. 7. Ter iniustam carceratio. 8. Collatio Iurisdictionis. 9° Renunt. Benef.

co. Testamentum. 11. Auctoritas Curatoris. 12. Datio Libertatis. Excipiuntur vota simplicia, quæ ipso Jure non sunt irrita, sed probato metu sunt per sententiam irritanda.

§ 3.

De Rescissione actus metu gesti, et huius Probatione.

Qui actus v contractum aliquem celebravit ipso Jure nullus, ob metus gravem; sufficit probare eig nullitatem. Qui autem irritandum: ut Donatio et venditio; et actg p̃ dat traditione rei p̃ impletg; p̃t repelli exceptione, et probato metu, passg absolvitur à Judice ab impletione Contractg: si iam impletg; passg petit rescissionem Contr: et restitui rei data. Procedit hoc probabilig de metu etiã indirecte incusso: Et quidem in Utrog Jure.

Probabilig Rescissioni obnoxig est actg incussg metu mortis, iuste quidem secundum allegata, et re ipsa iniuste: quia sufficit qd ex pte patientis sit metg iniuste incussg.

Metg incussg minis: Jure vocandi; probabilig n rescindit actum, secg erit si minetur vocandi iniuria, quæ sola d̃ fundm rescissionis.

Metg probari debet per testes, q̃ p̃t et etiã Domestici etc: v per indicia v Denigp per Juramentum; quod defert d̃ p̃ti contra quã querela est, n vo querenti: nã nemo cãs suæ test. Sed probabilig ad probationem quæ d̃ vitatis damni, p̃t deferri Juramentum actori de metu et conquerenti, per ia tã Sententiam Judicis

Fit:

Titulus 41.

De in integrum Restitutione.

§1.

De nâ huiq Restitutionis, et conditionibus ad eam requisitis.

In integrum restitutio: Est remedium extraordinarium, a Prætore introductum, quo lapsi in eum statum, in quo ante lapsionem fuerunt, iusta et probabili de causa restituuntur.

Differt ab alijs ut a supplicando, Reducere ad arbitrium boni viri, a Ratione, a Remedio syndicatq: potissimum quia hoc pendet ab arbitrio Judicis, unde et ab eodem assignari potest.

Ut talis Restitutio locum habeat, oportet 1°. ut sit lapsus civilis, quod in criminalibus denegatur. 2°. ut actq sit validq. 3°. talis lapsus sufficienter probetur. 4°. ut sit notabilis. 5°. ut contingat culpa adversarij. 6°. Denique ne sit actq qui rescissionem non patitur: ut Matrimonium, Ordines etc.

In casu, quo perfecto Contractu ad unus alij emptor v. locator aut conductor maij quid offerat. Pro Ratione Distinguendum: Si locatio aut conditio celebrata est: et iusta causa, cum solemnitatibus suis, opportuno tempore, debita circumspectione, et iusto pretio: tunc auxilium talis restitutionis locum habet. Si autem secus: tunc talis Restitutio habet locum, quia a Prætore est introducta ad suppletionem alicuius, qui quia negligentia, culpam dat: In Contractibus vero Juridicis factis, ultra negligentia non militant.

§ 2.

De Subiecto Restitutionis in Integrum.

Restitutio in integrum competit ijs: qui per se ñ administrant nõ prauis cuntur ñ contrahunt, ꝛ id facere negligunt: unde 1.° Minoribꝰ (2.° Armis. 2.° Ecclesijs, et aliis Locis pijs. 3.° Reipublicæ, 4.° Principi, qui ad Bona Spatij, Coronæ, et Fisci: seu quoad propria.

Potest tali restitutio etiam Maiori competere sequentibꝰ casibꝰ: 1.° Si absit Rpublica cãa. 2.° Si prop. ter iustum metum Mortis etc: 3.° Personis Laborantibꝰ suis ignoranã nõ deseratis: et mulieres, rusticis. 4.° Denig quandocunq aliquis ex necessitate, et non ex voluntate agens non valet.

Inter Restitutionem Minoris et Maioris, discrimen est: quod ad primã sufficit probare quod sint Læsi, hic autem sup est probanda cãa iusta.

Sequentibꝰ ò casibꝰ, nec Minor cã gaudet. 1.° Si Matrimoniũ contrahit. 2.° Professionem Religiosã. 3.° Si impetrauit dispensãm actis. 4.° Si Maior factꝰ ratificauit. 5.° Si Iuramento spontaneo roborauit. 6.° Si post puberem actũ deinde fortuito lædꝰ. 7.° Si se simulauerat maiorem. 8.° Si dolo contractũ gessit. 9.° Si huic beneficio Iuramento renunciauerit.

Sciendũ in minoris ætate constitutꝰ, inconsulto et ad damno suo renunciauerit Beneficio Ecclesiastico, ꝑt gaudere hoc Beneficio Restitutionis in integrũ: et probabitꝰ hoc procedit, cãm sit alteri collatum: et nouã collationem induet ipsa restitutio in integrum.

Nota:

Nota, quod Beneficium Restitutionis in integrum, non suffragatur probabilig: Nonorum successorig, Cideicommissorig &c: Ratio quia minorig: ob fragilitatem Judicij, secg ceteris: nisi et Cideicommissor sit minor, v in casu fraudis à creditore &c:

Minor a Minore, Ecclia ab Ecclia; Ideneficium debet restitui in integrum, Ratio: quia hoc Beneficium Minorig et Ecclie conceditur quando sunt lesi: Ideneficium autem Status solvq cessi: Sicuti fit, quando Privilegiatg cum Privilegiatum.

§ 3.

De obiecto Restitutionis in Integrum.

Obiectum Restitutionis in integrum: Actus seu negotium Ciile quodcung, aliquo modo validum et rescindibile, in quo et quo tempore est, qui Beneficio in integrum Restitutionis gaudet.

Minor restituitur adversus donationem: 1° secus cum adversus: 2° Ad cam pertinend: 3° Ut sit inter vivos; non si mortis causa donavit, reputabitur pro testamento; Excipitur: si ita donasset mortis causa: ut simul eam revocandi libertatem sibi demisset; nam tali casu esset donatio inter vivos.

Minor et Ecclia publig p't restitui in integrum adversg Sententiam Papæ, v alterius Principis: quando hanc restitutionem petit ob status errorem proprij, tempore status, v alterius similis cum: Et ratio: quia et a Sententia Romani Pontificis in melig reformari p't, cum aut Subreptitio intervenerit, aut ob aetatem v tempora gravem necessitatem, aliud quidpiam decernendum fuisset: dummodo in tali petitione sufficienter probetur error, aut necessitas.

Maior non pt petere hoc Beneficium nisi adducta iusta cãa, petere: ut denuo cognoscatur eius causa, et cãa petendi sufficienter probet.

Volens probare nullitatem Professionis sue, si intra quinquennium non reclamavit; sufficit quod probet iusta cãa n reclamationis eo tempore, pt gaudere Beneficio Restitutionis in integrum, tam titulo Minoris, quã etiã maioris, iustis deductis, causis tam nullitatis, quã retardationis, in Sacra Congr. Card. Trid. Interpretu, v in ea quæ negotijs Regularib. Sess. 25. C. 19. De Ref. intelligendum est de actione ordinaria ne fiat; n de Restitutione in integrum.

§ 4.

De Cra Restitutionis in integrum.

Cra Restitutionis in integrum, in Cribus constitut. 1o ut petatur á Judice competente. 2o Intra tempus á Jure præscriptum. 3o eo modo, quo Sanc. Canones et Leges volunt.

Pro Restitutione implorandã á Judice eius, contra quem petitur, quia talis implorans est veluti Actor, qui vulgari Regula sequit forum rei.

Implorari pt non tantum Superiorem, sed et quicunq; inferiorem ordinarium: dummodo habeat saltem mixtum imperium; nã talis imperij hæc restitutio est.

Judex Delegatus generaliter, potest etiam restituere in integrum, dummodo habeat Jurisdictionem continuatã cum administratione, secus deleg: ad un.

Petitio pt non tantum á Judice Loci v Domicilij, sed etiam á Judice Contractus v rei Sitæ; Ratio est: quia cadit á nãa distractibus, quæ et Contractus.

Tempus

Tempus intra quod pet. debet Restit.o
est Quadriennium, varié computandum: Minoribus
à 6 Anno 25. usq ad 25.m completum, quia
tunc desinunt esse Minores: nisi venia ætatis habant.
Cæt Curiti etc: a Die lapsus. Majoribus à Die
quo reperit cáa absentiæ v alterius impedimenti.

Cæt etc: si iuste fuit impedita quadriennis, ut post illud etiá petere Restitutionem,
non sem Minores, ob Ignorantiam natalium.
Quadriennium hoc ex p.te est continuum ex p.te
actæ: quo etiam hæredes fruuntur sub distinctione q si è hæres Minor sit: Datum est;
n tantum ad petendam Restit: sed etiá ad faciendam. Cui debet talis petitio: Intra tempus Legitimum coram Judice competente, præmissa
citatione etc:

Advertenda Judici: Si Major petat: ppaliter dt cognoscere de lapsu, et cáa petendi:
Si Minor: 1.o Minoritas. 2.o Lapsus. 3.o qualitas
cáe. 4.o tempus quo petitur. Effectus huius
Restitutionis est: quod petens debeat restitui in
integritatem pristini status.

Circa Fructum Restitutum ores sunt
sententiæ: Prima affirmat, Secunda negat,
Tertia distinguit: Si res alienata per Contractum
gratuitum, fructq etiá cum restitui debent:
Si per Contractum onerosum, et lapsus tantum
contigerit propter inæqualitatem pretij ad rem venditam, fructq dnt restitui, secundum proportionem
pretij diminuti: Si autem lapsus affuerit rem ipsam,
tunc suffuit eam totam restituere.

Procurator etiá admitti pt ad petendam hanc
Restitutionem, servatis certis regulis et Distinctionibus.

Titulus 42.

De Alienatione Judicij mutandi cãa facta.

Talis alienatio fit, quando quis metu Litis sibi impendentis rem, de qua Litem sibi moveri intellexit, dolo malo in alium transfert, ut propter difficultatem huius conveniendi; reddatur duplex conditio adversarij, et molestior fiat successio Litis ab isto inchoandæ.

Quod fieri potest quinque modis: 1° Si alienatio fiat in aliud potentiorem. 2° In locũ alterius Provinciæ. 3° In alienum ob Fori mutationem. 4° In alium qui vel alterius est adversarium. Nota: quod ad constituendam talem alienationem sufficit: si quis decidat à re sua absq; isto contractu etc.

Per talem alienationem Judicato conceditur à Jure Digestorum actio in factum; idq; directa, si alienata è proprietas, utilis, si prospectio tantum. Jure autem Codicis conceditur ipso facto in Rem, imo adversus ipsum etiam alienantem, qui rem dolo desijt posse dedi; quæ actio: Utilis rei vindicatio appellatur. Notandum quod hæc actio adversus heredes non detur, nempe hered: alienãtis.

Ut actionibus tituli alienationis gaudeat, requiritur: 1° Rei alienationis. 2° Ut fiat inter vivos, non ultima voluntate. 3° ut alienatio facta sit dolo. 4° Ut facta sit cãa et intentione Judicij mutandi. 5° ut fiat cãa mutandi Judicij futuri, non si fiat apto Judicio, Rescissioni talis subiacebit.

In Jure Canonico ijs Regulis procedetur, superadditis duabus sequentibus: 1° Quod si alias Rescripta Justitiæ non extendantur ad Personas in ijs non comprehensas, si hæ ad elusionem Rescripti Rei vel, de qua movetur controversia in extraneã alienata sit, vi talis Rescripti, non tantum alienans, sed etiã is inquem, alienãs.

alienâ facto est, coram Judice per Rescriptum Delegato convenire possit, quantumvis istig in Rescripto nulla sit facta mentio. 2° Ne Clerici rem vel Litem alienand dolose in se transferant, mutandi Judicij caa.

Titulus 43.

De Arbitris.

§ 1.

De nâa et Varietate Arbitrorum.

Nomen Arbiter dupliciter sumitur. 1° Late seu generice, quo nne venit ois ille, qui ad aliquod negotium æstimandd et terminandd constitutg ô: et hoc sensu arbitri sunt etiâ ipsi Judices, tum ordinarij tum Delegati; & sæpius dum judicant in Judiciis bonæ fidei, ubi ex arbitrio seu causam terminant. 2° Stricte seu specifice, prout arbiter à Judice propriè dicto contradistinguitur: Et eo sensu definiri pôt quod sit: vir bonus, qui sive ex dispositione Juris, sive ex conventione partium constituitur, ut super controversiâ, quæ inter eas est, judicium sive animi sui sensum proferat, eamq dirimat. Unde dupliciter sunt arbitri: alij Juris, sive necessarij; qui Jure dati; alij Compromissarij, seu voluntarij, qui partium arbitrio eligantur.

Differt a Judice 1° quo ad ejus constitutionem nam ille publica, hic privata authoritate eligitur. 2° quo ad potestatem: quia Compromissarius est stricti Juris, et observare limites Compromissionis: secus autem Judex. 3° Quo ad Processum: nam Procurator coram eo litigans, non tenetur satisdare, et cavere ipsum rem ratam habiturum, secus coram Judice. 4° Quoad Pronunciationis vim et efficaciam: nam ex pronunciatione Judicis oritur actio et exceptio rei judicatæ, nec ulla oritur a sententia arbitri etc

5° Quo ad firmitatem pronunciati: nam Judex p't suam Sententiam invalidam corrigere, secus Arbiter. 6° A Sententia Judicis p't appellari; secus à Sententia Arbitri Compromissarij. 7° Quo ad executionem: nam Judex Sententiam à se latam exequi p't, secus ille.

Inter Arbitros Compromissarios, et Arbitros Juris, Quæ notatu digna sunt differentiæ: 1° Arbitri Juris p'nt compelli ad hoc munus suscipiendum, secus istj. 2° Arbitri Juris habent Jurisdictionem quasi ordinariam; unde instar veri Judicis: citare, examinare testes &c: p'nt; hi autem ad simplicem cognitionem.

§. 2.

De Subjecto et Objecto Arbitrij.

Compromittere in arbitros, regulariter possunt ões, qui rerum suarum liberam administrationem habent, ut de ijs disponere etiam alienando possint. Ratio est: quia sicut Transactio ita et compromissum est via ad alienationem.

Non possunt autem compromittere in arbitros 1° Pupilli sine authoritate Tutoris. 2° Minor Curatorem habens super rebus suis immobilibus, et quæ his æquiparantur sine authoritate Curatoris, et Judicis Decreto. 3° Furiosus et Prodigus. 4° Femina, 5° Senex. 6° Filiusfam. 7° Tutores et Curatores, super rebus, quas sine solennitatibus alienare nequeunt. 8° Procurator in negotio sibi commisso; nisi speciali Mandato. 9° Religiosus, etiam administrationem habens, sine licentia Superioris. 10. Parochus v alius Beneficiatus sine consensu Epi.

Prælati p't compromittere in arbitrum de re mobili non pretiosa, etiam de immobilibus quidem v de mobilibus pretiosis; sed n' ad alienandos illos.

cum:

cum periculo autem alienadis, nisi ad ēsa Capit: et ut valeat Compromissū, requiruntur solennitates.

Cogi ad compromittendum nemo ꝓt, nisi: 1.° a Spe Saḡmo, 2.° a Judice iusta de cāa. 3.° si rimis diu litigatur et res controversa. 4.° si ob litem Personarū insignium timeatur turbatio Reipūbl. 5.° si immineat suspitio ritꝰ ecclie. 6.° Denig in singulis casibg, in quibg Jus Comū v Statutarium Mandat eligi Arbitros.

In Arbitro assumi ꝓt qcūq, cuiuscūq sint Dignitātis, modo Jure aliquo non prohibeantur. Prohibentur autem: 1.° Servg. 2.° Pupillg. 3.° Minor. 4.° Excōmunicatg. 5.° Mulier. 6.° Religiosg, nisi cum Beneplācito Superioris. 7.° Laicg in cāa Spūli. 8.° Denig sicut nemo in re sua propria Judex esse potest, ita nec Arbiter.

Sequentes cāe Jure eligūntur ad Compromittendū: 1.° Cāe criminales, si criminaliter intententur. 2.° cāe Matrimoniales, de valore v nullitate. 3.° Cāe Beneficiales. 4.° Cāe Liberales, quibg de hīs conditionē quæritur est. 5.° Cāe exemptionis. 6.° Cāe quæ tractat in rem iudicatā. 7.° Cāa in Integrum Restitutionis, nisi incidenter tractetur. 8.° Cāe tractantes de rebg Comunitatū. 9.° Cāe ex Super quibg non potest Transigi.

Coram Arbitro datis, si ad totam causā electg est, potest etiam reconveniri, secg si ad aliquem solum articulum definiendū: ita ut coram Arbitro Compromissario, nisi de hoc Compromisso sit expressum.

Arbiter ꝓt cognoscere, non solum de cāa Spūali, sed etiam de connexis, si connexio sit intra non vero si sit mere extrinseca.

In Specie cognoscere pt. 1º De exceptionibꝫ tam dilatonijs quam perentonijs. 2º De Interesse tam Actoris quã rei. 3º De Cautelibꝫ. 4º De Expensis et Sumptibꝫ Litis.

Arbiter probabilig non pt sibi substituere alium, nisi hoc in Compromisso expressum sit. Ratio est: quia Compromissum censetur esse factum ex speciali fiducia erga hanc Personã.

§ 3.

De Arbitrij Cra, effectu, et contrarijs.

Ad Cram Arbitrij requiruntur sequentia: 1º Rꝫ quo Compromissum fit in Arbitros. 2º Cra qua Arbiter in cãa procedere debet. 3º Locꝫ, ubi de illa cognoscere. 4º Cemporꝫ quo ferre Arbitriũ. 5º Rꝫ quo illud ferre.

Rꝫ: Compromitti pt: nõ solum voce aut nutibꝫ inter Presentes; sed etiam per Eplã ꝛ interuentiũ inter absentes, Se nudũ pactum nulla intercedente Stipulatione, ꝛ etiã hac intercedente, Absolute, et sine dictione pene ꝛ apposita Pena, cum Juramẽto, ꝛ sine illo. In unum ꝛ in plures Arbitros.

Forma: Si Partes nihil aliud in Compromisso exp̃serint: Cra in Arbitris eadem seruanda est, quæ in Judicijs; ad Compromissa sit Judicijs similis.

Locus: Si in Compromisso nullꝫ alijꝫ locꝫ est exp̃ssꝫ: cãa est cognoscenda in eodem Loco, in quo factum est Compromissum.

Cempus. Distinguendũ inter Arbitratum et Arbitrium; Arbitrator pt sua Sententia proferre etiã die Feriato, ac Festo: Arbiter autem si distinguitur: si Feriæ sint in Statuto Dꝫ:

Sententia

Sententia ipso Jure erit nulla. Si sint Jerie Legales: antedicte iuste cause, et seruate.

Quæ sequenda: si plures sint Arbitri: in Jure Canonico maior ex pars concludit dummodo omnes vocati sint. Notare an Juridi; diem Sententie requiritur: nisi adsit clausula.

In casu paritatis votorum inter arbitros: Judex ordinarius eos compellit ad eligendum tertium personam cuius auctoritati standum sit, et illud à litigantibus assignari petit, ut in arbitris.

Arbiter si suscepit munus se hominum, et nollet exequi: petat a Judice cogi. Observandum etiam ipsi erit, ut secundum Leges Regni munus suscepit; Leges, Statuta et Consuetudines pronunciet et agat.

Petit quis arbitri excusari: ab officio suscepto sequentibus: 1.° si Litigantes eos recusarunt. 2.° si eorum aliquis: prevenit. 3.° si alter Litigantium egerit Bonis. 4.° ob inimicitias capitales. 5.° si Judex sit cuius rei de qua in ipsum sit compromissum. 6.° si quis ad eorum aliquis sit arbiter. 7.° si causa vertatur sua. 8.° Rerum mundi Publicum et impossibile.

Arbitri Sententia petit ut observari: si pronunciavit contra Leges, Canones, Corruptus, dolose, enormissime lesit partem etc.

Distinctio est inter Arbitrum et Arbitratorem, quia Sententia Arbitratoris pars ut teneatur stare, seu ante Arbitri, si intra 10. Dies sit homologata.

Arbitratores: alii sunt Legitimi, qui Jura partibus dicunt, alii qui solum amicabiliter partes componunt, qui neq inter Arbitros comprehenduntur.

Finis Libri Primi
Decretalium.
A. M. D. Jesu.

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO

68.

Universi Juris Canonici
Summula Florida

Studentibus Jurisprudentiæ perutile

criptum

1453

Ex libris Rd. Stanis. Jastrzębski
Opti. Olimatovy